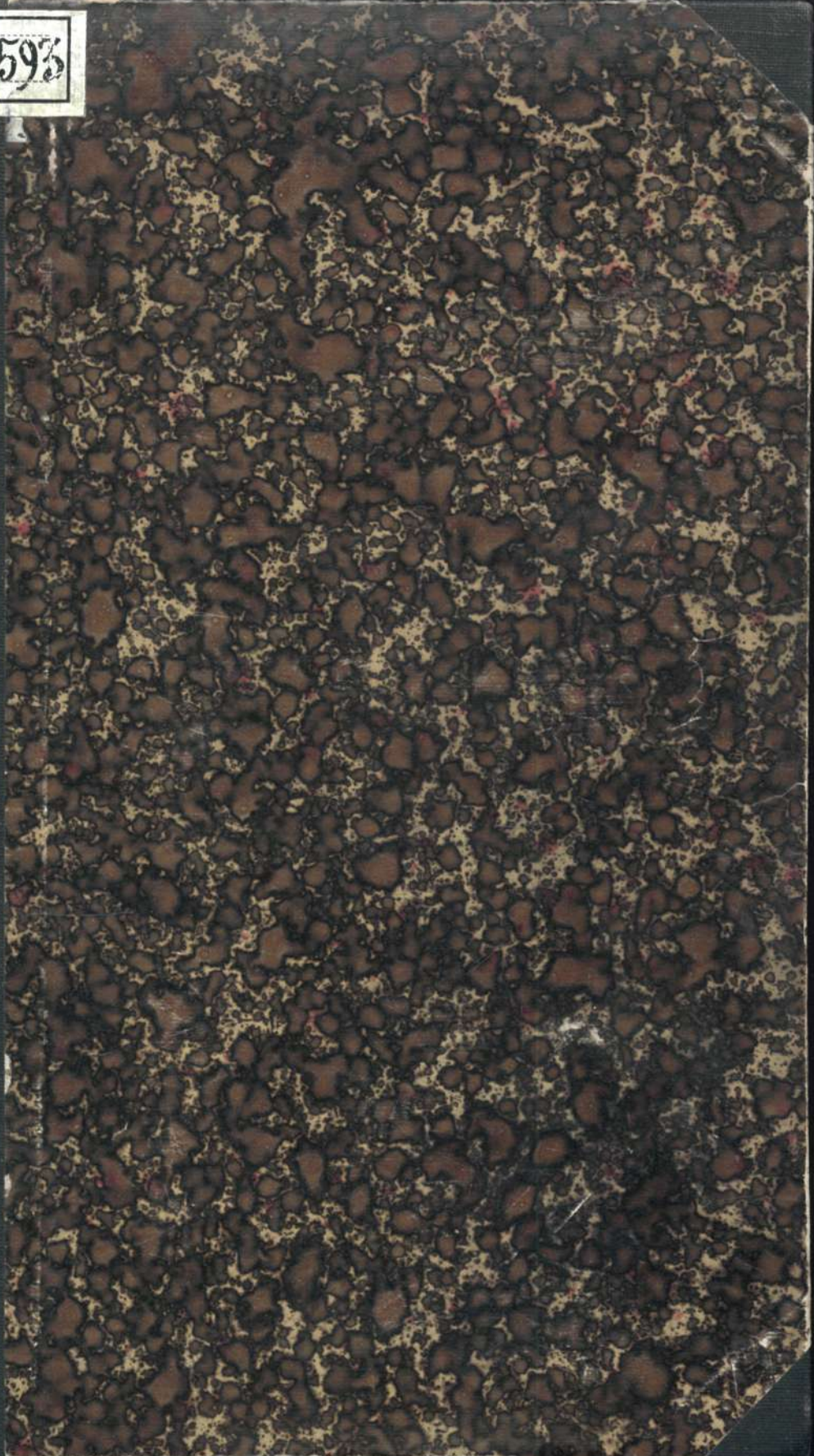

86593

OZDOR TELEGD

*

ELBESZÉLÉS A MAGYAR POGÁNYVILÁGBÓL

IRTA

DONÁSZY FERENCZ

BUDAPEST,

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-TÁRSULAT KIADÁSA

Zeleméri Mikék és Ozdorok.

EGYEZERKÉTSZÁZHARMINC után történt, midőn az Oltvölgyi forgó-örvából egy lovascsapat közeledtét jelezték a Zeleméri Mikék torjai és várhelyi várainak, melyeknek toronyöre aztán messzehangzó jelkürtön tovább adta a biharczhegyi, a bodzai és szacsvai váraknak; onnan aztán nagy visszhangverő kürtöléssel eljutott az Ozdorok felhőkbe nyuló sásfészkébe, a négy forgótornyú Haragvárba.

E kürtölésre a szántóvető mezei munkások mind haza takarodtak, a csordákat, nyájakat és méneseket biztos helyekre hajtották, magából a torjai várból pedig egy ijászcsapat vonult ki, hogy a közelgő idegenek számáról, barátságos vagy ellenséges szándékairól idejekorán hirt adhasson a környék népeinek.

Az áteresztőnek nevezett völgy-szoroshoz érve, az elől ügető Barangh hadnagy megállítja az ijászokat, kik bivalybőr mellvértet, ugyanilyen sisakot és farkasbőr

kacagányt viselve, hátukon kézij, s tollasvégű nyilakkal tömött puzdra volt általvetve, balkezükből pedig súlyos csatacsákány.

— Száguldj csak a jövevények elé, Korond! Így elébb adhatunk hírt! mondá az egyik napsütötte képű ijásznak, ki erre elvágatott, midőn azonban a Haragvár felé kanyarodó kaptató általújtára ért, megállította prűszkölő lovát és felkiáltott a feje fölötti magaslatra.

— Hej! Bod! Ugy látom, sok bajod van a juhokkal, hej!

E kiáltásra csakhamar egy suhanczlegényke jelent meg a magaslat szélén a juhászok szokott viseletében, de a kényességig tiszta és rendes volt rajta minden, mellőle pedig egy lompos szőrű, farkas nagyságú komondor nézett alá.

A Bodnak szólított fiatal juhászbojtár jóismerősként köszöntötte az ijászt, és arra a kérdésére, mitől riadoznak annyira birkái, azt felelte, hogy a haragvári főrhobombán fiai vadásznak és a megsebesített vadak bőszen ordításától félnek és zavarognak a juhait.

Az ijász haragosan rántott egyet a félrecsuszott farkasbőr kacagányon.

— Hallod-e, Bod, a te uraid megintelen a mi urunknak, a Zeleméri Mikéknek az erdeiben vadásznak! Szerencséjükre, hogy Ákos urfi távol a király udvaránál vagyon, különben a torkukra forrasztaná ezt a hatalmaskodást. De hagyjuk az urak dolgát, másért kiálltunk ide.

— Hát Ákos urfi még mindig a király udvarában mulat? kérdezte a fiú kíváncsian.

— Míg az ideje ki nem telik! A száz székely testőr mellett hadnagyoskodik ő vitéz kegyelme, mint a főkirálybíró vagyis a székelyek grófjának a fiához illik. De ne ötszed szavadat az enyémbé, mert sietnem kell, csupán arra kérlek, ha a nagyanyád, Jerne, faluba megy, látogasson el a mi portánkra is. Julka, a kis hugom,

nem tud szabadulni a harmadnapos hidegrázástól! Mondd meg neki, megszolgállok becsülettel érte!

A fiu készségesen intett, hogy megteszi, azután megkérdezte:

— Hát hová siet erre kelmed?

— Hallhattad a forgóvár jeltadó kürtölését! Deés felől nagy lovas csapatok közelegnek. Barangh hadnagy küld hírekért!

A fiu gyengén elmosolyodott:

— Nem lovascapatok azok, hanem tulkok! Lehet vagy hatszáz darab együttvéve.

— Tulkok? Hát a kopják és kelevészek csillogása?

— Hát iszen egy lovascapat is üget errefelé, az igaz! De azok miatt nem volt érdemes a lárma kürtöt harsogtatni. Alig száz fej az egész!

Az ijász nagyon csováta a fejét erre a hirre:

— No majd meglátjuk! dörmögé, azután sebesen elvágatott, majd letekintett az alatta elterülő sikságra.

— Tyűh, az árgyélussát! Tulkok ezek a javából! dűnnyögte, aztán tovább szemlélve a lombán kavargó porfellegeket, egyszerre rövid fűttenést hallatott. — Igaza van a fiúnak! Egy marék lovas az egész! Barangh hadnagy megeszi mérgében a fergettyű vár toronyörét! De lássuk hát, kié ez a maroknyi had!

Ezzel újra sarkantyuba kapva tüzesvérű erdélyi lovát, szélvészként száguldott alá a lankán, és a messzi távolban közeledők felé tartott.

A marhacsordán áttörtetve, éles szemeivel csak a közelő lovascapatot kémlelte és alig hogy ezek a lát-távolba értek, hangosan elrikkantá magát:

— Hiszen ez Ákos urfi és a székely testőrség! — s ezzel darutollas csalmáját lengetve, rugtatott a fegyveresek felé, kiknek élén két ifju ügetett lassú kocogásban:

Az egyik: Zeleméri Mike Ákos, kinek olajbarnás arcát, merészen villogó fekete szemeit sötét fekete fűrtök árnyékkolták, megérkeztek hírével nyomban vissza-

küldé az ijászt, ki erre nagy örömrivalgással elvágatott, ő pedig mellette léptető barátjához, Adelmonte Henninghez fordult, ki a templomos lovagok nyolcszögletű, vörös kereszttel ékitett fehér köpenyét és lapos sisakját viselte, mely alól világos-szöke hajfürtöktől keretezett, komoly vonású, mélabús arca tekintett elő.

— Látod, még a mi kis csapatunkat is észrevették! Nem törhet ide be az ellenség észrevétlenül, akármerről jöjjön is. A forgó várakból már messziről észreveszik és mire a határhoz ér, kész fegyveres sereg állja útját. Nézz oda! Ilyent te még nem láttál, Henning! Ez forgó őrtorony, vagy mint népünk nevezi: forgóörvár, fergettyűvár, valódi tősgyökeres székely találmány és sehol nem látod mását! Himzett keztyüs jobbjaival a forgó torony felé mutatott, mely a hegyorom legmeredekebb csucsán hatalmas kőfalból emelkedett ki, és egészben egy közepén kihasasodó korsóhoz hasonlított.

Az egész fából volt építve és teteje, valamint oldalai vastag vörösréz-pléhvel voltak kiverve és ott, hol teteje a párkányt éri, mint a máknak a tokján, ezen is egész sor ablak volt körskörül, melyből nappal jelekkel, éjjel pedig tűzvilággal küldik szét a lármaajt.

— De hát hol járnak bele és mi mozgatja e ropant alkotmányt? kérdezte a templomos lovag, érdekel szemlélve a csikorgó suhogással forgó, ajtónélküli alkotmányt, mely őt a dajkamesék kacsalábon forgó arany tündérvárait emlékezteté.

— A bejáratot a kőfal rejti magában, forgatóját pedig két pár ökör által mozgatott malomszerkezet.

— Már igaz, hatalmas egy találmány! Kihasasodó oldalait lábtókkal megmászni nem lehet, rézburkolata pediglen ellenáll a tűznek és gyujtogatásnak! szólt Henning lovag.

Ebben a pillanatban Torján fenn a várban és lenn a faluban megszólalt a Miasszonyunk tiszteletére szóló első Aveharangszó, melynek szelid, áhitatos ringá-

sait azonban elnyomták a Haragvár bástyáiról vad daccal alárivalló tárogató- és tülöksikoltások.

Ákos szemöldei e hangokra haragosan összehuzódtak.

— Ha rajtam állna, kő kövön nem maradna e pogány fészekből! dörmögé ingerülten.

— Pogány fészek? kérdé megütközve a templomos lovag.

— Valóban az! Még Budán említettem néked, hogy Haragvárnak és a hozzá tartozó városnak és helységeknek urai: az Ozdorok még az ősz magyar pogány vallás hívei. Kövek és források mellett fehér ménlovakat áldoznak a hegedősök és igrecesek tiltott énekeiben gyönyörködnek. A vár ura maga a főrhabonbán és mellette egész sereg táltos, gylas, borkáz, garabonc, pörosztó és bilochus rontja meg az áldozatüst és régi bálványok véres babonáival alattvalóinak a lelki üdvösségét.

Adelmonte Henning lovag megbotránkozva csóválta fejét:

— Lehetséges az, hogy Szent István és László apostoli királyaink hitbuzgó uralkodása után a harmadik század derekán még napimádók és ősvallásúak legyenek a hazában? És a te hitbuzgó és jó keresztény atyád, a székelyek nagyhatalmú főkirálybirája és grófja, türi ezt a többi keresztény hívek lelki megbotránkozására?

Ákos haragosan intett:

— Királyunk és a vajdák nem is mernek arra gondolni, hogy Haragvárból a pogányságot kizavarják, mert a vén Ozdor Telegd a leghatalmasabb várurak egyike és nagyszámú hadakkal rendelkezik, a mellett gögös, kegyetlen és haragjában a végletekig konok és bosszuálló.

— Nos, és a te vitéz és rettentetlen atyád? kérdezte Henning némi szemrehányással hangjában.

— Ne vádold őt, még csak gondolatban se! felelé Ákos hevesen, azután fegyvereseit pár lépéssel hátrább parancsolva, egészen barátja mellé léptetett:

Hallgasd meg, miért nem akar az én agg és tiszteletreméltó atyám az Ozdorokkal háboruságba keveredni, dacára annak, hogy családjaink között engesztelhetlen harag és gyűlölet áll fenn már évtizedek óta, kezdé Ákos halkított hangon.

Egészen a régmúlt időkbe kell visszamennem, midőn atyám és Ozdor Telegd atyja a királyi udvarnál apródok és jó barátok valának. Nagyatyám családja akkoriban szintén az ős vallás titkos hive volt, de nem olyan fanatikusan ragaszkodó mint az Ozdorok. Midőn legénynyé serdültek, mind a kettőt a száz székely testőr kapitányává nevezte ki a király. Ekkor került az udvarhoz a királyasszony palotahölgyei közé a művelt és szépséges Leowenherz Sarolta thüringiai grófkisasszony, ki iránt mind a ketten heves szerelemre gyuladtanak, de természetesen a szelid és ájtatos lelkű Sarolta grófné jobban vonzódott az én nemeslelkű nagyatyámhoz, mint a szilaj és erőszakos természetű Ozdor Eörshöz.

Nagyatyám csakis azzal a feltétellel kapta meg nagyanyám kezét, ha a keresztény egyház kebelébe tér át családjával és minden népeivel egyetemben, mit ő örömet és készségesen nemcsak meg is tett, hanem olyan buzgón látott itthon a térítéshez, hogy az ősvallás majdnem egészen kiszorult a székelység földjéről.

Természetesen, a gyűlölködő Ozdor Eörs e percztől kezdve halálos ellensége lett nagyatyámnak és minden hívének, és Bálványos nevezetű várát Haragvárnak nevezve el, ennek bevehetetlen bástyái mögött üté fel a pogány vallás fészket, és két izben hadat is vezetett nagyatyám ellen. Mindkét esetben kudarcot vallott, mely a haragot és gyűlölködést csak annál jobban szította.

Ősei hagyományos szokását követve, atyám szintén mint apród szolgált a királyi udvarnál és vele együtt oda került Ozdor Telegd is apródnak, kinek ifju szívébe engesztelhetlen atyja annyira belecsepegteté a családunk

iránti haragot, hogy nem egyszer magának a király ő felségének kellett a legszigorubban közjük lépni.

Mindazáltal atyám nem táplált ellene semmi haragot, és nem egyszer pártjára kelt, midőn ellenségei az udvarnál fondorkodni kezdtek ellene. Különösen rá szerették volna bizonyítani, hogy az ősi pogány hitet vallja, melyet Ozdor Telegd nyilvánosan megtagadott, mert ő is versengett a szép Ramocsai Hedwigh kezéért, kit tudós érseknagybátyja nevelt.

E titkot egyedül csak atyám és a székely testőrök tudták volna rábizonyítani, kik bár gyűlölték kegyetlen s fenhéjázó dölyfe miatt, de azért még sem akadt köztük áruló Mikor aztán mindaketten a száz testőr kapitányai lettek, Ozdor Telegd megkérte a szép Hedwigh kezét.

Hanem a régi dal ismétlődött újra! A szép és lelkileg művelt Ramocsay Hedwigh nem őt, hanem atyámat választotta. Ozdor Telegd erre bosszuval és haraggal hagyta el az udvart és dühében olyan sértő szitkokra vetemedett, hogy királysértésért bizony pörbe fogták volna, ha haza nem menekül Haragvára bevehetetlen falai közé. Mikor atyám haza tért ősei várába, lesbe állott hadaival, hogy hitvesét elrabolja, a mi hogy nem sikerült neki, azóta ellenünk való haragjában és gyűlöletében még atyján is túltett...

— Most már értem! Azóta van a száz székely testőrnek egy kapitánya és az a Zeleméri Mikéknél fiuról fiura száll! vágott közbe a templomos lovag.

— Eltaláltad! Nem is tudja ezt Ozdor Telegd gögös lelke megbocsátani, ki atyámat vádolta árulással, és egyszer már annyira vetemedett bős haragjában, hogy a tatárokkal és kóbor besenyőkkel kezdett egyezkedni, hogy ezek segítségével az ősi vallást újra feltámassza s egyuttal ellenségein is bosszút állhasson. Ezen kívül szeri száma ellenségeskedéseinek. Minden alkalmat megragad, hogy belénk köthessen és torlót küldhessen Torja

várába. Fiai erdeinkben vadásznak, földeinket legázoltatják, barmainkat összelövöldöztetik vagy kóbor csavargókkal elhajtattják, a vásár és búcsú napjain pedig szent vallásunkból gunyt és csufot üznek.

— De hisz ez égre kiáltó istentelenség! kiáltá megbotránkozva a templomos lovag.

Ákos rábólintott.

— Elismerem, hogy az! És még sok más mindent tudnék elbeszélni, melyekre minden csepp vérem felforr, de atyám uram ő kegyelme szigorú parancsa előtt fejet kell hajtanunk! Az urak versengéseinek és háboruskodásainak mindig a szegény nép adja meg az árát, mondá. Azért nem engedi az ő személyes bántalmait megtorolni, azután, mint főkirálybíró, kinek a jogot és igazságot kell mérnie, nem vezethet hadat szomszédjaira. De legkivált azért nem, mert az Ozdorok legutóbb a vándor kún népséggel kezdenek egyezkedni.

— A kunokkal? kérdé meghökkenve a templomos.

— Bizony a kunokkal! Tudod, mi célból vagyunk a nádorispán által ide küldve? A nádorispán levelét hozzuk, hogy a főkirálybíró hívja össze a rhabonbánokat és királybírákat és hirdesse ki nekik, hogy a vándorló kún nemzetség Erdélyen keresztül vonulva, Magyarországon a két víz között akar megtelepülni a király engedelmével, azért tehát eresszék át békességgel és bántatlanul kún atyánkfiait minden javaikkal a Hunárkán és Eteleutján, de utközben vigyázzanak rájuk, hogy ne duljanak, ne raboljanak az országban és egyuttal neked és nekem meg vagyon parancsolva, hogy a száz székely testőrrel mi legyünk a vándor nemzet kalauzai egészen a Duna és Tisza között fekvő magyar rónaságokig.

A templomos kérdőleg nézett reá, hogy miért mondja el néki ezen tudvalévő dolgokat...

— Most már gondold meg, mi lenne a keresztény vallásból, hogy ha az Ozdorok a kunokat felbujtogatnák. Pedig megtennék, mihelyest valaki haddal támadna rájuk

vagy ősi vallásukban háborgatná őket. A bevehetetlen Haragvárból tűzbe-lángba boritanák nemcsak Erdélyt, hanem egész Magyarországot is. Látod, ezért nem lehet őket háborgatni, ezért nem lehet rajtuk a bántalmakat megtorolni. A magasabb érdekek előtt minden másnak háttérbe kell szorulnia! Különben atyám uram ezt ékesszólóbban meg fogja neked magyarázni.

E beszéd alatt közelebb értek a három oldalán hozzáférhetetlen meredek hegyre épített Haragvárhoz, mely rengeteg falaival az alatta elterülő falut is védőleg körülfogta. A vár közepéből a négyemeletes bálványtorony nyulott a felhőkbe, melynek csucsán a nap óriási képe ragyogott oly fényesen megaranyozva, hogy messziről egy másik napként szórta szét cikázó villogását mértőldes messzeségre a tájon.

A nap már alá kezdett szállani és bucsuzó korongja a láthatár havasait érinté, midőn újra megszólalt az estharang szelid hangja, a vár ormain pedig a horkázok repedésig futták tárogatóikat a lenyugvó napisten tisztelére. És midőn e két hang elhallgatott, akkor az erdő felől recsegő kúrthang szólalt meg, hangos kopócsaholás kíséretében.

— Hallga! A mi erdeinkben vadásznak! De vajjon kik? kiáltá Ákos hallgatózva.

— Bizonyára valaki a tieidből! válaszolt rá Henning.

— Azt mindjárt meglátjuk! A kúrtszó hazatérésre és a kopók összefűzésére zeng! Jerünk! Nem messze innen egy hármás száldokfa csoportnál van a kitérő. Ott találkozni fogunk velük.

Ez a hely valaha ősrégi pogány áldozó hely lehetett, mert az ősmagyar vallás szent fája, a száldok, vagyis a hársfák alatt egy oltárforma kőemelvény romjai hevertek, melyek alól egy picinyke forrás csörgedezett elő és vig bugyborékolással futott alá a magaslat oldaláról, melynek lábánál a somfa bokrok sűrűje mögé huzódva megállottak.

Nemsokára rá a közeledők zajos csörtetése és hangos lármája hallatszott, amint a csaholó kutyákat visszaparancsolva, egy durva hang elkiáltá magát:

— A fekete Ármányra és minden dögmirigyre mondom, ebeink bizony még széjjelszabják a lovag úr ő kegyelmét, ha nem vigyázunk! Hejh! Ropó, Dindár! Verjétek hátrább kopjáitokkal az ebeket!

— Hah! ez a legöregebb Ozdor fiu, a ragyás és vöröshaju Besztrid hangja! dörmögte Ákos, azután lova nyakára hajolva, hallgatózni kezdett, mert mindjárt rá egy másik hang szólalt meg az ebek nyüzsgése és a lovak horkoló trüszkölése között:

— Mit bánod! Hadd tépjék cifrábbra a hacukáját, legalább a Haragvári asszonyoknak és gyermekeknek lesz mit a büszke lovag uron nevetni.

— Ez meg öcsésének, Ozdor Eörsnek a hangja! Tehát megint a mi erdeinkben vadásznak! folytatá Ákos. De hirtelen összerezsent, mert e percben elfojtott segélykiáltás ütötte meg fülét.

— Hahaha! Madarunk máris szólani kezd! Hát majd milyen nótát fog fujni a haragvári sziklatömlőcök fenekén! Az lesz ám a kalicka! recsegett újra Besztridnek a hangja.

— A lányasszonyka pedig várhatja vőlegényét a keresztények itéletnapjáig... kontrázott neki öcsese durva, kegyetlen kacajjal.

Ákos ennek hallatára megrezzenve kapta fel fejét, és kezét kardmarkolatára téve, nézett a forduló felé, honnan a vadászok medvefajtáju vérebei, megérezve az idegenek közellétét, hörgő csaholással rohantak feléjük. Ákos mindenről megfeledkezve, kivont karddal szöktetett feléjük, mert hugának, Saroltának a vőlegényét látta hátrakötözött kezekkel közöttük.

— Pogány, utonálló bitangok! rivalt a meglepetten hátrahőkölő négy vad képű Ozdor testvérré, kik csekély számu kíséretükkel, mielőtt még fegyvereikhez nyulhat-

tak volna, már körül voltak fogva és le voltak fegyverezve. Lováról leszökve, törforma késével elvagdalá huga vőlegényének, oroszlánkői Jaksics Lázárnak kötelékeit és leoldozta a szája elé kötött gyapjukendőt.

— Hogy kerültél ezeknek a pogány rablóknak a kezébe? kérdezte felindultan.

— Vadászat közben, fenn a bükkösben orvul rajtunk ütöttek és két csatlósomat lenyilazva, elnyomtak bennünket. Mi öten, ők pedig tizenkilencen voltak, felelé Jaksich Lázár megvető tekintetét vetve a négy vad képü és dacosan hallgató Ozdor testvérré, kik bőr vadászruhájukban, hosszú somfa iverekkel és kopjájukkal inkább martalócokhoz, mint várurakhoz hasonlítottak.

— Meg akarod rajtuk torolni az elkövetett bántalmakat? kérdezte tőle Ákos félhangon.

Jaksich Lázár haragosan intett.

— Meg! De a lovagi szabályok szerint, ámbátor nem érdemlik meg. Mint atyád vendége, nem akarok visszavonást és háboruskodást előidézni.

— Jól van! Ha te az egyiket, én a másikat! szólt Ákos.

— Hát én? kérdezte Henning, a templomos lovag.

— Nem, te ne elegyedj a mi vitánkba! Atyámuram a mienket sem fogja jó szemmel nézni! mondta Ákos, azután a még mindig dacosan hallgató Ozdor testvérekhez fordult.

— Mit tegyünk veletek, kik közönséges vadtolvajok és embert rablók módjára cselekedtetek! rivallt rájuk.

E szavakra Ozdor Besztrid, a legöregebb testvér, haragosan megrázta vállaira omló vörös haját s bikamódra kiülő vad szemével rámeredve, gúnyos dölyffel mondá:

— Hát mit akarsz tenni velünk, hadd hallom, Zeleméri Mike Ákos! Testvére, a kancsal szemü Eörs azonban rikácsoló hangján közbekiáltott:

— Ne azt mondd neki! Hanem vond inkább feleletre, amiért bennünket pogány utonálló rablóknak nevezett.

— Megérdemlettétek! Aki orvul más erdejébe tör, aki orvul embereket rabol, az utonálló rabló, bitang! Még egyszer azt mondom! csattant fel Ákos, mire a három Ozdor újra haragosan morogni kezdett.

— Csitt! riadt rájuk Besztrid, azután Ákos felé fordult: Hallom! Mit akarsz hát velünk tenni?

— Nem akarunk viszályt és ellenségeskedést támasztani, törvény elébe sem idézünk benneteket, hanem ha csak egy csepp igaz bátor vér van bennetek, hát elfogadjátok torlóinkat és megjelentek a kitüzött helyen vitézi bajvívásra oroszlánkői Jaksich Lázárral és velem!

A négy Ozdor testvér e szavakra összenézett és sötéten összevigyorgott.

— Jól van! Elfogadjuk! kiáltá Besztrid és a kancsal Eörs egy hangon.

— De minden hamisság nélkül!

— Ne sértegy! Mert nyomban kardunkkal felelünk szavaidra! acsarkodott rá Eörs.

— Még egyet! Miért támadtatok oroszlánkői Jaksich Lázárra?

— Ne legyen rá gondod! Torlóidat elvárjuk! Több szavunk nincs egymással! felelte dölyfösen a vörös Besztrid. Ákos pedig erre, maga mellé parancsolva csatlósaít, félreállott, hogy az Ozdorokat elvonulni engedje, kik sötét, gyűlölködő tekinteteket váltva, minden köszönés nélkül, zordon képű fegyvereseikkel és vadakkal terhelt lovaikkal elvágtattak.

— Mit fog szólni apánk, ha megtudja! morogta szitkozódva Áldor, a harmadik testvér.

— Hát nagyot ugrik örömeiben, hogy két halotti tort készítünk a Mikéknek! felelt Besztrid.

— Eh, nem ahhoz! Hanem hogy így felcsufolni engedték magunkat! Egyetlen kardcsapás nélkül elfogtak bennünket!

— Sok lud disznót győz! Az okosabb enged! Én majd mondok neki olyat, a mitől megbékül, szólt Besztrid,

összenézve a kancsal Eörssel, kivel néhány suttogó szót váltott, azután lassu kocogásra fogva lovaikat, éppen a várhegy kigyózó útjára fordultak, midőn egy mellék-ösvényről egy tizenhat-tizenhét évesnek látszó sudár, gyenge alkatu, szelid, álmodozó tekintetű fiu lépett eléjük. Sastollas kucsmáját örvendező mosollyal lengette feléjük.

— Hahó! Ez a mi Zoltán kisöcsénk! szólalt meg Áldor lenéző gunynyal. Ugyan honnan, szerelmetes öcsikénk, honnan?

— Hát nem látod! Megint teleszedte magát gizzal és kövekkel. Damasek istenre mondom, szép foglalkozás egy Ozdor fiunak! szólt a ragyás Opor a legmélyebb megvetéssel.

— Ugyan hagyjátok! Nincs ebben egy csepp Ozdor vér se! Hadakozni gyáva, a fegyvert nem szereti, a vitézi multságok elől buvik, mint a bagoly a napvilág elől! Lódulj előlünk, te vajákos, vén banya te! Éppen vén dajkádhoz, a Jernéhez való vagy! riadt rá haragosan Eörs.

— Ugyan hagyjátok ezt a félkutyó kölyket! Nem érdemes rá szót se vesztegetni! Tegyetek úgy, mint apánk! Rá se néz, annyira ki nem állhatja! mondá félvállról Besztrid.

— A napistenre mondom, most már elhiszem, mit atyánk mond, hogy váltott gyerek! A bölcsőjében valami rossz tündér kicserélte! Annyi szent, hogy nem a mi vérünk! mondá medvehangján Opor, azután cifrábnál cifrább gunyneveket és szitkokat szórva a szeliden és türelmesen hallgató fiura, elvágottak, ez pedig nagyot sóhajtva, szomoruan nézett utánuk, mi közben könnyet morzsolt szét méla, ábrándos tekintetű szemeiben:

— Miért bántanak, mikor én nem bántom őket! suttogá fájdalmasan.

— Mert jó vagy, szelid vagy! felelt rá egy fáradt, öreg hang a háta mögött, mire gyorsan hátrafordult.

— Jerne, öreg dajkám, te vagy! kiáltá örömmel.

— Mindent hallottam, itt voltam a bokrok mögött, mert téged vártalak! Vigyázz, hogy valaki meg ne lássa! Jól elrejtésd! mondá az öreg asszony nyájasan, miközben a kezében hozott szatyorból, mindent kiszórva, annak fenekéről két hártya kéziratot vett elő és Zoltánnak adta, ki szeretettel rejté dókája alá, ellenben a zseb-jéből és tarsolyából előszedett kövületeket, jegeceket, ásványokat a mindenféle virággal és plántával együtt az öreg asszonynak adta, ki azokat viszont nagy vigyázattal szatyrába rakosgatta.

— Ezeknek nagyon meg fog örülni Pater Chrysostom és az öreg esperes. Azt izenik, hogy holnap, vasárnap, elvárnak! Igaz! Pater Chrysostom nagyon kéret, ha lehet, szerezz neki szivkinyitó és tetemoldó füvet. Azután el ne feledkezz a világzár virágról. Ezek most virágzanak!

Zoltán bólintott, miközben gyöngéden leeröltette az öreget egy mohos kődarabra.

— Pihenj, jó dajkám, nagyon el vagy tikkadva! Hiszen nekünk nem kell sietni! Miutánunk senki se kérdezősködik a várban.

— Az már igaz! De látod, édes mézsem, az jó neked! Ha így nem volna, akkor nem tehetnél úgy, a mi pedig nagy gyönyörűséget okoz.

— Igaz! Igaz! De azért mégis fáj, hogy senki sem szeret! Atyám rám sem néz, szeme elé sem szabad kerülnöm, bátyáim gyűlölnek, kicsúfolnak, mióta csak eszemre emlékszem. Mondd meg, édes dajkám, miért van ez így?

— Hiszen úgy is tudod, mézsem!... Mert nem vagy olyan vad, szilaj, pogány, mint azok...

— Hát miért nem vagyok?

— Azért, édes rozmaringbokrocskám, mert a te édes anyád szelid, galamblelkű teremtés volt! Valóságos szent, aki nem is sokáig állotta ki a várbeli, kárhozatra

vivő pogány világot, hanem születésed után mindjárt meghalt és énám bizott, hogy neveljelek fel.

— Hát miért halt meg oly korán?

— Azt csak a jó Isten tudja! Valami nagy bú rágódhatott a szivén, mert többet sirt, mint nevetett. Ő már a harmadik felesége volt Ozdor Telegd urnak. Az első kettő szint olyan pogány eredetű származék volt, mint ő maga, a te anyád azonban szelid, istenes lelkű keresztény nő volt, kit Telegd ur, miként a két első feleségét, erőszakkal rabolt el valamelyik határszélen túli nemes udvarából. No de most már ballagjunk szépen fel a várba.

A hegyoldalt borító falu házaiból, már itt-ott az esti tűz barátságos fénye világított elő, az oromzatos várfalakon és tornyokon az örök alakja setét árnyékként vált ki a közeledő est homályából, és az apró ligetek forrásainál a fehérülő áldozó helyeken a gylások és garaboncok esti éneke zengett, melybe belevegyült a haza térő munkások és a vizért siető asszonyok és leányok danája.

A várkapuhoz érve, végighaladtak a kongó vashidon és a lobogó szövétnekekkel megvilágított várudvaron keresztül beléptek az oszlopos tornáccal szegett főépületbe, melynek alsó városztályát Ozdor Telegd és kedvenc fiai, szélső szárnyát pedig papjai, áldozói: a gylások, garaboncok, táltosok, perestáldok, bilochusok, horkázok lakták. A felső városztályt, melyben egykor Telegd ur nejjei laktak, most egyes-egyedül az öreg Jerne és a lenézett és apja szivéből kitaszított Zoltán lakta, ki édesanyja szobáját foglalta el. Éppen fel akart haladni az élénk színű szőnyegekkel, bölény-, vadkan-, szarvas- és medvefejekkel díszített lépcsőzeten, midőn atyját látta fiai és néhány választott főtáltosa kíséretében a nagy ebédlő terem felé lépdelni.

Az öreg Ozdor Telegd tökéletes hasonmása volt Besztrid és Eörs fiának, csakhogy ősz hajjal és szakállal

keretezett s vágásokkal keresztül-kasul szabdalt arca még vadabb, még kajánabb kifejezésű volt mint fiaié. E vágásokat az ősmagyarok kedvelt halottjaik temetésén önmaguk ejtik önmagukon, hogy szeretteiket ne olesó könnyekkel, hanem fájdalmasan kicsurranó vércseppekkel sírassák.

Telegd ur igen jókedvű volt; valami baljóslatu, zordon öröm világított ijesztő villogásu szemeiben, midőn azonban Zoltán tisztelettel kezét akart neki csókolni, ellökte magától:

— Lódulj szemem előtt, te lidércz, varasbéka! ordított rá s fenyegetőleg hozzátette: Hanem azért a holnaputáni áldozaton, az ó- és uj-tüzoltó ünnepen ott lássalak ám!

A négy testvér csufolódva összeröhögött, Zoltán pedig szomoruan ballagott fel városvásártályaiba, hol már az öreg Jerne meggyújtotta a fali szövétnekeket és feltálalta a vadhusból és gyümölcsből álló vacsorát.

Zoltán előbb szorgosan körülnézett, hogy nem lesik-e, azután keresztet vetve, rövid ima után hozzálátott az estelihez, miközben alattuk megzendültek az igrecesek rivalló tárogatói, timborái és öblös kéregkürtjei, hogy csak úgy reszkettek bele a vár ódon falai.

Ez a szoba rengeteg nagyságu terem volt, keletnek és nyugotnak ajtó nagyságu ablakokkal, melyeknek falköze akkora volt, akár egy kis szoba, míg a másik oldalon egy pincegádornyai nagyságu kandalló setélt, melyben télen, nyáron egyformán égett a tűz, és ezzel átellenben állott a tarka gyapjutakarókkal, medve- és hiuzbőrökkel leteregetett nyugágyat rejtő oszlopos alvófülke.

A vastag tölgyfa gerendák cifrára ki voltak faragva és még cifrábban kifestve, a falak szintén faragott eres díófatóablakkal voltak borítva, a padlat pedig részben medve- és bölénybőrökkel, részben pedig tarka gyékényekkel volt beteregetve. A nehéz, fülkés szekrényeken arany, ezüst kancsók, kelyhek, tálak és csobolyók álltak,

a kandalló körül a fal hiuz-, bölény-, szarvas-, vadkan-, rókafejekkel, mindenféle állásban kitömött madarakkal voltak diszítve.

A sávoljos kendőkkel körülaggatott, keletre nyíló ablakgádorban kétfelől fakupákkal, rézejtelekkel, cserép finakokkal telerakott fiókos szekrények álltak, a nyugatiban pedig egy magas támlájú karosszék, egy rokka és aranyozott hárfa, mindkét ablakhidja azonban teli volt cserepekbe ültetett ritka havasi virágokkal, ezek között a csodaritka ramocsa-virág, melynek megszerzése ép oly nagy tudományba kerül, minőt cserépben tartása követel.

Habár női szoba volt, nem hiányoztak a falakról a szépen összerakott fegyvercsoportozatok sem. Aranyozott réz- és ezüstpajzsok, öles som- és tiszafa ívek, számszerijjak, himzett bőr puzdrák tele tarkatollas nyilakkal, kardok, török, kopják és csatabárdok, vadász- és halászeszközök borították a falakat, a terem közepét pedig rengeteg nagyságu diófa asztal foglalta el támlás és támlátlan székekkel körülállogatva.

Midőn Zoltán elvégezte vacsoráját, a maradékot odaadta a medvebőrön heverő hosszuszőrű kutyájának, és meggyújtva egy kettőskarú rézgyertyatartót, az egyik szekrény rejtekéből egy hártýára irt bibliát vett elő, melyet betüröl betüre maga másolt és ebből halk hangon vagy másfél órát olvasgatott, mit az öreg Jerne is nagy áhitattal hallgatott és csak midőn ez nyugalomra tért, csak akkor vette elő a keblébe rejtett hártýakéziratokat és egész lelkével elmerült azok tartalmába.

A torjai templomban.

A horkázok tárogatói a napisten feljövetelét jelenték, a toronyőrök pedig bugó kürtszóval hirdették: »hajnal van, szép piros hajnal, rózsapiros hajnal«, midőn a belső várkapu előtt megjelent a Zeleméri Mike Ákos által küldött kádár két kürtösevel, kiknek háromszoros tusfuvására, ugyancsak háromszor kikiáltotta, hogy Zeleméri Mike Ákos és Oroszlánkői Jaksich Lázár lovagi tusára hívják ki Ozdor Besztridet és Eörsöt, mához három napra, ugyanezen órára a Bükkös tisztásra, mindenféle fegyverrel, tüzzel-vassal, míg csak a sérelem halállal nem lesz torolva.

— Jöjjenek! kutyát fogjanak, hollót kopaszszanak, abból tort csapjanak! Elfogadjuk! Ott leszünk! Kiáltották

le csufondárosan a kihivott Ozdor testvérek, kik a kürtölés első hangjára fegyveresen és páncélosan megjelentek a kapu fölötti oromzaton, mire a Kádár az üzenetet átvéve, három kürtriadal között távozott.

— Holnap a szent forrásnál megtartjuk a szert, hogy Hadur segítsen benneteket! recsegé Telegd ur, boszuszomjas örömmel, azután fiaival és két horkázával lóra ültek, hogy a távoli legelőkön kiválaszszanak egy szenytelen fehér mén lovat a holnapi áldozathoz, abból a törzsből, mely a hagyományok szerint Atilla hófehér táltosától ered, a honnan Csaba és az az elevenen eltemetett Thonuzoba beszélő táltosai is eredtek.

Alig robogtak ki a kapukon, midőn Zoltán, puzdrájával és ágyas számszerijjével a vállán, hosszú szőrű kutyájának füttyentve, szintén távozott a várból és a Bükkös hegynek szaporázta lépteit.

A képéssel rakott szekerek előtt a sűrűbe vonulva, átvágott a hét forrásos száldokfa ligeten, hol felkapaszkodva a meredek kopasz halomra, keresőleg szétnézett a vidéken, midőn azonban a szomszéd hegyoldalon megpillantotta a juhait tilinkózva legeltető Bódot, egyenesen feléje vette az útját.

Oda érve tűnt ki csak, mennyire hasonlított a két fiu arcra és termetre egymáshoz, kik rövid szóváltás után a bokrok mögé vonulva, Zoltán ott magára vette Bód daróc ruháját, felhuzta bocskorát és széles peremű, vadvirágbokrétás nemez kalapját fejébe csapva, barátságosan elbucszott tőle.

— Hány órakor kezdődik ma a mise a torjai templomban? Ezt biz el is feledém nagyanyádtól megkérdezni! — szólt visszafordulva.

— Ugy hallám, delelő előtt két órával! Mike urasszony kívánta az egyszer így! felelte rá Bód a bokrok közül.

— Akkor hát még elég időm van! Megjárhatom a Dagadó és Apadó tavat! és még egyszer barátságosan intve, Zoltán kettőzött léptekkel eltávozott.

A pacsirták és rigók reggeli dalaikat zengték, a végtelen magasban egy-egy hatalmas ráró madár lebegett elvesző pontként, öles szárnyain, midőn a sűrű bükkerdővel benőtt hegyoldal lábánál, melyen túl már a Mikék erdőbirtoka határlott, kutyája figyelmeztető csahintása rázta föl elmerültségéből, és ennek tekintetét követve, a vadszederral benőtt tisztáson egy fiatal lánykát pillantott meg, ki kosárcáját lógatva, andalgó elmerültséggel lépkedett az erdő szélén, melynek rövid fűvéből ki-kivillant piros csizmácskája, a fejét fedő tarka gyapju kendőske pedig színes virágként világlott az erdő setétzöld háttéréből elő.

Zoltán majd a szemét nézte ki, mert a lányka, bár a közönséges emberek ruháját viselte, még sem látszott alacsony ágyból származónak, annyi kecsesel, olyan finomsággal lebegett apró lábain, midőn pedig egy-egy virágért hajolt le, akárcsak egy fehér liliumszál inogna az esti szellőben.

— Vajjon ki lánya lehet? gondolá, még folyvást abba az irányba tekintve, hol a lányka fehér alakja beléolvadt a templomi ünnepélyességgel zugó bükkerdő homályába, azután felfelé törtetve, a harmatos fűben megkereste a leányka könnyű nyomait és ő is azokon indult befelé az erdőben, de bármennyire nézegetett is mindenfelé, a tarka fejkendőt, a hófehér főtát nem látta megcsillanni seholsem a zöld sűrűségben, sőt nemsokára az apró nyomok is eltűntek a sziklás talajon.

— Tán valami sellő vagy büvellő volt! mormogá, az öreg Jerne meséire gondolva, miközben egész más irányba fordulva az Apadó és Dagadó tavak forrásait igyekezett felkeresni, melyeknek partjain a szivkinyitó és tetemoldó fű terem, melyek után pater Chrysostom vágyik.

A hegyi erdő legvadabb, ember nem igen járta részén meg is találta a két fűvet, hanem ezek még messze álltak a virágzástól. Bimbójuk is alig volt, azért

hát mutatóba egy két szálat a kalapja mellé tűzve, szaporán visszafelé indult, hogy még nagymise előtt beérhessen Torjára.

Ezuttal azonban átkerült a hegység tulsó felére, mely helyenként törpe bozóttal és sűrű málnageszttel volt benőve, melynek nevető piros bogyói oly fölséges illattal telítették a levegőt, hogy hamarosan lehántva egy fenyő kérgét, abból takaros bödönkét formált, hogy menésközben teleszedje málnával.

— Legalább nem megyek üres kézzel! Hadd lássa a derék pater Chrysostomus, hogy hálás vagyok irántam tanusított fáradozásaiért! mormogá magában, midőn a bödönt tele szedte, azután rácsappantva a kéregfödelet a tüzőjéről lelógó szironyra kötötte és éppen tovább akart indulni, midőn reszketeg félelemkiáltás hatolt hozzá a távolból.

Egy percig megállt, hogy hallgatózzék, azután számszeríjját lekapva válláról, amint csak lábai birták, rohant, repült a sikoltozás irányában, mely egyre éle-
sebben és közelebb hangzott.

A hegynyergen lehaladva, újra a bükkösbe jutott, honnan érces, sikoltó röffenések közül haragos ordítás és a bozót törése, ropogása hangzott.

Két horgas vasu nyilat kapva ki puzdrájából, gyorsan felajzotta számszeríjját és ujját a kattogóra helyezve, áttörte az utjában álló sombozót.

Csörtetése zajára még dühösebb ordítás harsant fel és a meredély szélén álló sziklatömb mögül, sarló nagy agyaráit csattogatva, egy vén vadkan rontott elő sikoltó hördüléssel, az ingó sziklatömb tetején pedig a rémültől halvány és kikelt arccal a fehér fótás, piros csizmás lányka kapaszkodott, de már annyira ki volt merülve, hogy alig tudott a lábán állani.

— Ne félj! kiáltá neki biztatólag, miközben egy vén bükkfa oldala mellett térdre ereszkedve, célba vette a csattogó dühvel neki rohanó agyarást.

Az ideghur nagyot pendült és a sastollas nyilvessző egészen a zászlójáig belefuródott a megtorpanó vadkan lapockájába, mely kinjában légrázkódtató ordítással karvastag gyökereket szaggatott fel a talajból, azután busa fejét támadólag alászegve, midőn újra neki rohant, a második nyilvessző alig három lépésnyire tőle felbuktatta a vadkant, mely vért okádva vergődött a moha között.

— Add kezedet! Látom egészen oda vagy az ijedtségtől! mondá Zoltán, a lányka felé sietve és midőn ez parányi formáju, habfehér kezeckéjét az övébe fektette, csak akkor nézett jobban az előrecsuszott fejkendő alá, mert az a kis finom kéz nem volt se paraszt, se cseléd-lányé.

De nem ám, hanem Zeleméri Mike Ömpoly főkirály-bíró uram legkisebb lányáé, Fruzsinaé, kit most már az első pillantásra felismert, csak azt nem tudta elgondolni, hogy a hatalmas és gazdag székelyek grófjának a lánya miért öltözik közönséges parasztruhába?

Pár percig a mohos sziklacsompón pihenve, Fruzsina aztán felpillantott megmentőjére és nyájasan megköszönve neki segítségét, azt kérdezte:

— 'le talán az Ozdor urnak juhászlegénye vagy?

— Az vagyok! biccentette rá Zoltán kurtán, aztán a lányka piruló arcába nézve ő is megkérdezte:

— Ugy látom, te a tulsó félről való vagy! Honnan ismeresz hát engem?

— Csak híredet hallottam, hogy jó és derék vagy! Pater Chrysostom és az esperes nagyon dicsérnek téged és nagyanyádat. Kár, hogy jobb urakat nem szolgálsz.

A lányka kedves hangja ezüst huru timboraként zengett fülébe és akár napestig elhallgatta volna édes gerlebugásra és fülemüledalra emlékeztető beszédét, de az utolsó szavakra mégis elvörösödött és kissé zavartan kérdezte:

— Hát téged hogy hívnak?

— Fruzsina a nevem, ha akarod tudni!

— Lám egyiket megvallotta, de a másikat elhallgatja, gondolá, midőn a leányka panaszló kiáltása rezzenette föl, ki fájdalmasan nézett összevissza gázolt málnás kosarára.

— Málnáért jöttem a bükkösbe és véletlenül egy konda malacot vertem fel, melyek szertesztét futva, egyik a lábam elé került és ennek visitására rohant elő fektéből a vén kan. Alig tudtam erre a sziklacsompóra menekülni, melyet már majd felhemperített, olyanokat lökött rajta.

— Látom, málnáidat sajnálod! Vedd hát az enyémet! szólott leoldozva tüsszöjéről a kéregbödönkét.

Fruzsina sugárzó mosolylyal nyult utána:

— Szívesen veszem, mert nem érek rá másikat szedni! Mise kezdetére Torján kell lennem!

— Ugy! akkor hát a várban szolgálsz Mike uraknál? kérdezte félrenézve, de azért szemszögletéből jól látta a lányka könnyű pirulását, ki kendőjét gyorsan arcára huzva, csak fejével biccentett rá, miközben indulásra egyengette ruháját.

— Ha nem bánod, hát az áteresztőig egy uton mehetnénk! kérdezte ajánlkozva, mi szívesen elfogadtatott; mielőtt azonban utnak indultak volna, a lányka a vadkanra mutatott:

— Hát ezt a vadak lakomájára hagyod? kérdezte.

— El nem vihetem! mondá vállat vonva, de aztán egyet gondolva kis baltájával kifeszítette a sarlóéles, hatalmas agyarakat, erre kis ideig szótlánul lépdelték egymás mellett s valahányszor Zoltán a lányka rózsás arcára pillantott, mindannyiszor találkoztak szemek, mire ez pirulva süté le selymes szempilláit.

— Ugy-e, nagyon haragusznak nálatok a Haragvárbeliekre? kérdezte, hogy valamit mondjon, mire Fruzsina a fejét rázta:

— Torján nem tartanak haragot és gyűlöletet!

— Igazán? Pedig az Ozdor urak ugyancsak sok kárt és dulást visznek véghez a Mikék javaiban, mondá huzódózva.

— Azok mind meg vannak bocsátva! válaszolá a lányka szeliden, mire Zoltán jólesőleg fellélekzett és éppen azt akarta kérdezni tőle: hát te se haragszol-e rájuk? de még idejében meggondolta magát és hogy az édesen csevegő hangoस्कát hallhassa, más kérdést kérdésre halmozott, melyekre a lányka is szivesen látszott felelgetni, úgy, hogy egyszerre csak bámulva pillantottak szét maguk körül, mert ott állottak az áteresztő völgyi ut szélénél. Milyen rövid volt ma ez a hosszú, tekervényes ut, melynek máskor alig győzték a végét várni, gondolta mindakettő és midőn itt elváltak egymástól, a lányka többszörösen vissza-visszanézett, Zoltán pedig ott állott, míg csak végleg el nem fedték szemei elől a torjai vár utfordulói.

Akkor számszerijját és puzdráját egy bokorba rejtve, egy mellék ösvényen ő is a vár aljában fekvő hegyes tornyu istenháza felé indult, melynek szomszédjában volt a parochia, hol már javában várták.

A tudományokat kedvelő pater Chrysostomus tanulószobájában szives öleléssel fogadta, de egy kicsit mégis pirogatta elkéséseért.

— Lám! mindjárt beharangoznak, így meg se tudom mutatni kincseimet! mondá, egy pár könyvre és kéziratra mutatva, melyeket az Olaszországból érkező faragómesterek és festők hoztak számára, kiket a Mike család az ujonnan épülő pompás, román stílű templom építéséhez és diszítéséhez szerződtetett, de azért egy félórácskát mégis irtak és olvastak.

Zoltán a pompás rézorgonával ékitett chórusra követé tanítóját, honnan a templom hajóját végig lehetett látni, mely már tele volt ájtatos hivekkel és egyik égkék-szinű, ezüst csillagokkal befestett, gerezdes fejű oszlop mellett öreg dajkáját: Jernét látta térdepelni.

— E nélkül az igaz, jó lélek nélkül nem ismerném az Isteni mester magasztos tanait, hanem a pogányság őshitű fertőjében tévelyegne az én lelkem is, miként bátyáimé! — gondolá megindultan és lelki szemei előtt önkénytelenül végig vonultak gyermekéveinek szomorú napjai, melyeket zordon természetű atyjától és vad testvéreitől való félelmében örökös rettegésben töltött, kiknek egyetlen szerető szavuk sem volt számára.

Édes anyját nem ismerte. Az öreg Jerne nevelte, dédelgette, annak panasolta el keserveit és irtózását a véres és kegyetlen ősi áldozatoktól és zajos pogány szertartásoktól, melyektől a magába vonuló, csendes és szemlélődő természetű fiú félt és undorodott és midőn Zezárma a főtáltos bevezette őt az ősi hit mysteriumaiba, megtanította a szittya betűk rovás metszésére, attól hallotta a keresztényeket emlegetni és nem nyugodott addig, míg dajkája, ki titokban rég az üdvözítő vallás híve vala, mindent el nem beszélt neki.

A szelid természetű, korán érett gyermek lelkébe egész új világot derítettek a szeretet vallásának a tanai! Más szemmel, új lélekkel nézett mindent és mintha hályog hullott volna le szemeiről, midőn megtudta, hogy a kék ég magasán túl nem a nap arany mezeje terül el, horkolva vágtató táltos paripákkal, a kegyetlen Hadur és Damasek istenek szilaj, vérontó hőseivel, hanem az angyalok és megdicsőültek mennyei kara fénylik ott égi világosságban, az ur irgalmat és szeretetet osztó trónja körül, úgy érezte, hogy az a fényes mennyország nyilik meg előtte, midőn egy nap azután a legnagyobb titokban Jernével együtt kilopódtak a várból és pater Chrystom szent vízzel hintve meg fejét, Ipolynak keresztelte egy napsugaras, szelid tavaszi alkonyatkor.

A legnagyobb titokban és óvatossággal kellett ennek történni, mert ha az ősi hithez konokul ragaszkodó atyja ennek nesztét veszi, hát dajkáját irgalom nélkül ciberen égetteti meg vele együtt, azért kell hát neki

még ma is Jerne unokájával, Boddal ruhát cserélni és ennek személyében látogatni el a plébániára, hol az olasz származásu pater Chrysostom szive szerint megkedvelvén őt, oktatta és megkedveltette a fogékony lelkű ifjával mindazon tudományokat, amelyekben ő is buvárokodott.

Egy izben az erkölcsökről és bűnökről lévén szó, azt kérdezte tanítójától, vajjon nem vétkezik-e azzal, hogy részt vesz a pogány szertartásokon és titkolódzásával saját édes apját megcsalja?

A szelid lelkű pater először nagyon megfogva érezte magát, jó ideig szótlantul dörzsölgeté kopasz homlokát, e fogas kérdésre, de azután, valószínűleg a szentlélek felvilágosító sugallatára, a következőkkel nyugtatá meg tanítványa vajudó lelkiismeretét:

— Ez nem bűn, fiam, hanem kegyes csalás, vagyis pia fraus, mint a szentatyák nevezik. Erkölcsi kényszerből jelensz meg a pogány szertartásokon, és hogy lelki üdvösségedet megmentsed, titkolódnod kell még urad és nemződ előtt is! Nem vétkezel tehát, a mint nem vétkeztenek az első keresztények, kik a pogányoktól üldöztetve, szintén a titok leple alatt, földalatti katakombák rejtekében, szolgáltak az egyedüli igaz Istennek.

Ezekbe az emlékekbe merülve, csak a templom ünnepies csendjében felhangzó, halkított fegyverzörgésre és sarkantyupengésre emelte fel fejét.

Zeleméri Mike Ompoly főkirálybíró érkezett meg nemes családjával, udvari kíséretével és testőr csatlósai-val, kik között ott voltak saját várbeli udvari papjai, íródeákjai s ispánjai, várnagyai, hadnagyai, mindkét nembéli cselédségének a nagy részével.

Ompoly várur magas, tiszteletet parancsoló, ősz alak volt és harcias külseje dacára vonásai jóságot és kegyességet sugároztak, miként szelid lelkű nejeé, kinek jobbján, idősebb leánya: a büszke szépségű Sarolta,

balján pedig Fruzsina lépkedett, drága kelméjü öltözete-
tekben.

— Sarolta lányasszony menyasszony. Amott van
vőlegénye is, oroszlánkövi Jaksich Lázár, a fehér köpenyü
templomos lovag és Mike Ákos kíséretében, — sugá neki
pater Chrysostomus, megnyomva az orgona billentyűit.

— Menyasszony? kérdé akaratlanul Zoltán, a mai
reggeli kihívásra gondolva.

— Két hét múlva lesz az esküvő, amikor nagy
pompával és nász kísérettel viszik Oroszlánkő várába!
De most csitt! Kezdődik a mise!

Ez a mise nagyon keveset hasonlított a mai szer-
tartásokhoz, amennyiben először is amelyik pap nem
tudott latinul, az magyarul olvasta, vagyis inkább mondta
a misét, mely orgonaszóval és zoltárénekléssel kez-
dődött, miután csengetyü nem volt még szokásban, és
csak a végén kiáltotta háromszor a hivekkel együtt:
Kyrie eleison!

A zoltáréneklés után az öreg esperes felment a
szószékbe és a Mike család által nagy kincseken szerzett
ezüsttáblájú misekönyvből felolvasta Szent Ferenc imáját,
melybe a világimádás képei: a nap, hold, szél, víz, tűz
és csillagok, mind bele voltak foglalva.

»Légy szívből magasztalva, te hatalmas nagy Isten,
minden élő teremtményeiddel egyetemben és a mi fényes
orcájú édes testvérbátyánkkal, a nappal, ki minékünk
aranyos orcájával melegít és világít! Oh, mely szép és
gyönyörűen lüszeges, oly mély ragyogóan aranyos és
ékes az ő fényében! Ő a te el nem muló jelképed,
Urunk és teremtő Istenünk!

Légy áldva oh Istenurunk a mi ezüstös asszony-
nénénkkel a holddal és a mi hugainkkal az esti csilla-
gokkal együtt, kik olyan ragyogókká fényesen ékesek!

Légy áldva oh Istenatyánk urunk a mi süvünkkal,
a hatalmas széllel együtt, ki a jó időket és a terméke-
nyítő felhőket hozza az ő borus orcájukkal! Légy áldva

a mi ángyikánkkal, a vizzel együtt, ki oly hasznos, jóízű és tiszta! Légy áldva, a mi urambátyánkkal a tüzzel, akivel az éjszaka setétjét felderíted, meleget adsz! Légy áldva a minket méhébe fogadó asszonyanyánkkal, a földdel együtt, aki minket táplál, megtart és minden virágnak és minden fának az éltető növést hordja méhében.«

Ez ima után pater Chrysostom ment le a szószékbe és egyik ószövetségi mondás felett kegyes szónoklatot tartott, ennek végével megmosták kezeiket az oltár előtt, és a szentelt oltárterítőt feltakarva, az esperes egy kenyeret és egy ezüst kancsóban bort véve elő, ezt aranykehelybe töltötte és mint a megváltó Jézus Krisztus vérét és testét apró fonatokban szétosztotta a hivek között. A bort szalmaszálon keresztül szűröcsölték, ami után, ha ujszülött volt, azt megkeresztelték, ha házassalándók voltak jelen, azokat megeskették, azután pedig megáldva a gyülekezetet, a miatyánk ima fennhangon való elmondása után elbocsátották.

— Miért vagy olyan levert ma, édes fiam, kérdezte a páter Zoltántól, midőn a mise után, újra együtt ültek a szobában, mire ez elmondta, hogy a holnapi nagy áldozat után neki kell forgatni a tűz kereket.

— No és ezt veszed annyira a szivedre?

Zoltán fejét rázta.

— Nem ezt! Hanem a holnaputáni napot! Besztrid és Eörs bátyáim élethalál bajra mennek Mike Ákossal és Jaksich Lázárral.

Pater Chrysostomus erre nagyon gondolkozó arcot vágott.

— Baj és szomorúság az igaz, de hát nem segíthetünk rajta. Ki mint vet, a szerint fog aratni. Pap vagyok, keresztény vagyok, édes fiam, de szó ide, szó oda, gonosz, erőszakoskodó bátyáid nem érdemlik a sajnálatot.

Zoltán lehajtotta fejét:

— Azért hogy ők gyűlölnek, én szeretem őket! Azután gondoltál-e arra, szeretett lelki atyám, akárhogy dőljön el a bajvívás, vég nélküli háborúságot von az maga után!

— Ecoce, erre nem is gondoltam! dörögé hosszú képpel. Azután délutánhajlatkor Zoltán bucsut vett tőle és vállaira kapva az áteresztő bokrai közé rejtett számszerijját és puzdráját, felkereste a hegyoldalon legeltető Bodot, hol visszacserélve ruháit kis ideig még elbeszélgetett vele, azután pedig haza felé indult.

A várudvaron szembetalálkozott mind a négy bátyjával, kik oly gonosz vigyorgással sandítottak össze, hogy rosszat kezdett sejteni, mindazáltal szilárdul el volt tökéelve, hogy nem fog tagadni semmit, ha titkát netalán megsejtették volna.

— Nini, ki ez? Honnan jó és mit akar? kérdezte csufolódo vigyorgással a zömök, zsáktermetű Opor.

— Hát nem látod! A mi szerelmes kis öcsénk ő, a maga egész mivoltában, dörögte rá nagykomolyan a kancsal Eörs.

— Ez nem a mi kis öcsénk! Mintha tömjénszagot éreznék! Ez egy alázatos kápsáló barát Torjáról. Csak a szamara hiányzik, tódította a durva tréfát Áldor, a harmadik testvér.

Zoltán szive nagyot dobbant! Most már bizonyosra vette, hogy féltett titka el van árulva. Elszántan várta tehát, ami következik.

— Ugyan mit ungoroktok ezzel a rusnya békával, harsant rájuk Besztrid mogorván.

— Ugyan bátya! hogy tudod öcsénknek nézni! Ez egy merő idegen személy. Nem látod, ijj és puzdra van a vállán! A mi öcsénk csak pitykővel játszik! vigyorgá újra Káldor.

— Eh, hadd! viszonzá boszusan Besztrid, azután haragosan Zoltánra rivalt. Hol voltál, honnan jössz?

— A bükkösből! felelé ez dacosan.

— Ugy? Oszrt mit lőttél, te híres vadász? kérdé megvető lenézéssel, mire Zoltán szó nélkül elővette a vadkan agyarait.

A négy testvér az eddig nem tapasztalt nagyságu agyarak láttára szótlan elképedéssel meredt egymásra.

— Te ejtetted volna el ezt a kant, te? kérdé gúnyos hitetlenkedéssel Eörs.

— Én hát! Ha nem hiszitek, küldjete emberek a bükkösbe, az ármeredélyhez.

— Elküldünk! Damasek istenre mondom, elküldünk, hanem jaj neked, ha hazudtál! szólt embereit előkurjantva Káldor, kiket a zömök és ragyás Opor is elkisért, nehogy valami finta legyen a dologban.

De bizony nem volt benne semmi finta, mert midőn a nyolc ember késő holdvilággal haza érkezett, az egész vár elszörnyedt a vadkan nagyságán, és ez volt az első eset, hogy Ozdor Telegd harag és bosszuság nélkül nézett legkisebb fiára:

— Talán mégis lesz belőle valami! dörmögé bozontos fehér szakála között, azután fenhangon hozzátette:

— E tettedért őrt állhatsz holnap az áldozatnál!

Hadur győzelemjelei.

Másnap még alig pitymallott, midőn nagy tárogató-rivallás és kúrtharsogás között kitértek a felső vár és alsó város kapui. Lovas és gyalog vitézek, férfiak, asszonyok nagy csapatokban tódultak a szent forrás berkében levő áldozatdombhoz, a nagyszerre, vagyis a napáldozatra.

A reggeli csendben már enyészetiesen szállongott végig a hallgató tájon a táltosok és gyulák reszkető éneke, kísérve a szent forrás habmorajától, az áldozati oltárt körülvevő többszáz éves hársfák ünnepélyes zúgásától.

— Hadur beszél a szent száldokfák levelein át!
suttogták az öregek és asszonyok.

Az áldozati oltáron már meg volt rakva a máglya s ugyanilyen állt jobbra a leszurt karddal. Az oltárt körülvevő kőcoekákön Ozdor Telegd, a vezérek és a nép vénei ültek. A várur háta mögött állott mind az öt fia fényes harci mezben. sisakjaikon kiterjesztett szárnyu ráró madarakkal, mellükön a nap küllös sugaru aranyos

képével és kezükben kivont karddal, míg a többi harcosok a körön kívül, kezükben lobogó szövétnekekkel állották körül tömött sorokban az áldozati helyet. Ezek mögött sorakozott a nép áhitatos, néma hallgatásban, mit csak egy-egy halk kard- és pajzscsörrenés szakított félbe.

Amint azonban az első aranyos sugár kivillant a biborban uszó hegyek mögül, a szövétnekek abban a szempillantásban kialudtak és a kürtök s tárogatók rivalló zengése közben, minden kard cikázva repült ki hüvelyéből, a nép ordító üdvriadalától kísérve, mire a gyulák meggyújtották az oltártüzet, a legvénebb főtáltos pedig a szentforrásba mártott árva fenyőággal behintette az egész gyülekezetet. Azután ezüst nyelű arany dárdájára támaszkodva, merőn, mozdulatlanul nézett a felkelő nap aranyos arcába.

A reggel éles szellője meglebegetté övig érő ezüst szakállát, a diófalevéllal és virággal koszoruzott énekes szüzek: a büvellők vagyis alirumnák fürtjeit és fátylait, kik halk, sóhajtásszerű énekkel körüllejtették az áldozati oltárt, melytől nem messze ágaskodott a hattyufehérségű áldozatmén, melynek hátán még ember nem ült. Egyszerre a nap képe egészen kiemelkedett a láthatár biborából.

— Örvendj, Ozdor Telegd! A napisten felhőtelen tisztaságban kelt ki égi ágyasházából! Az áldozatmén tisztán nyerített! Hadur kedvesen veszi áldozatunkat! Örömet, diadalt ígér neked! hangzott Zezármának, a főtáltosnak reszkető szava, ki erre lekapcsolta nyakából foltos párducbörkacagányát és az oltár elé terítve, ráállott.

Magas hermelin süveg fedte vállaira omló hófehér fűrteit, ugyanilyen fehér talárforma öltözet folyt le magas alakjáról, elől egy sor opálköves gombbal összekapcsolva, és bogláros övvel szorítva derekához, midőn ég felé terjesztett karokkal megállott, azután ezüst nyelű

arany dárdájával háromszor kört suhintva a levegőbe, előre hajtott fejfel hallgatott azokra a baljóslatu süvöltésekre, melyeket a levegőt metsző éles dárdahegy hallatott s melyekre a fehér mén újra visszhangos nyerítéssel felelt.

— Csupa igaz és jó jelek! Ozdor Telegd, Hadur olyan győzelmet ígér számotokra, minőben még nem volt részetek! kiáltá háromszoros üdvkiáltással, azután intett, hogy vezessék elő az áldozatmént.

Zoltán a legelső helyen ülő atyja arcára nézett, de visszaborzadt attól a kegyetlen, vérivó örömtől, amely apja és testvérei vad arcán tükröződött, kik haragos fenyegetéssel néztek rá, amiért nem látszott osztani örömeiket.

A nemes vérű paripa fujt és ágaskodott, midőn Zezárma a gylasok és garaboncok segélyével megmarkolá hőszin sörényét, azután Hadur és Damasek isten nevét kiáltva, szügyébe dőfte arany dárdáját.

A nemes állat halálos nyerítéssel magasra szökött, aztán megtört szemekkel összeroskadtt az oltár tövében, mire a bilochus, egy garabonc és egy gyula, vérért egy ércüstre fogva, felkoncolták és nemesebb belső részeit a főtáltossal megvizsgálva, papok éneke, a bűvelők énekes fátyoltánca és a horkázok tarogatórivalásai között, több részre vagdálva, az oltár és a máglya tűzébe hajigálták. Amint ezek a tűzbe estek és elégték, ezekből a jelekből jósoltak a napisten jókedvéről és kegyelméről.

— Az áldozatmén belső részei nagy örömet, fényes diadalt, dicsőséget és hatalmat jósolnak néked, Ozdor Telegd! jelentette neki Zezárma ünnepélyes hangon. Azután az áldozati állat nemtelen részeit: a vért, epét, beleket, veséket és bélzsirt az oltár háta mögötti mély gödörbe temették, mely egy fekete kővel volt lezárva.

Ez a feketeköves gödör a bosszu és minden rossz földalatti istenének: Ármánynak volt ajánlva, és mielőtt

a fekete követ ráhengerítették volna, Ozdor Telegd és fiai dörgő hangon beleordítottak:

— Ármány isten, rossz isten, haragos isten, rontsd meg ellenségeinket! Azokra szállj manóiddal, ördögeiddel és süvölvényeiddel!

— Hát te, rusnya béka! Te földi ürge! miért nem kiáltottál a haragisten vermébe! acsarkodtak rá Káldor és Eörs a félrevonult Zoltánra, kire Telegd uram is emberevő pillantásokat vetett.

Ezután Zezárma az árva fenyőgalyat a forrásba mártva, ennek cseppjeivel újra meghintette a gyülekezetet, mely sietett haza felé, hogy az ó-tüzoltó és új-tüzgyújtó ünnepen részt vehessen, melyet mindig ezen a napon: csillaghullás napján (a keresztényeknél Lőrincz napja) szoktak megtartani.

Ozдор Telegd a győzelmet ígérő jó jelektől derűlten sietett haza, mert csak neki, mint fő rhabonbánnak volt szabad a bálványok szentélyének földalatti ajtaját kinyitni, hogy a négy bálványisten-képnek megadják a köteles hódolatot, mely az esztendőben csak egyszer, ezen a napon történt.

A bálványok szentélye abban az ölyvi vastag falu, felhőkbe nyúló toronyban volt, melynek tetejéről a nap aranyküllős képe ragyogott. Ennek a toronynak nem volt se ablaka, se ajtaja, hanem napvilág nem látta földalatti uton, fáklyafénynél jártak bele, esztendőnként egyszer, ezen a napon, ezenkívül máskor nem volt szabad semmiféle halandónak abba belépni, és óriási ezüstkulcsát, melyre a nap, hold, csillagok és a föld jelképei voltak vésvé, Telegd ur egy külön e célra készített, ezüsttel kivert cédrusfa ládában őrizte.

Ezek a bálványok azonban nem emberkéz faragta képek valának, hanem a »négy éltető« — a négy kis isten maga készítette azokat az öreg isten: Hadur Damasek isten parancsolatjára. És Telegd ur áhíthatos ráncokba szedte össze-vissza vagdalt zordon ábrázatát,

A halott vitézek sirhalomtáncza.

midőn táltosai, gyulai, horkázai és rhabonbánja kíséretében a sziklába vágott földalatti ut rézajtájába az ezüstkulcsot bedugta.

A papok szövétnekei vörös fényt vetettek a legalsó toronyszoba értékes vadbőrökkel és szőnyegekkel borított falaira, melyek mellett szőnyeges, függönyös nyugágy, asztal, székek, zsámolyok és szekrények álltak, mindenféle edényekkel és ebből vezetett egy falba rovott kőlépcsőzet az első emeletre, a földisten feketére festett falu szobájába, melynek egyik fülkéjében a bálványkép állott. Ez egy csudálatos, félig ember, félig halformájú természetes kőképződmény volt, melyet a tavaszi rohanó vízáradások mostak ki a sziklahegyek kebeléből. A kép mellett villogó terméсарany-jegecek, ezüst- és rézkovagok, kristályok és egyéb földalatti képződmények csillogtak, mint a föld méhében működő erők szülőttei.

A második emelet vizszinüire festett kékes-zöld falazatu szobájában, a vizisten bálványa, egy a folyók ágyából előkerült, koromfeketére kövült óriási fatörzs volt, és innen az alsóhoz hasonló lépcső vezetett a harmadik emeletre, a légisten világoskék, fehér felhőzetű szobájába, hol az istenséget egy óriási, több mázsás meteorkő képviselte és ennek letört darabjaiból kovácsolták azt a pалlost, amelylyel a székely fejedelmek a napvágást tették.

A negyedik emeleten a tűzisten lángvörös szobája egy emberi alakra emlékeztető ércolvadékot rejteget, melyet tán a kovásznai pokolsárt okádó dágványok dobtak ki magukból. Így megadva mind a négy bálvány-nak ünnepélyes hódolatukat, a legalsó szobában imádó áldomást ittak, mire a tornyot megint bezárták egy egész esztendőre.

Ezalatt az egész ősmagyar vallásu népség összegyülekezett a körüllevő helységekből és városból a menedékes hegyoldalon levő tűzhalomhoz. Minden asz-

szony elhozta magával egy fazékban vagy ércüstben a tegnapról megmaradt parázsat, a férfiak ellenben száraz rőzsekötegeket, a lányok pedig kilencféle jóillatú fűvet, virágot és gyökeret hoztak magukkal, mert otthon minden tüzet eloltottak. Egyetlen háznál, egyetlen tűzhelyen sem volt szabad parázsnek maradni, sőt még gyertyának sem égni, mert az veszedelmet hozna a házra és családra.

Ozdor Telegd nagy pompával jött. Az ő tüzét marcona csatlósok hozták rezgő kürtszóval, és midőn letelepedett a tűzhalom két oldalán felállított fehér kövekre, a többi öregek is letelepedtek: keletről a férfiak, nyugatról az asszonyok, de elébb mindenki egy közös halomba üritette a magával hozott tüzet. Ezalatt a horkázók, garaboncok, perestoldók, bilochusok és a fegyveres vitézek égható riadót fujtak, pajzsaikat döngették, midőn azonban a gyulák, a főtáltos néma imája alatt, hétféle fűből készült illatos pemettel tiszta forrásvizet fecskendezve, eloltották a tüzet, egy hang se hallatszott, mert ezalatt nem volt szabad beszélni, különben a tűzisten nem ad új tüzet.

Midőn az utolsó parázs is el volt oltva és az óriási tűzhalom hideg, fekete szénné változott, előhozták a tüztámasztó kereket, melynek agya fenyőfából, széle száldokból, küllői pedig kilencféle más fából készültek, azután ennek agyán keresztüldugtak egy hosszú kőrísa rudat, és ezt két, minden büntől tiszta szüzlegénynek addig kellett forgatni, míg csak lángra nem lobbant. Így ad Damasek isten minden esztendőben új tüzet.

Elsőknek Ozdor Besztrid és Eörs állottak oda, mivel a múlt esztendőben, alig hogy hármat fordítottak a kőrísa rudon, hát már lángra lobbant. Most azonban, bár inaszakadtig, verejtékhullásig forgatták, még csak füstje se szállt az új tűznek.

Telegd ur szemei szikrákat szórtak a dühtől.

— Lóduljatok onnan! Megbántottátok Damasek istent, azért nem ad uj tüzet! rikácsolá böszülten. Próbáljátok: Káldor és Opor fiaim ti!

De bizony Káldor és Opor keze alatt se támadt uj tűz, pedig egész testükben remegtek már a fáradságtól, mire a vár ura tajtékozva parancsolta el onnan őket, és oly rettenetesen tekintett rájuk, hogy remegve sütötték le fejüket.

— Zoltán! Zoltán! Állj a kerékhez! parancsolta dühbe fuló hangon, mire ez szemlesütve engedelmeskedett, de gyujtótársul nem a vezérek és főranguak fiaiból választott magához illőt, hanem oda intette az alsó népség között szerényen megvonuló Bodot, a juhászfiut, és lám, alig fordítottak hármát-négyet a kőrísfa rudon, a tűzgyujtó kerék recsegve, olyan magas lángra lobbant, amilyent még nem értek meg egy tűzgyujtó ünnepen sem.

Telegd ur most pillantott másodszer barátságosan lenézett és megvetett fiára, ki ép oly szerényen, mint jött, vonult vissza, bátyjai azonban haragosan és rettegve sugtak össze, mert Telegd ur igen zordon pillantásokat lövelt reájuk.

— Valamivel meg kell engesztelnünk atyánkat, suttogá Eörs, különben baj lesz.

— Várj! mindjárt megbékitem én az öreget. Különben ez a rusnya béka még a fejünkre talál nőni, mormogá Besztrid. Azzal egyet rántva bogláros övén és párducakagányán, oda lépett atyjához.

— Még szemeim elé mersz lépni? horkant rá zordonul.

— Bocsáss meg, atyám! Hadd mondjam el, mivel bántottuk meg Damasek istent, mondá alázatosan.

— Nos! hadd halljam!

— Tudod, mielőtt azt a nagy vérmedvét elejtettük volna, mely pásztoraink felét szétszaggatta, fogadást tettünk, hogy áldozatot mutatunk be Damasek istennek,

ha a medve nyomaira vezet. Hadur meghallgatta kérésünket, de mi — bocsáss meg érte — az áldozatról elfeledkeztünk, mondá töredelmes, bűnbánó hangon.

— Ugy hát ez az oka! Nekem még ma este megtegyétek az elmulasztott áldozatot, hallod-e! dörmögé Telegd ur kissé megenyhülve.

— Megteszszük, atyám, annál inkább, hogy holnap reggeli tusánkat győzelem és szerencse koszoruzza. Ha Hadur haragudna ránk, nem küldött volna a mai áldozatnál oly biztató jeleket, mondá hizelegve. Telegd ur tüstén megbékült, annál is inkább, mert Besztrid és Eörs voltak szive szerinti kedvenc fiai.

— Ugy, ugy, készüljete! Ma este még egy áldozatot mutatunk be a bucsuzó napistennek! Hejh! micsoda zomotor lesz a Mikéknél! Egyszerre kettő! Egyetlen fia és büszke, rátarti lányának a vőlegénye! Hejh, mekkora dicsőség lesz az, ha a túlvilágon egy Mike és egy orosz-lánkői Jaksics lesz az Ozdoroknak a szolgálja, dörmögte felvidultan. Besztrid pedig sunnyogó nevetéssel tért vissza testvéreihez, kik szintén a markukba röhögtek, midőn meghallották, mivel békítette meg bátyjuk az öreget.

— Te, mondá neki a kancsal Eörs, alvás előtt szaldokfavirág-olajjal kenessük be tagjainkat, hogy erősek és hajlékonyak legyenek.

Besztrid megvetőleg vállat vont.

— Eh, én szaldokvirágolaj nélkül is kettőbe hasítom azt az ösztövért testü Mike gyereket.

— Ha te kettőbe, akkor én meg négy felé hasítom Oroszlánkövár urát! szólt Eörs megbántódva. Káldor halkán rájok förmedt:

— Atyánk haragosan szegzi rátok a szemeit, hogy nem ügyeltek a tűzgyújtásra.

Ezalatt a kerékagyból felcsapódó tüzzel, az uj »szüzlánggal« a gyulák meggyújtották a négyszögletre felrakott négy óriás máglyát, mire a virággal koszoru-

zott lányok, kézen fogva egymást, lassu ütemes lejtéssel körültáncolták a tüzeket, ezt az ősmagyar éneket dalolva:

»Tüzet megrakoljuk, négyszögre rakoljuk:
Egyik szögén ülnek szép öreg emberek,
Másik szögén ülnek szép öreg asszonyok,
Harmadikán ülnek szép ifju legények,
Negyedikén ülnek szép hajadon leányok.«

Midőn pedig a lobogó lángok lohadni kezdenek, akkor a lányok, hosszú sorokra szakadozva, nagy ének-szóval egymásután átugrálják a parázshalmot, miközben mindegyik annak a legénynek a nevét kiáltja, akihez a szive hajlik, mialatt barátnéi illatos füveket és virágokat szórnak a parázsba, hogy egyszer-egyszer még lángra lobbanjon. Midőn már csak a parázs izzik a halmokban, akkor a gyula egy nagy vaskanállal osztani kezdte a népek között, és aki megkapta, az sietve loholt vele hazafelé az új tüzet meggyújtani a tűzhelyen, mely aztán az egész évben nem aludt ki.

A tűzosztás után következik a tűzkeresztelés, az ujszülött csecsemőknek a tűzön való felavatása, mely a bilochusnak, azaz a billogosnak a hivatása, ki bivalybőr páncélba öltözve, mezitelen lábára kötött fapapucsos, fején bőrsüveggel, melyet rendesen kis ágbogas szarvak ékesítettek, a térden álló anyáktól átveszi a mezitelen tele torkából sivalkodó csecsemőt és két kezével a tűz fölé tartva, messze hallható hangon elmondja az áldást, hogy a tűzisten oltalmazza meg az isten nyila sujtástól, a Guta, Fene, Mirigy, Csoma, Dabroc és kék kelevény képében járó hat ördögtől, Kahor és Rossz szem meg ne verje, Koldusfarkas meg ne marja, gonosz tündér ki ne cserélje, hanem minden ízében nagyot nőjjön, olyan erős legyen mint a vas, de olyan igaz és tiszta mint a tűz, és ezután az áldás után elővette öve mellé szurt görbe kését, melynek a nyele széles billogon végződött és megtüzesítve a kés hegyét, azzal egy félhold-alaku

karcolást tett az orditva kapálódzó csecsemő állán, kinek azon a helyen nem fog szakáll a nőni, mely egyik ismertető jele volt annak, hogy az ősi igaz magyar hitet vallja.

Ezalatt folyton tartott a tüzkiosztás, és midőn már a legutolsó is megkapta a magáét, akkor a horkáz jelt adott a kerítés mögött várakozó pásztoroknak, hol már az egész vidék minden ménese, nyája, csordája és kondája össze volt hajtva. Ezeket aztán csordánként keresztülhajtották a szüz tűzön, hogy a métely-, lépfene- és a dögvészről mentek legyenek.

Késő este volt és már az áldomás-csillag is feljött az égre, midőn a tűzáldozatnak vége szakadt. A várból azonban lehallatszottak az igrecesek és hegedősök harcra tüzelő hős énekei és az áldozatdobok puffanásai, mert Ozdor Telegd, nagy áldomást és áldozatot tartott fiainak holnap bajvivására. Egész biztosnak vette a győzelmet s olyan nagy kedve kerekedett, hogy még legkisebb fiára is szíves szemmel kívánt nézni. Utána küldötte egyik hadnagyát, hogy őt is áldomásra hívja. Zoltánt azonban, bár mindenfelé keresték, sehol sem találták és csak nagy későn, a »vérszemű csillag« feljövetelekor, mikor a nagy kaput akarták éppen bezárni, került haza, amiért Telegd ur aztán nagy haraggal kergette el a szemei elől, két kedvenc fiát ellenben gyöngéden megölelgetve, ágyasházaikba tuszkolta, hogy pihent erővel, megacélozott izmokkal ébredjenek a holnap tusára.

Ő maga nem feküdt le, mert úgy se tudott volna elaludni abbeli örömében, hogy micsoda gyász és siralom szakad holnap a Mikék várára.

— Hejh Mike Ompoly, hejh Mike Ompoly, a százas haragnak nagy tor lesz a vége! Hanem te ülöd meg a torát fekete gyászszal, végnélküli siralommal! dörmögé ádáz örömmel, miközben minduntalan kipillantott a csendes, csillaghullató éjszakába, hogy mennyire

jár az idő. Egymásután látta letűnni, feljönni, a mint az éj órái forogtak, a Hajnalszakadékbán (Tejut) ragyogó Árvalyány szeme, Bujdosók lámpása, a Kincslátó, Hadvezető, Rónaőrző és Álmatlan csillagokat, azután az éjfél óráit jelző Fiastyukot, és végre-valahára a szürkület közeledését jelző Pásztorserkentő csillagot, mely az oly nehezen várt reggelt meghozza.

Ilyen végnélküli hosszú éjszakát még nem élt át deres fejével, és ifju ruganyossággal ugrott talpra, hogy megfuvassa az ébresztőt, s örömtől ragyogó szemmel nézett két fiára, midőn ezek legfényesebb fegyverzetükben, rárómadaras sisakjukkal lejöttek az udvarra.

— Fujjátok még jobban az ébresztőt! Hadd hallják meg Torján is! ordítá a toronyőröknek, midőn Besztrid és Eörs nyeregbe szöktek, azután keményen ráparancsolt az egyik kísérő csatlósra, hogy a győzelem hírével tüstént vágta haza.

— Kidőlésig, ina szakadtáig vágass, mert én akarom zengő harsonaszóval tudtul adni Mike Ompolynak fia és veje halálát! A fiuk győztes elbizakodottsággal vágattak ki a várkapun, ő meg addig nézett utánuk a legmagasabb őrtoronyból, míg csak az erdőbe vivő ut fái el nem fődtek őket szemei elől.

Dehogy jött volna le a toronyból. Ott várta meg a nap felkeltét, és ott várta meg, míg csak a győzelem hírével érkező hírnök ki nem bukkan az erdő fái közül. Hanem, ha hosszúak voltak az éjszakai várakozás órái, még hosszabbak voltak a regghajnalé. Ennek minden elmuló perce egy egész napnak tetszett előtte.

— Most állanak szemben egymással, most rántanak kardot egymásra. Damasek isten győzelmet ígérő jeleket küldött. Most vágja le Besztrid fiam Mike Ákost, Eörs kissé lassubb, de azért ő is nemsokára elkészül ellenfelével, mondogatá magában, folyton az erdőt nézve, és egyszerre hangos diadalordítás kelt ajkán, mert sas-

szemei felismerték az erdő fái közül széleseben elővág-
tató hirnököt.

— Sirjatok Torján! Vége fiadnak, vődnek, Mike
Ompoly! orditá örömtől szikrázó szemekkel, azután
ifjui frissességgel rohant alá a torony meredek lépcsőin.

— Fel, fel a bástyákra! Kürtösök, tárogatók,
horkázok és garaboncok, forduljatok mind Torja felé
és ha intek, zendítsétek rá a győzelem dalát! Hadd
sirjanak Torján a mi örömünkre!

Midőn a széleseben vágató mén patái már a közel-
ben csattogtak, maga rohant elébe a várkapuhoz, hol a
hirnök agyonhajszolt paripája lovasát maga alá szorítva,
inaszakadtan összerogyott.

— Beszélj! A diadal hírért hozod? orditá vadul,
miközben saját kezeivel rángatta, állította talpra a
hirnököt, ki tikkadtan és fulladozva hörögte.

— Besztrid fiad elesett, Eörs fiad pedig halálos
sebekben hever . . .

A zomotor.

A gyászhirre az egész Haragvár és környéke megtelt jajgatással és egész Torjáig elhallatszott a várbeli vitézek haragos gyászordítása, csupán Ozdor Telegd nem szólt semmit, hanem midőn Besztridet] és Eörsöt meghozták, mereven leült a halott mellé és nem mozgott onnan.

A két megmaradt testvérré nézett tehát a gyász-tornak a rendezése, mert Zoltán nem számított semmit, sőt megvetőleg vállat vontak, midőn látták, hogy őszinte, szivből fakadó fájdalommal siratta meg bátyjait.

— A pulya! Olcsó könnyekkel picsog ott, hol vérkönnyeket kellene sirni! mordult rá dölyfös lenézéssel Káldor, kinek különösen megnőtt a mája arra a gondolatra, hogy most már, mint legidősebb testvér, ő lesz a vezér a várban atyja után. E fölötti örömét zordon gyászszal palástolva, lépett a halott arcára meredő atyja elé.

— Engedd, hogy én legyek a torló, atyám, bátyáim torlója! És esküszöm Hadurra, hogy véres könnyeket fognak sirni a Mikék, a csecsszopótól kezdve az öreg-apákig! fogadkozott nagy fennszóval, mire Ozdor Telegd rá emelé vérrel aláfutott komor szemeit, melyekben a bosszu és megtorlás után sóvárgó keserv félelmes lángja izzott:

— Hallgass! parancsolá tompa, süket hangon. A halott majd meg fogja sugni nékem, mit tegyünk. Hanem olyan bosszút és megtorlást még nem látott a világ.

— Szegény Besztrid bátyám! Miért kellett éppen néked meghalni! sóhajtá a halott kezét megfogva, mire atyja elérzékenyülten intett ősz fejével.

— Bizony szegény. Mert a nap tulvilági mezején egy Mikének kell majd szolgálnia.

— Majd küldünk utána szolgálakat, Hadur Istenre esküszöm! fogadá, ökleit az ég felé emelve, mihez atyja helyeslőleg integetett:

— Most már Oporral ti léptek bátyáitok örökébe! Menj tehát, végezd a rád váró kötelességeket. Én napkeltéig a halott mellett maradok. Az éjszaka csendjében bátyád lelkével akarok beszélni. Az majd meg fogja sugni bosszunkat! Távozást intett neki, mire Káldor dadalmas örömmel sietett rendeléseket tenni, mert atyja

megigérte neki mindazt, mi után nagyravágyó lelke sóvárgott.

Napalkonyatkor Eörs lelke is elszállott a nap aranyos mezejének tulvilági útjára és Telegd ur most már két halottnak bosszura tüzelő suttogását leste, várta a néma éjszakában. Nem engedett szövétneket gyujtani, nehogy a halottak lelkeit elriaszszák vele, hanem az éj zsongó setétjében, a csillagok reszkető világa mellett, hallgatta az éj titokteljes hangjait és azokat a szó nélküli, hang nélküli suttogásokat, melyeket holt fiai szava gyanánt, véres bosszút, rettenetes megtorlást szomjazó szive sugdosott fülébe.

Az éjfél idejét jelző napvlasztó csillag feljövetelekor költögetni kezdé néma halottait.

— Megértettem, mit lelkembe sugtatok! Ugy lesz! Ugy lesz! De szóljatok, tanácsoljatok még! Az első kakas-kukorékolásnál a lelkek ideje lejár! ébresztgeté őket mély, dörgő szóval, mire, mintha az ő szavaira felelne, bugó, tárogatószerű zengés rivallt alá az éji magasból és végig zendülve az egész égboltozaton, alákiáltott bucsuüdvözlétként halkan elpihent a ködpárás messzeségben.

Tán a messze északra vonuló vadhattyuk vagy költözködő darvak krugatása volt ez, és noha többször hallotta már e méla hangokat, most mégis úgy vette, mintha fiai elszálló lelkének bucsuüdvözlete lenne.

Alig, hogy a Bucsesd fölött szürkülni kezdett az ég alja, gyászosan megzendültek a kürtök és tárogatók a vár ormairól, zomotorra híva minden hívét az ős magyar vallásnak.

A főrhabonbán fiának, ki egyuttal vezér a hadban, előlülő vala a tanácsban, temetése nagy ünnep és elmulaszthatlan kötelesség, azért tehát egész népvándorlás indult meg a környékről a felső vár felé.

Az egész környék már visszhangzik a sirástól és jajgatástól, mert az asszonyok és lányok már otthon

rákezdtek a siratót, mely tartani fog egy egész álló esztendeig és ezalatt a himes ruhák, gyöngyös főkötők, szalagos párták és pillangós cipők a ládák fenekén pihennek — s helyettük a gyászt jelképező fekete fejkendőket fehér nyillal a közepén, fehérítetlen vásznat, s durva festetlen gyapju- és kecskebőr-szövetet kell viselniök.

Mindegyik asszonynak a kezében busongó árvafenyőgaly hajladozik és a sirató nénékkal az élükön sietnek fel a tornácra, hol körbe ülve, rákezdik a busongó elsiratást panaszló jajongással, omló könnyekkel.

A sirató nénék, az asszonyok vénei ezalatt diófalombokat és leveleket hányva a szent patakba, ennek hűvös hullámaiban tetőtől talpig lemosják az elesett hős daliát és a fejét kétfelé hasító rettenetes vágást ügyesen összevarva, elsimitva, legpompásabb ruhájába és fegyverzetébe öltöztetik, mely csak úgy ragyog az ezüst- és aranyhímtől, a gyöngyöktől és drágakövektől, aztán kinyújtóztatják a magas ravatalon, mely egész vég, messze idegen országokból került selyemmel van behuzva.

Az asszonyok sirásába belekondul, beleharsog a kobzosok és hegedősök komor hangu éneke, kik rivalló felordítással magasztalják a száldokfa-erősségű hőst, a győzhetetlen daliát, ki sergeket ért, seregeket ölt egy-maga a harcban és valahányszor a hős ének egy-egy strófája elvégződött, az asszonyok zokogó jajgatással felsivalkodnak: Könynezz, agg Ozdor Telegd, hős fiadnak nincsen mása! Két fiat! Két hőst! Két sereget vesztettél bennök! Könynezz, jajgass mivélünk!

Az agg Ozdor azonban nem jajgat és nem könnyezik! Ott ül a ravatal fejénél, háta mögött kivont kardot tartó két fiával, s komoran égő szemekkel maga elé meredve, hallgatja a hegedősök magasztaló hős gyászdalát.

A gólyahir havában, az ökörnyál havában, a fecskéváló hó elején még négy fiad volt, Ozdor Telegd! Most csak kettő van! Kettővel gyászolod a daliák virágát, a

hősök hőseit, a táltosok ivadékát, Attila vérét, hitünk reménységeit!

— Jaj, de árván maradtál, vén Ozdor Telegd! Árván magad, árván fiaid! sivalkodják torkuk szakadtából rá az asszonyok.

Ezalatt csattogó fegyverzörgés közben felgyülekeznek a harcosok és férfiak. Legelől a holt vitézek fegyvertársai és barátai harci mezeikben, ezek mögött fegyvereseik, majd a többi férfiak, külön az ifjak, a házas férfiak és öregek. Mindezeket bekeríti száz vadképű, marcona ijász, ölesnél nagyobb som- és tiszafa ivekkel, két-három láb hosszú, élesvasu tollas nyilvesszőkkel puzdráikban. Csak Zoltánt nem lehetett sehol se látni, mert irigy bátyjai eltiltották a zomotortól, apjának pedig legkisebb fia eszébe se jutott.

A vitézek érkezésénél a kobzosok és hegedősök a tulvilági napmezők gyönyörűségeit kezdik magasztalni, hová az elesett hősök lángot fuvó, acélkörmű táltos paripákon robognak, mire az asszonyok jajongva rásivalkodják:

— Örvendj, örülj, vén Ozdor Telegd! Fiaidat bizony meglátod a nap mezején! Örvendjete, fegyveres vitézek! A nap mezején mindannyian találkozni fogtok!

Mig fenn a várban hős ének hős ének után zeng, gyászdal gyászdalra bug, addig odalenn, az áldozatkö hársfákkal szegett dombja alatt, a szent forrás mellett egy háznagságu, mély vermet ástak, melynek napkeletre néző oldalánál egy sudár tiszafa mered a magasba, hegyében az Ozdorok kétszárnyu lobogóját lengetve, a vörösszinű részen kiterjesztett szárnyu Turul madárral, a világos kéken pedig a nap sugárküllös aranyképével. A verem három oldalán husz tölgy és négy darab sudár száldokfa-rud van felállítva zászlós kopjavégekkel, diófa- és tölgylevélfüzérekkel körülfonva, mig a negyedik oldal rézsutosan ereszkedik lefelé, hogy a verembe minden nehézség nélkül le lehessen szállani.

Ez történt az első napon, mely virrasztó bőjt napjának neveztetett, miután bort nem ihatott, hust nem ehetett senki, csak a sirató asszonyok részére öltek le egy fekete tyukot és egy fekete gödolyét, melynek lehuzott bőrét és tollát az ut közepén poronddal takarták be. A férfiaknak ellenben csupán savanyu ciberelevet és örömmel keserített méhsört szabadott enni és inni buza-kenyérrel és aszalt gyümölcsökkel.

A második nap a zomotor főnapja: a halottkövető nap és a mint kitör az első hajnalsugár a Bucesd havas ormai mögül, a horkázok kürtjei megzendülnek, az összes jelenlevők pedig egyszerre felordítanak, hogy ha felleg van a nap utján, az eloszolják és Hadur tudja meg, hogy egy holt vitéz közeledik a nap mezejére. A horkázok kürtjei után megcsendül a búléányok és büvellők szomorú danája, mire az áldozatdobra a főtáltos először hetet, azután hármat és végre egyet zuhphant, hogy mindenki készüljön a követőre, a mint hogy a holt vitéz is készülődik a másvilági napmezők útjára.

A főtáltos első hetes zuhphantására Ozdor Telegd felállott ültéből.

— Bucsuzzunk! szólott tompa, szilárd hangon és a második hármas zuhphantásra öve mellől görbe kését kivonva, megfogta balfelől lógó befont hajvarkocsát, és azt tőből levágva, a harmadik egyes zuhphantásra holt fia kezébe tette, hogy mint atyja szivből szeretett fia ennek legdrágább ékességével menjen Damasek isten széke elé.

Ekkor a kádárok elővezették Besztrid kedvenc csatalovát, a »tokos lovat« (terített lovat), mely körme hegyéig fekete velencei brokát selyemmel volt letakarva és legdrágább ezüsttel kivert nyergével, 'színezüst kengyelekkel és skófiomos szerszámaival volt felnyergelve, mire két legjobb barátja a holt hőst nyergébe emelve, feltették neki rárómadaras sisakját és lábait a kengyelhez, kezét a terhelőre csatolt zászlós kopjához kötözve

himes szalagokkal, az egész menet ünnepélyes rendben megindul a bucsuztató járásra.

Mindenki gyalog megy utána, csak maga a halott dalia ül mereven, szomoruan lépegető lován. Közvetlen előtte cimeres zászlóit és cimeres diszpajzsát viszik, utána pedig apródjai, fegyverhordozói, csatlósai, pecérei, drágaköves fegyvereit, aranyveretes ezüst sisakját, paizsát, aranypántos ivókürtjét, étkező szereit, láncos vadász-kürtjét, kedvenc sólymait, vadászebeit és valamennyi paripáját. Ezeket követik elől kiborotvált hajadonfővel a fegyveresek és a többi férfiak, leghátul pedig a gyászmenetet bezárják az asszonyok, lányok és a mindenféle alsóbb rendű népség.

Delelőn áll a nap, mire a gyászmenet leér a szent forrás mellé ásott sirveremhez. Az érkezőket a büvellők, búlányok és a többi hajadonok éneke fogadja, kik leeresztett hajukban illatos füvekből és sárma, inőke, és ilinkő virágokból font koszorúval, hármaskörben állanak az áldozathalmon.

A sirverem lejáratahoz érve, a horkáz megállítja a holt dalia paripáját, a kádárok és gyulák nagy kört képezve körülötte, a főtáltos a ló elé vezeti Ozdor Telegdet, mire aztán hármaskörben, csendre intő kúrtrivallás harsan fel.

A rákövetkező szivdobbantó csendben felreszket az agg Zezárma tompa, ércetlen szava:

— Atyámfiaim, véreim, igazhitű magyarok! Ozdor Telegd főrhabonbánunk daliás fia: Ozdor Besztrid imé leköltözik édes közanyánk, az áldott föld ölébe, ahonnan a nap fényes mezejére, Hadur Isten országába indul. Itt a földön nem látjátok többé, mert nem ma halott, hanem örökké halott, azért, ha valakinek valami követelése van rajta, álljon elő, kérje tőle, hadd fizesse meg, ne kísérje semmi adósság tulvilági utjára.

Néma csend fogadta e felszólítást, de azután előállottak öcscei: Káldor és Opor, kiknek vasderes és

éjfékete paripáit ígérte, előálltak barátjai, kiknek paizsát, bölényszarv ivótülkét, egérszörű agarát, láncos buzogányát és acélívét ígérte, majd vitézei, kiknek hadi öltözeteket s vértet ígért, szolgálai, kiknek arany, ezüst pénzeket helyezett kilátásba, kora halála esetén, és Ozdor Telegd mindenre beleegyezőleg bölintott:

— Legyen a tied! Vidd és emlékezz rá róla! Viseld szerencsével! A vitézek és jó barátok megosztottak ott helyben mindenben, és midőn már többé egy követelőse jelentkezett, a gyászoló várur felemelé mellére csüggesztett fejét s komor szemeivel végig nézett az egész gyülekezeten.

— Van-e még valaki, kinek a hős dalia: Ozdor Besztrid adósa maradt valamivel? kérdé hangos, átható szavával.

— Adósom nekem! felelte rá egy csengő fiatal leányhang a sokaság közül.

— Állj elő és követeld tőle!

A gyászoló sokaság megmozdult és készséggel utat engedett egy magas, karcsu leányalaknak, ki leeresztett hollófekete haján nagyszemű keleti gyöngyös pártával, karján és nyakán drágaköves kősöntyűkkel ékesítve lépett eléje:

— Ez Illangó! Zábor Illangó! A lovashad első vezérének a lánya! suttogák az asszonyok egymás között.

Ozдор Telegd elborult tekintettel nézett rá:

— Hát néked mivel maradt a fiam adósod?

— Saját magával! Mátkaszavával mind ezen, mind a másvilágon! felelt a lány.

— Mit kívánsz tőle?

— Adott szavát! Magát és ígéretét. Megígértük, hogy nem hagyjuk el egymást! Vele akarok menni a nap mezejére!

— Messze ut az, hosszú ut az neked, lányom! mondá Telegd ur ellágyult szóval.

— Csak egy sikoltásig tart! Azután együtt megyünk! felelt a lány szilárd, csengő hangon.

— Kérdezd apádat, megengedi-e? Egyetlen lánya vagy neki!

— Nekem is egyetlenem volt ő a földön, azért nincs mit kérdeznem tőle.

— Eredj! Menj vele! mondá lányának az első sorban álló lovasvezér nehéz, tompa szóval.

Erre a várur felnyitotta fia ékszeres ládikáját és egy drágakövektől szikrázó magas kördiademot véve ki, azt a lány fejére téve, Zezárma főtáltos pedig szaldokfavirágolajat töltött egy fekete akhát korsócskából omlatag fürteire.

— Vedd e koronát! Vőlegényed anyja, ki kun származásu fejedelemlány volt, viselte nászunkon és vedd vele apai áldásomat! kiáltá reszketeg szóval, kezét a lány lehajtott fejére téve.

Légy igaz társa neki a hosszú tulvilági uton és ha a nap fényes mezejére a rája várakozó hősök elé értek, tégy bizonyosságot Hadur és Damasek isten előtt, hogy igaz, tiszta, vitéz, hűséges és levante volt! Minden kincsét, jószágát veletek adom! Vedd ez ékszereket, e két iszák aranypénzt, ezeket az ékköves násfákat, köszöntyüket, sisakforgókat, hadd lássák a nap mezején, hogy hatalmas ur és első vezér vala.

E szavaknál oda lépett Illangó atyja is és Telegd urral együtt felsegítették a lányt holt vőlegénye mellé a paripa hátára és ölébe rakták neki a mondott drágaságokat, mialatt Illangó átölelé karjával jegyese vállát és szép fejét ennek hideg vállára hajtotta. A büvelők, búlányok és a szüzek karéja az áldozatdomb tetején rázendítette mélabus, könnyfakasztó szomorú hangon a szokásos menyekzői verset:

»Adjon Isten lassu esőt,
Mossa össze mindakettőt,
Egyhétig, mindétig, örökkévalóságig.«

A dal zengő akkordjai között két horkáz kantárszáránál fogva levezette a paripát az illatos diófaleve-

lekkel és kakukfüvel behintett sirverembe és ott erősen hozzá kötötték a napképes és turulmadárzászlós szálfához, a többi gyulák, táltosok és garaboncok pedig a huszonnégy kiválasztott paripát kötözték a sirverem oldalainál álló ugyanennyi számú zászlós kópjarudhoz. Midőn ez megvolt, akkor mellé rakták Besztrid fegyvereit, ivótülkét, evőszereit, drága ruháit, arany csákányát, napképes arany homlokabroncsát, arany, ezüst tálakat, kupákat, korsókat, billikomokat, három cserépvédret arany, ezüst és más mindenféle pénznemmel tele, három buzakenyeret, kalácsot, három csobolyó színbort, azután kutyáit, sólymait, szelidített hiuzát és medvéjét rendre leölve, melléje rakták le a sirba, és midőn erre a papok feljöttek a veremből, akkor a leányok mentek oda és letépve fejeikről a koszorukat, úgy teleszórták az egészet diófagalyakkal, hársfalommal és kakukfüvel, hogy csak a harci paripák fejei és a rajta ülő holt dalia és menyasszonya látszottak ki abból.

Ekkor a tárogatók felharsanó rivallására háromszáz ijjas harcos sorakozott a sirverem három oldalára Besztrid harcosai közül, és ott nagyot dobbantva felálltak.

E dobbanásra, mely megdönögteté a földet, rövid siri csend következett, azután pedig egyet rivallt, sikoltott a tárogató.

E rivallásra a háromszáz vitéz mindegyike egy nyilat vett ki puzdrájából és hosszú ívére fektette. A második rivallásra lábukat előrefeszítve, megvonták iveriket, a harmadik rivallásra pedig mind a háromszáz egyszerre belelőtte tollas nyilát a sirverembe.

Az idegbántó hurpattanás és szisszenő nyilsüvöltés között halálos sikoltás hallatszott és Illangó, a hű mátka elérte vőlegényének a nap fényes mezejére vezető csillagösvényeken szálló lelkét. Mert Hadur és Damasek isten, valamint a nap mezején mulató hősök csak akkor fogadják szívesen a megdicsőülteket, ha ezek mennél számtalanabb sebekkel megrakva érkeznek oda.

Illangó sikoltására a paripák halálnyerítése felett, mert abban a pillanatban Zezárma, a főtáltos, dárdáját a paripa sügyébe döfte, a többi táltosok is egyszerre leszurták a paripákat, és a paripák sirba ömlő véérébe Dandár, Besztrid kedvenc apródja és fegyverhordozója is odaömleszté a magáét, mert tőrével szíven szurva magát, hullott a sir fenekére, hogy szeretett urát a másvilágra követve, ott is szolgálhasson neki.

Göröngy göröngy után hullott erre a sirba és fellegeteket verő gyászordítás között, mindenki egy marék földet dobott bele, az asszonyok pedig zokogó sikoltással jajgattak, óbégattak.

— Feleim, véreim! Most már mi sirassuk el a megdicsőültet, a férfiak és vitézek könnyeivel: a vérrel! dörgött Ozdor Telegd hangja és görbe késével lemeztelenített két vállán, mellén, mindakét orcáján két-két, homlokán pedig egy sebet hasítva, nem gyáva könnyel, hanem hét sebből kicsurranó vérrel siratta kedves halottját.

Fellegeteket verő vad ordítás felett szavaira. Minden férfi kést rántott és Ozdor Besztrid nevét üvöltve vágta, hasogatták testüket. A vér patakokként ömlött az egyre magasabban domboruló sirverembe, a kürtök, sipok, tárogatók, kobzok szakadásig zúgtak, recsegték, és ebbe belévegyült a száz meg száz csecsemő torkaszakadtából való visitása, mert a vitézek a kis ártatlanok homlokába törülték késeiket, hogy ezekből is vitéz, retenthetetlen hősök legyenek. A melyiknek e közben végighasították homlokát, az nem volt baj, kétszeres biztató jel volt a jövőre nézve.

Már csak a hős rárómadaras sisakja s Illangó halvány arca a szikrázó drágaköves koronával s lengő fátylával látszottak ki az egyre emelkedő sirból, azután a halott emelte zászlós kelevéz. Mikor ennek végsőt csillámló hegye is eltűnik, akkor csak egy nagy, kereken domboruló gyepes halmot, és ennek tetején a kimagasló

szálfacsucsnak kétágu gyászlobogóját lengeti az est-alkony álmagon suttogó szellője.

Eközben a gyulák, táltosok és garaboncok a többi megáldozott lovakat széttagolták és a sirdomb körül tizenhárom máglyát emelve, megsütötték hajlós iharfa nyársakon, míg a szívet, tüdőt és lépet a halott hősnek kedvező tulvilági utat jósolva, az áldozatkövön rakott illatos tüzeken Hadur tiszteletére megégették, a sörényes löfejeket pedig a sir körül hosszú kopjás rudakra tűzködték, hogy mindenki megtudja ezekből: hadsereget verő hős dalia és neves vezér nyugossa örök álmait alattuk.

A máglyatüzek vérvörös világot vetnek az eközben leereszkedő esthomályban. A kétnapi bőjt és a zomotor kimerítő fájdalmai után, mindenki két kézzel nyult a sült lóhushoz, ehhez az igazi ősmagyar ételhez és a hegedősök, igrecesek, timborások komor lelkesülést keltő hangicsálásai között, áldomás poharakat üritettek egymásra, a megholt hősi erényeit magasztalva, mely lakomában az asszonyok és leányok is résztvettek, kivéve a sirhalmat körülejtő táncosokat. E táncban csakis a leányoknak volt szabad résztvenni, miután az ősmagyaroknál a férjes asszonyoknak tiltva volt a tánc, mióta Kessekeő főtáltos férjes lánya pipogya, részeges férjét tánc közben megfojtotta.

Ez a multság eltartott éjfélig, midőn azonban a napválasztó csillag ragyogtatni kezdé fényét a Hajnal-szakadék ködösen ragyogó mesgyéjében, akkor a zene egyszerre félbenhagyva gyújtó rivallását, hátborzongató, kísérteties dongással kezdett zümmögni. Az éjféli az első kakaskukorékolásig a lelkek és halottak órája.

A fiatal harcosok vérrel kenve be homlokukat és szívük táját, köröskörül a sirhalomra heveredtek, mintha csatában elesett halottak lennének, a lányok pedig félénk, kereső léptekkel, aggodalmas sóhajtozással jártak-keltek a domb körül, mintha a csatamezőn halott vőlegényeiket keresnék.

Mindegyiknek arcába világítottak lobogó szövétnekeikkel, egyiktől a másikhoz rohantak halk jajongással és midőn egyik-másik rátalált a magáéra, költögetni, szólítgatni kezdte a leghizelgőbb kedvenc neveken, de hiába, a vőlegény minderre sem ébredt fel.

Erre a lány kétségbeesetten eldobta szövétnekét és felemelve a földről a harcost, ki egy halott merev mozdulatlanságával s hátranyaklott fejével tartotta magát, elkezdett vele körben lejteni, lassu, szellemszerű forgásokkal és az ifju mindent engedett magával tenni. Szemei hunyva voltak, karjait lógatta, amerre elejtették, arra esett, szóval egészen halottnak tetette magát, mert ez volt a halott vitézek sirhalomtánca, az eltemetett hős és mátkája tiszteletére és ez az első kakaskukorékolásig tartott.

A hős Ozdor Besztrid temetése azonban nem lett volna igazi ősmagyar szittyá zomotor, ha barátjai közül senki sem követte volna őt a nap mezejére. Azért hát a halottak költögető tánca után a bortól és a neki viharosodó zenétől feltüzelődve, a kötekedőbb természetű cimborák először csak birkózás- és ökölharcban próbálgatták egymás erejét, azután mindinkább neki szilajodva, utoljára már fokossal, csákánynyal és pajzsbetörő dákosokkal vitézi bajra mentek egymással. Midőn a napisten fenséges arca reggel széttékintett a tájon, tizenkét ifju harcos hevert vérbefagyva a sirhalom körül, a kiket nem ébreszt fel többé mátkáik költögetése, mert vezérük és barátjuk után mentek a zengő fákkal, aranyvirágokkal és ezüstpatakokkal szegett fényes napmezőkre. És hogy tetemeik se legyenek elválasztva a szeretett vezérétől, szépen körbe fektették őket a sirhalom tetejére és egy réteg földet borítva rájuk, zöld gyeppel, vadvirággal behantolták.

A vérbosszu.

Rá két napra ugyanigy temették el Ozdor Eörsöt, csakhogy ő egymagában ment a nap fényes mezejére, mert marakodó természete miatt nem követte őt túlvilági utjára szerető mátká, hűséges apród és jóbarát. Mikor az ő zomotorának is vége volt, Telegd ur Zoltánt a nagy áldomásterembe parancsolta.

— Miért nem voltál a zomotoron, te elfajzott, korcs eb te! — acsarkodott rá, ökleit emelve, mintha leütni akarná.

Zoltán félelem nélkül nézett rá szelid, mélabus szemével.

— Mert Káldor és Opor nem engedték, hogy részt vegyek a temetésen! — felelt szomorú, megilletődött hangon.

— A keresztény kutyákat temetik! Az őshitet vallóknak zomtora van! — ordított a várur! Ki ne

mondj még egyszer e szót, mert kirázom a lelkedet!
Azután két összevigyorgó fiához fordult:

— Ti nem engedtétek a zomotorra? Igaz ez?

— Mi hát! Bátyáink haragudtak e rusnya békára!..

Haragosnak pedig nem szabad részt venni a zomotoron, a mint ezt jól tudod! — feleltek dacosan, mire Telegd ur haragja kissé lohadni kezdett, mindazonáltal a legnagyobb ellenszenvvel taszítá el legkisebb fiát magától:

— Pusztulj! Lódulj! Inkább te vesztél volna el, mint ők! — kiáltá keserűen.

Ebben a pillanatban a várkapu előtt hármas, ünnepelesen harsogó kürtölés hallatszott.

— A tivatulus! A tivatulus! — hallatszott be a kiáltozás az udvarról...

— Mit akar? — dörgött Telegd ur hangja kihívó dölyffel s fiaitól kísérve kilépett a tornácra.

A *tivatulust*, vagyis az *intőt*, *idézőt* vagy *egybehívót*, aszerint, amilyen küldetést teljesített, a tanács nevében, a székelyek grófja küldötte. Sisakja mellett két kerecsenszárnyat, oldalán pedig két kardot viselt, annak jeléül, hogy az igazságot mindkét félnek egyformán szolgálhatja és személye sérthetetlen volt minden körülmények között.

— Ozdor Telegd, Haragvárnak és népeinek ura, jelenj meg a holnap körültájon*) a tanácsdombon, hogy te is oldj avagy köss szavaiddal és akaratoddal a tanácsban...

— Mi lesz a tanács? — kérdezte a várur.

— Halljad! Kún véreink hét nemzetséggel készülnek Magyarországon megtelepülni és Béla király parancsot adott a székelyek grófjának, hogy engedje őket békességben a Székelyföldön átvonulni... A holnap

*) A körültáj, vagyis tanácskozás, melyet rendszeren a maksai tanácsdombon tartottak. E dombról az egész tájat köröskörül be lehetett látni, valószínűleg tehát ezért nevezték a tanácskozás helyét és vele együtt a tanácskozást is a fenti néven.

körültájon tehát az léssen meghányva, megvetve, keresztüleresztik-e Székelyföld várurái a kúnokat országukon és hadi utjaikon?

Hejh, mekkorát villámlottak erre Telegd ur szemei! Mintha tűz és láng lobogna bennük, úgy égtek, úgy tüzeltek a heves felindulástól és midőn a tivatulus tovább ment egy várral, hívogató utjára, fiait ifju tüzzel ragadta magával belső szobájába:

— Nem hiába parancsolja a Hadisten a vérbosszut! Maga küld számunkra segítséget . . . Hejh, Zeleméri Mike Ompoly! Hejh, Mike Ákos! Hejh, Oroszlánkői Jaksics Lázár! . . . Olyan véres tort készítünk számotokra, hogy az egész világot telejajdíjtók siralommal minden pereputtyotokkal! — kiáltá vészes, fenyegető hangon. Káldor és Opor vad örömmel szintén közbeordítottak.

— Csakhogy egyszer kimondád már e szót! . . . Vérbosszura készülünk kún atyánkfiaival a Mikék ellen! Kő kövön nem fog maradni Torja és Várhely váraiból!

Telegd ur bosszusan fejét rázta.

— Ostobák vagytok! — mordult rájuk. — Ha Torja és Várhely ellen támadunk, az egész székelység ellenünk fordul, mert Mike Ákos és Jaksics Lázár becsületes vitézi bajban ejték el ellenfeleiket . . .

— Hát csak jöjjenek! Hadur istenre mondom, véres fejvel verjük el őket falaink alól! Haragvárt nem veszi be semmiféle ellenség a világon! — kiáltá Opor dacosan.

— Gát!*) . . . Nem úgy lesz az! — szólt a várur parancsoló fölénynyel. — Tudjátok, hogy kún atyánkfiai Keremet istent és Bábolna istenasszonyt tisztelik és ezeknek mindkét nembéli véres emberáldozatokat hoznak . . . A melyik országon keresztülmennek, bokalabrásoknak nevezett papjaik ifjakat, embereket, vénasszonyaik ifju szüzeket csalnak, rabolnak el, hogy bálványaiknak megáldozhassák . . .

*) Gát! ősi kifejezés s annyit jelent mint: »Csitt!« »Csend legyen!«

— Értjük! Te egy Mike leányt és fiut akarsz velük elraboltatni! — kiáltotta közbe Káldor ördögi örömmel . . .

— Ne járjon a nyelvirittyed! — harsant rá az apa. A leányrablást nem bizzuk másra! A kúnokra meg éppen nem bizhatnók, mert ezeknek ünnepélyes szert kell tenniök, hogy átvonulásuk alatt a lakosságban sem lelkileg, sem testileg kárt nem tesznek, marháikban, vagyonukban senkit meg nem károsítanak, és az ez ellen vétőket mindegyik fél a maga bíróságával itéli el . . . Ezt majd csak mi magunk végezzük el akkor, midőn a kevély Sarolta leányasszonyt Jaksics Lázár a menyegző után hazaviszi Oroszlánkő várába . . . Minden hadainkkal lesben állva, leapritjuk bátyját, vőlegényét és az egész nászkiséretet, a menyasszonyt pedig ide hozva, itt a naptorony bástyáján áldoztatjuk meg a kúnokkal Bábolna istenasszonyuk tiszteletére . . .

E pokoli bosszuterv hallatára a két fiu néma, de annál csodálóbb bámulattal nézett apjára, mi ennek tetszeni látszott, mert ijesztő arcára zordon, elégedett mosoly tévedt.

— Erre a dáridóra apját, anyját minden pereputyával együtt meginvitáljuk a vár alá! Hadd gyönyörködjenek kedves magzatjuknak halálsikoltásaiban. Ez jobban fog fájni szívüknek mint a hideg vas! . . . No, mit szóltok hozzá? Ugy-e, ez lesz csak a vérbosszu! Mike Ákos és Jaksics Lázár halálával, Mike Sarolta megáldoztatásával nemcsak fiaim halála, de a századok óta esküdt harag és hidegre tett bosszu is meg lészen torolva . . .

A testvérek tomboltak és kardjukat csattogtatták örömlükben.

— Tegyetek tehát rendeléseket! A körüljár után elébe megyünk kún atyánkfiainak. Magával a fejedelemfi-vel, Kuthen vezérrel kell beszélnem, mert atyja, a vén fejedelem már nem számít! Reméllem, még nem feledte

el a neki tett szolgálatoakat. Várjatok még! Valószínűleg a bodzai és ojtózi szorosok felől jönnek, mindazáltal Karancs hadnagy még ma hozzon biztos hirt közeledésükről! A másikról, a menyegzőről, a vele járó nagy derendóciáról és vigasságról annak idejében ugyis hirt veszünk!

A fennhangon adott parancsokból és Karancs hadnagy készülődéséből Zoltán is meghallott egyet-mást és egyre jobban nehezedő szivvel forgatta, latolgatta ebből származó sejtelmeit. Egyes elejtett fenyegető szavakból s atyjának zordon nyugalmaából megtudta, hogy vérbosszura, még pedig rettenetes vérbosszura készülődik a Mikék ellen, elesett fiaiért. Az ebből származó vég nélküli harcok és öldöklések leverő sulylyal nehezedtek szelid, vérontástól irtózó lelkére.

Nemcsak atyját s testvéreit, hanem Mikéeket is sajnálta, különösen azóta az erdei találkozás óta, midőn Fruzsínát a vadkan agyari elől megmentette. Mi lenne e bájos leányból, ha édes szülei elhalnának és váraikat tőből kiforgatnák? . . . És ha bátyját, kit annyira szeret, megölnék! Ha ez megtörténnék, ő sohse közelithetne hozzá, mert családjának, testvéreinek vére az ő családján száradna. Ez a vér jobban eltávolítaná őket, mintha a világ minden hegyeit közékük emelnék.

Nem! Ennek nem szabad megtörténnie és nem is fog megtörténni . . . Még nem tudja hogyan, mikép, de tenni fog valamit, el fog követni mindent, hogy ez meg ne történhessék, még ha saját élete árán kellene is mindezt megváltani.

Ilyenforma gondolatok és tervezgetések között balagott ki a várból és midőn ruháit szokott módon Boddal, a juhászfiuval elcserélte, ez a kúnok közeledésének hírével fogadta, mely már az egész vidéken szájról szájra járt mindenfelé.

— Hallottam már róla, jó Bódom, szólt bucsut intve és éppen azt hányta-vetette magában, vajjon beavat-

hatja-e mindenbe pater Chrysostomust, midőn, mintha valami titkos erő huzná, nem ehhez, hanem a Bükkös felé indult, egyenesen arra a helyre, hol Fruzsinaival találkozott. Nagyot dobbant a szive, midőn egyszerre a bokrok zöldje között megvillanni látta a jól ismert fehér rokolyát a tarka kendővel és piros csizmáskával. Mielőtt a lányka észrevehette volna, már mellette termett és bizalmas jónappal köszöntötte.

A lányka megrezzenve fordult hátra és megismerve szabaditóját, könnyü pirulással viszonzta köszöntését.

— Nem félsz egyedül a rengetegben? — kérdezte azután.

— A vadcsapákat azóta elkerülöm, embertől pedig nem félek, — szolt büszkén, de eszébe jutott, hogy a cselédleányokhoz nem illik az ilyen rátartó büszkeség, azért hát magyarázólag hozzátette: Ki kíséretne egy szegény cselédleányt? Annak nem szabad finnyáskodni, hanem mennie kell, a hová küldik.

— Ugy! Igaz! Ezt elfeledtem! — mondotta rá Zoltán. — De hát most miért küldtek a rengetegbe?

— Ezeraranyos füért! — felelt Fruzsina, feltűzött kötényéből pár szál apró, sárga virágos növényt szedvegetve elő.

— No, hát majd én is segítek szedni! Megmutatom, hol találsz eleget, virágjában...

— Hát juhaidat ki őrzi az alatt? Miféle juhász vagy te, hogy naphosszant az erdőket bujhatod? — kérdezte Fruzsina élesen, amire meg Zoltán érezte arcát elvörösödni...

— Ketten vagyunk! — szolt félrefordított fejjel. Ugy látom, terhedre vagyok és nem akarod, hogy elkisérjelek! — tette hozzá, láthatólag elszomorodva...

— Nem, terhemre nem vagy! — sietett a lány kiengeztelni — de mégis szeretném tudni, miért akarsz engem elkisérni?

— Mondani szeretnék néked valamit!

— Te nekem? — kérde meglepetéssel, — hiszen nem is ismerjük egymást.

— Az mindegy! Azért szivleld meg, amit mondok! — felelte Zoltán komolyan. — Rövid lesz az egész, de elébb ígérd meg, hogy megteszed!

— Nem! Elébb hallani akarom szavaidat, — mondá büszkén.

— Ne járkálj magad a rengetegben, mert veszélybe döntöd magadat... Megteszed?

Fruzsina kérdőleg szegezte rá szemeit:

— Mondd meg hát, mitől kell félnem?...

— Ugy hallám, Ozdor Telegd vérbosszut esküdött a Mikéknek, amiért fiait megölték! — szólt látható vonakodással.

— Ezt mi is hallottuk! — felelte rá a lány gyorsan — azaz Torja várába is eljött a hire...

— És te mégis itt jársz? Közel az Ozdorok határához?

— Egy lányt csak nem fognak bántani... akarom mondani, mit törődnek azok a Mikék cselédlányával...

Zoltán töprengve küzdött magával. Nem követ-e el árulást atyja ellen, ha a Mikék lányát figyelmezteti, de keresztényi jobb érzelme győzött. Elvégre is, ő nem megtudott titkokat, hanem saját sejtelmeit mondja el. És történjék bármi, Fruzsinka egyetlen hajszálának sem szabad meggörcsülnie. Azért hát eltökélten felelé:

— Az Ozdorok mindenkinek hadat izentek, érted? mindenkinek, — hangsúlyozá e szót komoran — aki csak a Mikékhez tartozik. Azért jól teszed, ha te is otthon maradsz, és mint a Mikék hűséges cselédlánya, mondd meg uraidnak is, hogy vigyázzanak magukra.

— Jól van, megmondom nekik! Neked pedig köszönöm a jó tanácsot!

— Szívesen adtam! De vajjon megfogadod-e? — kérdezte Zoltán szomorú komolysággal.

— Óvatosabb leszek és vigyázni fogok!

— Ugy legyen! Mert Haragvárban is megtudhatják ám, hogy a Mikék annyira szeretik cselédlányukat, mint saját vérüket... Abból pedig nagy baj lenné!...

Fruzsina kezéből kihullott az egész csomó ezeraranyosfü s hamvas arca egy izomban majd halványra, majd pirosra változott abbeli megrettenésében, hogy kilétét talán felfedezték.

— Mit akarsz ezzel mondani? — kérdezte hevesen.

— Azt, hogy a kún nemzetség is közeledőben van! Emberrabló, bálványimádó pogányhad ez, s a kiket megáldoz véres isteneinek, nem nézi, ur-e, cseléd-e!... Maradj hát addig otthon, míg tovább nem vonulnak!

E figyelmeztetésre a lány elmosolyodott:

— Ettől ne félj! A vezérnek a nagy szerre kell esküdnie a körültáj előtt, hogy embert, barmot sem lelkében, sem testében meg nem károsít, azután őrizni, kísérni fogják. Az én Ákos... akarom mondani, a mi fiatal várurunk kíséri és vezeti őket csapatjával.

— Ne adj te a nagy szerre és az őrizetre semmit. A nagy szert a vezér teszi. Az csak őt és harcosait kötelezi! A vén asszonyokat és bokalabrás papjaikat nem kötelezi és őrizi senki, azok ellopnak, elsuvasztanak embert, barmot egyaránt!

— De hát kitől tudod te ilyen jól mindezeket? — kérde a lány hamiskás mosolygással, ami Zoltánt megint annyira zavarba hozta, hogy sietve hajolt a leejtett ezeraranyos fü után:

— Már nem fér több a kötődbe. Jó lenne, ha indulnánk, — mondá kitérőleg. Fruzsina pedig idegenkedve kezdett rá nézegetni, mert egyszerre csak az jutott eszébe, hát ha ez a juhászlegény is, miként ő, csak alakoskodásból viseli ezt a ruhát, hogy a környéken fel ne ismerjék.

Magában nevetni próbált e gondolaton, de midőn lopva-lopva kísérőjének nemesvonásu, mélabus arcára nézett, s válogatott, okos szavait hallgatta, kételyei ujra

mege erősödtek, mindazáltal feltette magában, hogy egyelőre nem szól róla senkinek, hanem majd páter Chrysostomusból fogja szép észrevétlenül kicsalogatni a titkot, ha csakugyan úgy van, mint gondolja.

Másnap hajnalban csak úgy zengett a vidék mindenfelől a különböző kúrtharsogásoktól, mert a várurak jöttek nagy kísérettel a tanácsdombon megtartandó »körültájr«, mely egy száldokfákból álló körben tartott meg, hol huszonnégy, körben elhelyezett lapos kőkoloncz szolgált ülőhelyül.

Legmagasabb volt az előlülő főkirálybiró, vagyis a székelyek grófjának a helye, és minden tanácskozó mögött ott álltak legény fiai vagy kiválasztott kísérői, kivont kardokkal. Zeleméri Mike Ompoly mögött ott állt tehát fia Ákos, leendő veje és Adelmonte, a templomos lovag, kiket az Ozdorok majd elnyeltek gyülolettől égő szemekkel. Ők voltak az elsők, kik távoztak a körüljáról, és midőn a főkirálybiró előtt elhaladtak, Káldor nem tudta megállani, hogy oda ne dörmögje Ákos fülébe ezt az ó-székely fenyegetést: »Uj holdra!« azaz hogy nemsokára élet-haláltusára találkoznak, mit Ákos csak lenéző vállvonogatással vett tudomásul. Telegd ur azonban derekasan lefordta érte a fiát, hogy nem tudja a nyelvét tartani. Aztán nyeregbe ülve, a körforgó vár felé vágattak, melynek közelében vagy másfél száz csatlósuk várakozott, minden uti készülettel, kikkel a bodzai és ojtói szorosok felé vették utjukat.

Zoltán csak arról tudta meg apja és bátyjai távollétét, hogy Zábor lovasvezér parancsnokolt a várban, ki testtel, lélekkel hive volt atyjának. Az öreg Telegd hatodnap mulva komor, vésztijszó elégültséggel érkezett vissza utjáról és ugyanezen nap érkeztek meg a vándorló kúnok előcsapatjai is a határszorosokhoz, Kuthen fejedelem vezérlete alatt, és ünnepélyes nagy esküvel megkötve a békeszövetséget, a vándorló csapatok átvonulása megkezdődött a székelyek földjén.

Legelől jött egy csomó harcos, utánuk mindenféle szedett-vedett nép, a gyermekek és vénasszonyok sokasága, kik mindjárt tábort is ütöttek a Torja-patak partján, a hegyoldalokon és erdőszéleken. Ezeket követte vagy hét-nyolcezer lovas, a hét nemzetségre osztott néppel, mögötte a papokkal s a fejedelmi család tagjaival. A férfiak mind lóháton, az asszonyok, leányok azonban ökör- és bivalykoponyákkal, zöld galyakkal, szőnyegekkel felcifrázott ernyős szekereken, melyeket ökrök, bivalyok vontattak... E szekerek után beláthatatlan sokaságú ökör-, marha- és tehéncsordák, szilaj ménesek, juhnyájak, sertéskondák következtek, ezeknek nyomában a podgyászt őrző mindenféle nemzetbeli rabszolgák vonulnak egy osztály ijjas lovastól bezárva. Hátvédül megszámlálhatlan mennyiségű kutya, melyek viszont a rabszolgákat nem engedik megszökni, egyuttal a gulyák-, ménesek- és kondákra is ügyelve, széttépve, visszariogatva a vándorló nemzet nyomában ügető farkascsordát.

A fegyveres főhad eleje másnap Mike Ákos és csapatjának kíséretében utnak indult a nemzetségek és gulyák, ménesek nagy részével és ugyanazon nap oroszlánkői Jaksich Lázár is bucsut vett menyasszonyától, hogy násznagyaival, vőfélyeivel és minden násznépével nagy fénynyel és pompával visszatérve, megtartsák a lakodalmat, melyet Ákos visszatérte napjára tüztek ki.

A lakodalom napja ugyan három hóval későbbre volt kitűzve, de a királyi udvarból olyan komoly hírek keltek szerteszét a tatárok készülődéseiről és közeledéséről, hogy a menyegzőt nem lehetett olyan hosszú időre elhalasztani, mert ki tudja, hogy és miként fordulnak három hónap múlva a dolgok. Azért Torja várában nagy sebbel-lobbal megkezdődtek a lakodalmi előkészületek és mindennap több, mindenfélével megrakott óriási társzekér indult Oroszlánkő várába, hogy midőn az új asszonyt férje násznépeivel és vendégeivel várába viszi, minden szükséges ott legyen; hogy a lakodalmi vigas-

ságot, a mint akkor szokásban volt, a férj várlakában is azon mód folytatni lehessen.

Ez alatt a kúnok átvonulása tovább folyt minden béke- és rendzavarás nélkül, csak a bálvány-papok, vén-asszonyok, rabszolgák és a szedett-vedett utóhadak és a hozzájuk szegődött idegen néptörzsek egy része táborozott még az erdőszéleken, midőn napalkonyat táján az öreg Jerne lépett be egész elfulladtan Zoltán szobájába.

— Miért nem kiméled öreg magadat, jó dajkám, hiszen egészen el vagy tikkadva! — mondá nyájas szemrehányással, de ez csak fejét rázta és egészen melléje lépve a nyugati ablakfülkébe, aszott kezét vállára tette:

— Nagyon siettem, hogy Bod izenetét jókor átadhassam neked . . . Siess le hozzá, de tüstént! Az ereszkedőnél vár rád!

— Mi történt? — kérde Zoltán aggodalmasan.

Ez azonban elébb gondolkozni látszott, hogy megmondja-e vagy sem, de mégis az elébbire szánta el magát:

— Tudod, édes mézsem, ez az istentagadó, pogány, boszorkánycimboráló kún népség az erdőben meglepte és táborába hurcolta a torjai várur kisebbik lányát, Fruzsínát. Ezt akarja neked Bod tudtul adni. Siess hát, hogy még besötétedés előtt összejjetek . . .

Zoltán olyan lett mint a fal. Nem szólt semmit, hanem csak sastollas csalmáját kapva, rohant le a várudvarra. A tornácon majd fellökte Oport, ki erre mérgeesen utána vágott öklével s úgy ütötte kezét az ajtóragaszték elébe, hogy mindjárt előntötte a vér.

— Ez a kölyök meggárgyult! Nézd, hogy vágat, mintha az ördögök sarkantyuznák! — dörmögé Káldor, Opor pedig, kinek a szemei csillagot hánytak a fájdalomtól, dühvel sziszegte:

— Gyere csak haza! . . .

Zoltán csakugyan nem is futott, de repült lefelé a kacsaringós váru ton és csak akkor vette észre, hogy

hű kutyája is vele van, midőn ez az ereszkedőnél ismerős csaholással rontott a bokrok közé, hol Bód várakozott rája a sötétben. Mielőtt ez egy szót is szólhatott volna, karon ragadta:

— Mondd el, hogy történt? — lihegé a sebes futástól elfulladva.

— Nincs mit sokat mondani! Mióta ez a gyülevész nép itt van, én a bükkös oldal teknőjében legeltetek, hogy nyájam lehetőleg rejtve maradjon előttük, és a nap nagy részé tkörüllátó helyemen, a vezérszáldok tetején töltöm, hogy lássam, miféle tiltott dolgokat cselekszenek papjaik és azok a vén boszorkányok, kik egészen a Morotvás közepébe huzódtak, hogy senki emberfia ne lássa, mit csinálnak.

— Tovább! Tovább! — sietteté égő türelmetlenséggel Zoltán.

— Napközben ezek az ördög papjai, meg a boszorkányok örökké az erdőket bujták és összeszedtek gombát, gyikot, békát, kigyókat, egeret, tuskésmalacot, és midőn Fruzsina leányasszonyt rossz sorsa szintén az erdőbe hozta, hát látom ám, amint a papok és boszorkányok egymásnak jelekkel integetve, mint a vadászó rókák bekerítették és hason csuszva-mászva a bokrok mögött, egy bivalybőrt dobtak a fejére, száját betömtek, kezét-lábát összekötözték s táborukba hurcolva, a Morotvás szigetre rejtették.

— Mikor történt ez?

— Délverő harmadán!

— És most már késő este van! Miért nem siettél hirt adni Torjára, vagy bárkinek a világon! — tört ki haraggal, de Bod csak fejét csóválta.

— Legelsőbbben nekem is azon járt az eszem! Már félig le is ereszkedtem a látófa sudaráról, de azután megint mást gondoltam. Ha én hirt adok Torjára, mire Mike Ompoly kivonul embereivel, hát ugy elrejtik azok a vén boszorkányok, hogy minden népével sem akad rájuk. Az én tanuságomat pedig letagadják.

— Mit tegyünk hát? Fruzsínát minden áron meg kell a kúnok kezei közül mentenünk!

— Hát hiszen azért izentem kegyelmednek. Amit fegyveresek élén, erőhatalommal meg nem lehet tenni, megtehetjük mi kevés furfanggal... Hanem akkor induljunk, mert nagy kerülőt kell tennünk, hogy a sok kutya miatt észrevétlenül a vén boszorkányok háta mögé kerülhessünk.

Zoltán hálásan ragadta meg és melegen össze-vissza szorongatá a juhászfú kezeit:

— Mivel háláljam ezt meg neked, te jó, derék Bod!...

— Még nem vagyunk a végén! A Morotvást ismeri kegyelmed! A nagyobbik porondszigeten tanyáznak a tábor főbbjei, a kisebbik porondszigeten pedig a bálványképek és értékesebb holmiaik vagynak elrejtve. Itt eped Mike Fruzsina is összekötözött kezekkel és lábakkal, betömött szájjal, egy odvas fűzfába elrejtve...

Zoltán ökleit szorongatta:

— Őrzik-e és hányan?

— Egyetlen egy medve nagyságu komondor! Épp azért subám alatt elhoztam a kegyelmed ivét és puzdráját, mert erre nagy szükségünk léssen...

— Miért?

— Hogy kegyelmed szíven találja az ebet, ha ugyan ott lesz a porondszigeten...

— Nem értelek!...

— Hogy már messziről meg ne érezze közelségünket és nyakunkra ne zudítsa a tábort, mielőtt ide jöttem volna, a Morotvás fáira jó messzire farkaszírral bekent bőrdarabkákat aggattam, azután néhány ugyanilyen nyilvesszőt, a Morotvás tulsó oldalára lőttem a nád közé, így, ha megérez is bennünket, olyanformán fog vonítani, mintha farkast érezne. Erre pedig gazdái nem is hederítenek, mert a kún nemzetséget egész farkascorda kíséri országról országra... No, de most már

lépjünk ám neki szaporán, mert nem volna jó, ha Mike uram fáklyásaival találkozánk . . .

— Bod, megint nem értelek! — szakítá félbe türelmetlenül . . .

— Ej no! Mike Ompoly bizonyára azt hiszi, hogy leánya eltévedt a rengetegekben és fáklyásokkal fogja kerestetni mindenfelé, ha éjszakára haza nem kerül . . . Nekünk ezt meg kell előznünk, nehogy a vénasszonyok, a felfedezéstől félve, a sötétség leple alatt máshová rejtsek . . . Vigyázzon kegyelmed, itt egy átugró jön!

Erre ugyan nem kellett neki Zoltánt figyelmeztetni, mert ez is ugy ismerte a tájék minden hepehupáját és szakadékát, mint akár saját zsebeit és a sötétségben is könnyedén átszökött a három-négy lábnyi vizmosáson. Az erdőszélnek fordulva, sebes, de zajtalan léptekkel ereszkedtek le a völgymeredeken s a koromfekete setétségben is oly biztosan haladtak előre, hogy jó két órai menés után szemükbe tünt a tábortüzek gyengén vöröslő visszfénye, mely a bokrok sűrűjén itt-ott átszűrődött.

— Mindjárt elérjük a Morotvást! Mindenütt csak szorososan az én nyomaimba lépjen kegyelmed! — szólott félhalkan Bod és aláereszkedve az erdős meredeken, csakhamar meghallották az égerfák és fűzek sajátságos suhogását, mely a mocsárvilág kezdetét jelentette. Némelyik helyen térdig, derékig gázoltak a vízben és tocsogóban, más helyen pedig a talaj ugy ringázott, lóhitázott alattuk, mintha ingó bürün járnának és lábuk nyomán egész patakok fakadtak. Suhogó nádas, éles, kardlevelű káka és sás váltogatta egymást fűz-, éger- és mocsárnyárfa-bokrokkal, melyeknek tövében a rohadt pudva és gilvagombák kisérteties fehér fénynyel villództak; a zombékok tetején pedig a tüzes millingek jártak karéjban, karikában éjjeli kisértettancukat, apró fehér libegő lángocskák alakjában.

— Itt most csónakra ülünk, mert egy jó darabot mély vizen kell járnunk! — dünnyögte Bod, a másfélöles

nádszövevény közül egy lapos, keskeny csónakocskát húzva elő, melyet evezők helyett póznákkal taszítva előre, könnyedén csuszsztanak keresztül az össze-vissza fonódott mocsári szövevényen.

Alig félórai evezés után Bód a csónakba fekteté rudját és Zoltánnak is intett, hogy hasonlót tegyen, mert meg kellett várni a holdvilág feljövetelét, hogy kissé körültekinthessenek a porondoson.

Rövid idő múlva a fák ezüstös hegyei mögül felbukkant az éj halavány követje, mire Bód újra megragadva rudját, a csónakot egy odvas fűzekkel és vízi nefelejtssel benőtt szigetforma földemelkedés felé tolta és midőn erre Zoltán is a magáé után készült nyulni, intett neki, hogy e helyett hosszú tiszafa ivét tartsa készen, mert mintha csörtető ropogást hallana a porondot szegő bokrok és nádszövevény között.

Csakugyan ez a ropogás zajosan ismétlődött és midőn a porondsziget kinyuló csucsánál el akartak fordulni, egy medve nagy dög ugrott ki a porond szélére, fenyegető morgással vicsoritva fogait, de mielőtt elordíthatta volna magát, egy sziszszsenő nyilvesző furódott a torkába, beléfojtva az ugatást, egy másik pedig nagy gyorsan úgy a melle közepén találta, hogy hangos csobbanással a vízbe hemperedett. Bód a csónakot minden erejéből nagy gyorsan a víz színéig aláhajló fák lombjai alá taszította.

Kis ideig dobogó szívvel figyeltek a falombok oltalmazó sűrűségében, nem mozdul-e valami a nagy csobbanásra, de látva, hogy a közelben minden néma és mozdulatlan marad, Bód társát maradásra intve, eltűnt a fák és bokrok sűrűségében. Nem sok idő múlva azonban zajtalanul visszatért.

— Minden jól megy! A papok és banyák most kezdenek az evéshez és iváshoz... Valamennyien a tűz felett lógó üstök körül ülnek... Jerünk hát! De a legnagyobb óvatossággal!

Átcsuszva a szigetet szegélyző bokrok között, az odvas fűzfatorzsek és a szertesét heverő számtalan mállakötegek és göngyölegek mellé huzódva, átláttak a közeli nagy porondos szigetre, melyen akkora tüzek égtek, hogy ezt a kis szigetet is jóformán bevilágították.

Vad, ijesztő férfialakok, kísérteties vén banyák mozogtak fel-alá a tüzek fényétől bevilágítva. A pogány papok kutyabőrökbe öltözve, fejükön farkas koponyákat, ökör- vagy bivalyszarvakat viseltek, melyek valóságos pokolbeli alakokhoz tevék őket hasonlóná a lángok tévetege, szökellő fényében. Fülhasító zsvaj, recsegő hahota és röhögés között ökör- és bölényszarvából készült óriási ivókürtökből itták a nehéz méhsert és az erjesztett lótejet. Az üstökben óriási nagy lóhusdarabok abálódtak, amelyeket még vérző, félnyers állapotban marcangoltak szét és nyeldestek le éles farkasfogaikkal.

Négykézláb csusztak a szigetke közepén álló vén fűzfa felé, melynek földig hajló ágai egészen eltakarták rengeteg törzsét s odvába behatolva, Zoltán először is kivette a belé tömött taplót és faleveleket az elalélt lányka szájából, azután pedig késével elvagdala a kézcsuklóit és piros csizmáskáit szorító kötelekeket.

— Szabadító barátaid vannak itt! — suttogá Fruzsina fülébe, ki tüstént felismerte szabadítója hangját. Zoltán karjaiba kapta és a milyen gyorsan csak lehetett, siettek vele csónakjuk felé.

A szigetke szélén azonban észrevették őket, mire a papok és vén banyák nagy rikoltozással felugráltak, de már akkor ők elérték csónakjukat és mire az üldözők a szigetkére átlábaltak, már messze jártak és az éjszaka sötétsége minden üldözést meghiusított az ismeretlen nádrengetegben.

— Ne félj! Nem érnek be bennünket! — szólt biztatólag Zoltán, midőn a lánykát üldözőik ordítására összeborzadni látta.

— Miért nem fogadtad meg szavamat. Jót akartam neked s te megigérted! — szólt szelid szemrehányással Zoltán . . .

Fruzsina bűnbánólag csüggesztette le fejét:

— Megtartottam volna! De néném számára három szál páponya virágot akartam szedni a Zuhogó forrásnál. E virág, mint tudod, tartós szerencsét és boldogságot hoz a menyasszonynak, ha János napján pont délben szakasztják! János napja volt, Sarolta néném menyegzője pedig mához egy hétre van kitűzve, így hát nem volt szabad e napot elszalasztanom!

Erre mindaketten elhallgattak. Zoltán kettőzött erővel lóditotta előre a csónakot és midőn a kiszállóhoz értek, csak akkor szólalt meg megint:

— Tudsz-e járni? Ha nem, karjainkon viszünk Torjáig! De erre nem volt szükség, mert Fruzsina minden nehézség nélkül követhette szabadítóit, kik a mocsaras helyeken mégis karjaikon vitték át, míg végre szerencsésen kijutottak a biztos és kemény anyaföldre.

— Szülőid nagyon bánkódhatnak utánad és bizonyára mindenfelé kerestetnek a rengetegben! — szólalt meg újra Zoltán, mely szavakra a lányka megállott és félig meglepetve, félig zavarral emelte rá szemeit:

— Látom, tudod, hogy ki vagyok és nem volna szép tőlem, ha tovább is tagadnám! — mondá elfogódott hangon, de te sem vagy az, kinek magadat mondtad! Bodot, a juhászt, itt látom, ki vagy hát te? — kérdezte kissé bátrabban.

Zoltán szomoruan nézett rá.

— Pedig jobb volna, ha nem kérdeznéd! Mihelyt nevedet megtudod, tudom haraggal és gyűlölettel fordulsz el tőlem. De hazudni nem tudok, nem is akarok . . . Én Ozdor Zoltán vagyok! . . .

Fruzsina csakugyan önkénytelenül visszahökkent.

E pillanatban több oldalról hangos kürtresegés hallatszott és ugy a hegyoldalban, mint a völgyben fák-

lyás gyalogokat és lovasokat lehetett látni, kiknek kürtölésére több hang felelt vissza az erdő mélyéből, hol apró szentjánosbogarakként csillantak meg a keresők szövétnekei.

— Azok engem keresnek! Atyám kürtjét megismerem! — kiáltotta Fruzsina, Bod pedig Zoltánnak az intésére hangos hívogató jeleket zendített nekik rövid hársfakéregtülkéből, mire néhányan a lovasok közül feléjük száguldtak.

Zoltán erre mély szomorúsággal Fruzsina felé fordult:

— Most már tudod, ki vagyok... de kérlek, ne mondd meg övéidnek, hogy én szabadítottalak meg... Isten veled... ha teheted, te ne haragudj rám, s ne gyűlölj engem!

Fruzsina egy percig szótlánul állt, de aztán oda lebbent Zoltán mellé és gyöngéden megszorította kezét.

— Én nem haragszom rád s nem gyűlöllek és sohasem feledem, amiket értem tettél! — sugá gyengéd meleg hangon, azután még egyszer megszorítva Zoltán kezét, a fáklyások elé sietett, kik hangos örömriadallal üdvözölték...

A toronyőrök az ormokon a hajnali ébresztőt fújták, midőn Zoltán haza tért, de apja és testvérei látva a vállán lógó pompás vadászsákmányt, mit se szóltak neki, csupán Telegd ur dünnyögte a szakállába:

— No, nézd a nyáladék kölykét! Ilyen pompás himet még én sem ejtettem el soha!

— Vak szerencse! A bolondok és gyermekek szerencséje! — dörmögte irigyen Káldor, és midőn Zoltán jólelküleg oda akará neki ajándékozni nyeregtakarónak, dühösen ráripakodott:

— Lódulj, mert e döggel együtt felruglak!

Bátyjai engesztelhetetlen keményszívűségén lelke mélyéig elszomorodva, ment tovább. Csakis ennek tulajdonítható, hogy nem ügyelt a várban készülődő sürgés-

forgásra. Fegyveresek jöttek-mentek a nap minden órájában, s híreket hoztak, parancsokat vittek szerteszét a vidéken, de mindezekben valami lappangó titokszerűség látszott, mint azon a kún lovascsapaton, mely négy nappal később a kúnok keresztül vonulta után, egy ködös éjszakán megjelent és megint távozott a várból...

A rákövetkező napon Telegd urnak hirül hozták, hogy Torján nagy ám a készülődés a lakodalomra. Német és olasz származású zenészek, külföldi szakácsok és idegen föld termette gyümölcsök és csemegék érkeznek szekér számra és a fiatal párt maga az udvarnál időző pápai legatus fogja összeadni, ki, mint Ompoly urnak udvarbéli régi ismerőse és barátja, nem sajnálja a hosszú utat megtenni és még ma utnak is indul érte Nagyváradra egy kényelmes utazóhintó, nagy számú fegyveres kísérettel, kiket a fiatal Mike barátja: egy templomos lovag fog vezérelni.

Telegd ur e hírekhez csak komoran bólogatott, midőn azonban a hirhozó távozott, két fiára nézett.

— Mi is készen vagyunk a lakodalomra, ugy-e bár? — kérde és fiai halála után most látták először nevetni.

Ettől a naptól kezdve aztán a nap minden szakában felhágott a messzelátó torony legmagasabb ormára, s ördögi elégtétellel nézte, mint özönlenek a vidék minden pontjáról, még Magyarország távoli vidékeiről is a vendégek kisebb-nagyobb csapatokban Torjára, midőn pedig egyik nap magát a vőlegényt látta násznépei élén nagy fényben és pompával közeledni, akkor öklével a fényes csoport felé fenyegetett, míg csak láthatta őket...

A kitűzött időre megérkezett a ház óhajtvá várt fia: Ákos is, mire országra szóló nagy fénynyel és pompával megtartották az esküvőt.

Páter Chrysostomus jóvoltából, Zoltán is, a juhászfiu egyszerű ködmenében, bejutott a templomba és majd a szemét nézte ki Fruzsina sugár alakján, ki fehér ruhá-

jában, leeresztett hajában harmatos virágkoszorúval olyan volt mint egy angyal... Nem is látott mást senkit a fényes társaságból, pedig a jó Páter Chrysostomus sorra mutogatta és név szerint is megnevezte neki a rangjukkal kiemelkedő személyiségeket, kik pedig ruházatjuk szemvakító ragyogásával is ugyan iparkodtak tultenni egymáson...

— Ma nem invitálhatlak magamhoz, kedveltem, miután az egész parokhia a kastélyba hivatalos! — mondá neki a szertartás végeztével a jólelkű páter.

Zoltán álmodozva ballagott hazafelé, de bármerre tekintett is, mindenütt azt a fehérruhás, virággal koszoruzott alakot látta maga előtt...

A várból aláringó vig zenehangok messze elkísérték és álló egy hétig hallhatta mindenki a vig lakodalmas nótákat zengeni odafenn, mert hét napig tartott Torja várában zeleméri Mike Sarolta és oroszánkövi Jaksich Lázár lakodalma, mikor is a násznép nagy része készülődni kezdett, hogy a vigalmat a völgyvárban tovább folytassák.

Keddre volt az utrakelés napja kitűzve, miután a csizió szerint ez a nap leghasznosabb az utrakelésre, új ruha viselésére, hadakozásra és az asszonyok kedvében való járásra.

Zoltán épp e napon készült távozni a várból, de önkénytelenül meglepte a benne uralkodó halotti csend.

Alig lehetett egy-két fegyverest látni, ellenben az őrtornyok és a felvonóhidás főkapu háromszoros őrséggel volt megrakva, kik állig felfegyverkezve a távolba vigyáztak.

— Mi történik itt? — kérdé egy öreg, marcona hidőrtől, ki őt ölbe való korától fogva nagyon szerette.

Ez vállat vont.

— Bizony nem tudom én, de valami jó nem! — dörögé halkán. Az egész vár üres már napok óta!... Mind lesen vannak!... Többet nem tudok!...

— Atyám és testvéreim? — kérdezte tovább feszülten.

— Még éjfél táján kivonultak, torkig fegyverben. És ha az urfi beveszi tőlem a jó tanácsot, fogadjon szót, s ne távozzék a várból . . . mert bizony-bizony nem tudom, nem szorul-e ki!

Attól, hogy ki talál szorulni, nem nagyon ijedt meg, de attól igenis még a lelke is fázott, hogy mi lappang ez alatt a fegyveres kivonulás alatt. Ez nem hagyta távozni a várból és nyugtalanul, mindinkább szoruló szívvel ödöngött az üres bástyaormokon, midőn napközép táján hangos kürtszó jelenté a hirnökök érkezését, kik Zezármának, a főtáltosnak Telegd ur parancsát hozták, hogy készüljön nagy áldozatra, mert a lesben álló Ozdorok a Mikék násznépét szétverték és felkoncolták, a fiatal asszonyt pedig foglyul hozzák Haragvár megvihatatlan falai közé . . . de készüljön egyuttal zomortorra is, mert Ozdor Opor levente, sok vitéz társával együtt, elesett a küzdelemben.

E diadallal vegyes gyászhir, mely a várban nagy riadalmat okozott, őt lelke mélyéig lesujtotta. Fázósan összeborzadt, midőn a napsötéttel megérkező hadakkal Sarolta kétségbeesett sikoltásai hasították a levegőt.

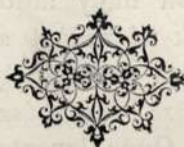
— Fel a hidat! Őrség a falakra! Horkázok, fujjátok meg a lakodalmast! Fujjátok meg a riadót! Hadd hallják meg Torján! — rikácsolta Telegd ur, Saroltát első nejének egyik tömlöczszerű szobájába záratva, örökkel rakta meg a folyosót, künn pedig a falakon ugyanekkor diadalmasan megharsantak a horkázok repedésig fujt hosszú hársfakéreg kürtjei, hogy hirül adják Torjába a véres lakodalmat, melyet nekik Ozdor Telegd két fia elvesztéséért készített.

Haragvár urának a bosszuja azonban csak félig sikerült. Mike Ákos a nászkiséretnek és csatlósainak egy részével nemcsak keresztül vágta magát, hanem Ozdor Oport megölve, sulyosan sebesült sógorát is kiragadta ellenségei körmei közül és megvitte a véres támadás

hírét Torjára, mire nemcsak a vár, de az egész környék egyszerre megmozdult.

— Atyám! — kiáltá az elszörnyedő Ompoly urnak fellázadtan — most már csak a kard dönthet köztünk és az Ozdorok között!

A főkirálybíró intett és félóra mulva hadra hívó hírnökök robotgok szét mindenfelé gyors paripákon. Adelmonte Henning személyesen vágatott el, hogy a templomos lovagokat szintén a Torja alatti gyülekezőre vezesse.

Az Esküllő . . .

Két hét múlva Haragvár egészen körül volt zárva nemcsak a torjaiak ostromló hadától, hanem más, több szövetséges seregektől is, melyeket a buzgó templomos lovagok toborzottak, kik ezuttal az ősi bálványimádásnak ez utolsó fészket és menedékvárát le akarták rombolni. Napnap után, késő estig szakadatlanul folyt a csatározás, nyilakkal, kopjákkal és hajító-gépekkel.

Az alsóvárost már az első héten bevették és felprédálták, mire az ostromló hadak vitornyaikkal, faltörő kosaikkal és balistáikkal a belső vár falaihoz kezdtek közeledni, bár Telegd ur és fia ismételten kirohantak.

A főkapu felőli ostromot Mike Ákos, a nap vagyis a bálványtorony felőlit pedig, miután Jaksich Lázár nehéz sebekben feküdt, Adelmonte Henning templomos lovag vezette, mindannyiszor meghiusítva és véres fejjel verve vissza a várbeliek kitöréseit . . .

Napalkonyatkor a két vezér rendesen körüllovgolta a várat, hogy a hadállásokat és az éjszakai körülzárolást megtekintse és ilyenkor a merre csak ügettek, kihívó gunyszavak és csufondáros sértegetések kíséretében sűrű nyil- és kopjazápor zudult alá rájuk a falakról, kíséretük közül nem egyet leterítve.

— Még egy madár se szabadulhat a várból! — szólt komor elégtelenséggel Ákos, midőn visszatérőben egy nyilvessző baljóslatu szisszenéssel nyeregkapájának magasan kiemelkedő párkányába furódott.

— Vigyázz! Ez jobban volt célozva a többinél! — inté őt a templomos lovag, kinek vöröskeresztes fehér köpenye szinte világított a homályosodni kezdő szürkeletben.

— Eh! Bármily közel járt is, célját téveszté! — felelte fel sem vevőleg Ákos és a sastollas nyilvesszőt kirántva nyergéből, éppen el akarta hajítani, midőn észre vette, hogy fájára egy darab fehér íróhártya van vékony fonállal reácsavarva . . .

Bámulva mutatá Adelmontenak, ki azonban figyelemzetlenül intett a kíséret felé, midőn le akarta róla bontani.

— Majd ha a sátorban leszünk! Ki tudja, mi van benne!

Megsarkantyúzták tehát lovaikat és a főtábor közepén álló vezéri sátorhoz vágatva, Ákos meggyújtotta a gyantás szövétneket, melynek lobogó világánál alig hogy átfutotta az apró, de ékes betűkkel irt sorokat, elhalaványodott és tompa, elfojtott dühkiáltásra fakadt.

— Mi az? — kiáltá megrettenve Adelmonte, de neki is minden vére eltűnt arcából, midőn elolvasá a rövid, szaggatott mondatokat: »A csonthalmi völgyszoros felől a Kuthen vezértől elpártolt kúnok serege közeledik papjaival . . . A várba akarnak jutni minden áron s akkor Mike Sarolta veszve van . . . Ozdor Telegd, elesett fiaiórt bosszúból, szemeitek láttára a bástyákon Bábolna

istenasszonynak akarja feláldozni . . . Ezért rabolta el . . . A Bábolna-bálvány már itt is van, a nap tornyában . . .»

— Bárki és bármi célból irta e sorokat, nem szabad késedelmeskednünk! — kiáltá kikelt arccal Ákos és hadnagyait a vezéri sátorba kürtölve, még aznap este két erős csapatot indított a csonthalmi völgy szoros felé, a körülzároló csapatokat pedig a kapu felőli részen megkésztette.

Midőn ismét magukra maradtak, Ákos nyugtalanul s tünődve járkált fel-alá a sátorban:

— Ki írhatta e sorokat? Ki érti e vad, bálványimádó nép között a keresztények betűit?

— Azt kérdezd inkább, ki lehet e jóbarát abban a pokolra való pogány fészekben! — mondá a templomos lovag nyomatékkal.

E percben páter Chrysostomus setécsuhás alakja jelent meg a sátor bejáratánál, ki Torjáról a főkirálybírónak azt az izenetét hozta, hogy az ostromolt várbán új vezérválasztásra, az Esküllőre készülnek, tehát vigyázzanak, nehogy az ellenség valamely alattomos kirohanással kárt tegyen a táborban.

— Kitől tudta meg e hírt, szent atyám? — kérde Ákos feszülten.

A páter elébb vigyázva körülnézett, azután halkán azt válaszolta, hogy azt egy Bod nevezetű juhászfiu hozta őneki, kinek a szavaiban meg lehet bizni.

— Ez a két hír összetalál egymással! — szólt Ákos, barátjára tekintve, kitől néma szemvágással kérdezé, vajjon közölje-e páter Chrysostommal a most kapott levél tartalmát?

A templomos erre beleegyezőleg intett, mire aztán elmondták neki a történeteket, de elébb megígértették vele, hogy mélységesen hallgat mindenről, nehogy Mikéné nagyurasszony, ki amugy is egészen meg van törve az aggodalmaktól, végleg kétségbe essék.

— Hadd lássam azt a chartát! — szólott a páter olyan feltűnő izgalommal, hogy a két barát valami összefüggést kezdett sejteni a kettő között és csakugyan alig vetett rá egy pillantást, mély megindulás cikázta át vonásait.

— Jól sejtettem! E fiuban valóban nagy és nemes keresztényi lélek lakozik.

— Mi, hát tisztelendő atyaságod tudja, ki írta e hártát? — riadt rá Ákos meglepetve.

Páter Chrysostomus intett:

— Igenis tudom! Ezt az intést a várur legkisebb fia, Ozdor Zoltán írta, ki bizonyára — én mondom néktek — Saroltát, ha kell, életével is oltalmazni fogja, ha ti is megígéritek, hogy a mennyire lehet, kimélni fogjátok atyjának és bátyjának az életét! — válaszolt halkán.

A két ifju pár percig merev csudálkozással bámult rá, de midőn a páter lelkes, megindult szavakkal elmondotta, Zoltán ruhacseréjétől kezdve, a történeteket, melyeknek egy részét azonban Fruzsina vallotta meg neki a legnagyobb titok pecsétje alatt, akkor Ákos nehéz lidércnyomástól érzé a lelkét felszabadulni.

— Hála néked nagyhatalmu, jóságos Istenem, hogy hugomnak oltalmazót rendeltél! — fohászkodott áhitatosan.

— Amen! — felelte rá a páter ájtatosan, azután még egyszer emlékeztetve őket a mondottakra, éppen távozni készült, midőn Barangh hadnagy lépett nagy sebbel-lobbal a sátorba.

— A várban valamire készülődnek, mert nagy sürgés-forgás látszik a bástyaormok mögött! — jelenté, mire Ákos és Adelmonte ujjab kémsemlére indultak.

Csakugyan az őrtornyok oromzatos falkoszoruja és a bástyák rovátkái mögött nagy készülődés látszott és a beállott sötétségben is jól lehetett látni, mint vontatják fel a szöglet-örtorony csucsára a szurokba és

gyantába itatott csepüvel megtöltött nagy világító vas-kosarakat.

— Hopp! Ezek jelt készülnek adni valakinek!
— mondá Ákos.

— Bizonyára a kúnoknak, kik szintén majd jeltüzzel jelentik be közeledésüket! — szolt a templomos lovag. Jó lesz a körülfekvő hegyeket is szemmel tartani, hogy melyik jeltüzzre felelnek nekik!

— Megteszszük! Barangh, te küldd ide csapatodból a Medvést és Számszerijjast. Ez a két suhanc gyors és fürge, mint a gyík, mindenhová oda tudnak lopódní. Hátha valamit ki tudnak lesni a falak tövében! — parancsolá Ákos, mire a hadnagy rövid idő mulva maga vezette eljűk a két ijjaszt, kik a mondottakon felül még azt a szigorú utasítást kapták, hogy bármit tapasztalnak, el ne árulják jelenlétüket és kirohanás esetén az egyik siessen hírt adni, a másik azonban maradjon leshelyén és vigyázza a tovább történendőket.

E parancs vétele után, a két merész legény csakhamar eltűnt a Várhegy zezugos sziklái között és Számszerijjas a főkapu, Medvés pedig a meredek hegyoldal azon részén kuszott fölfelé, hol a bástyafokon az Ozdorok napképes és Turulmadaras kettős zászlója lengett egy óriási árboeszálón. Észrevétlen jutott a várfal tövébe és ott a kövek eresztékei közül kiburjánhó bokrok alá huzódva, hallgatta az örök vontatott kürtölését, a várbeliek élénk zajgását, melybe nemsokára a hegedősök és igrecesek harcra tüzelő énekei is belezűgtak.

Már éjféel felé közeledett az idő, midőn a távoli hegyeken egyre növekedő tűzvilág gyulladt ki, melyre nemsokára kigyulladt az őrtorony világító kosara is, melyet egészen a torony ereszéig felvontattak, úgy hogy messze bevilágított a sötét éjszakába. Medvés azonban csak a kopár hegytetőn égő tüzet nézte, mely háromszor kialudva, újra kigyulladt mindannyiszor és midőn har-

madszor végleg kialudt, egy mély, döngő hangot hallott maga fölött a bástyákon megszólalni:

— Ez Ükkös kún vezér jeladása volt, miként megbeszéltük. Háromszor aludt ki a tűz, tehát mához harmadnapra délután a vár alatt lesz seregével! Holnap tehát megtartjuk az Esküllőt, nehogy Ükkös legyen a várbeli hadak vezére.

Ez Ozdor Telegd várur hangja volt, mormogá Medvés fülelve, mert mindjárt rá megszólalt egy másik haragos, ingerült hang:

— Mit, egy kún parancsoljon nekünk és hadainknak! Ármányra és minden ördögére esküszöm, inkább egyet se eresztek be közülök!

Ez meg fiáé: Káldor levante hangja volt! Lám, ugyancsak haragos kedvében vagyok!

— Ne ungorokodj! — mordult rá apja. A törvény törvény! A kúnoknál az járja, hogy mindig a fiatalabb veszi át a vezérséget. De, hogy ez meg ne történhessék, holnap megtartjuk az Esküllőt és néked adom át a vezéri aranyabroncsot!

— Így már jól van! — szólt Káldor, aztán nagyhangu fogadkozással hozzátevő: Nem fogsz bennem csalódní, atyám! Most majd meglátod, mi lakik fiadban! Ha karhossznyira érem Mike Ákost, esküszöm Hadurra, utólszor látja a napot.

Ozdor Telegd tompán felordított:

— Oh ezek a Mikék átkozottak legyenek! Három hős fiam halálával adósak! Önkezeimmel szeretném megfojtani leányukat... De mi az! Egy hitvány asszony, három hős daliáért!

Káldor rövid, haragvó kacaját hallatott:

— Bosszud, amelyre a leányt tartogatod, mélyebb sebet üt minden vasnál, minden halálnál!

— Hah! Igazad van! Százszoros kinhalál lesz nekik, midőn lányukat Bábolna istenasszony szobra előtt elevenen karóba huzatni látják a várfalon... Nem hiába,

hogy e bosszut Besztrid és Opor árnyai sugalták lelkemnek! — mondá ádáz örömmel a várur.

— A szobor már itt van! A papok pedig Ükkös vezérrel közeledőben vannak... és hogy a várba jut-hassanak, arról majd én gondoskodom. Mihelyt a kún vezér összecsap a Mikék hadaival, mi is kirohanunk és hátban támadjuk meg az ostromlókat. Kaszás kerekeink és páros malomköveink pedig majd véres utcákat sepernek közöttük!

— Ezt jó tudni! — gondolá magában a leselkedő Medvés, ki erre a várur helyeslő dörmögését hallotta, azután távozó léptek következtek és minden csendes lett.

Medvés, ki hiuzéles szemeivel az éjszaka setétjében is egész jól látott, erre nagy vigyázattal a várfal tövéből egy szédületesen kiálló sziklacsompóra huzódott és ott megvonta magát egy magányos gyalogfenyő-bokrocsonk mögött, honnan a várfal tetejét is szemmel tarthatta, melynek bensejében lassanként elcsendesült a lármás fegyverzörgés.

Már a hetevény-csillag is feljött az égre, és csak a bástya- és toronyörségek jeltadó kürtölése hallatszott az éjfél álomhintő csendjében, midőn egyszerre lassu, csuszó-mászó zörej ütötte meg fülét.

Mindkét szemét arrafelé meresztve, egy setét árnyat látott felfelé kapaszkodni és azt gondolva, hogy tán cimborája, a Számszerijjas közeledik, már éppen rejtek-helyét készült vele tudatni a megbeszélte jeladással, midőn kimondhatatlan bámulatára a közeledőben Bodra, a juhászfiura ismert, ki egészen a földre lapulva, egy rövid somfaivet akasztott le válláról és nyilvesszőt fektetve rá, gondos célzás után elpattantotta.

Midőn a nyilvessző könnyű recsegéssel az árbocfába furódott, kis ideig várt, azután rövid időközökben kétszer-kétszer sebes egymásutánban az egerésző éjjeli baglyok huhogását utánozta.

E huhogásra nemsokára a magasból egy másik felelt és Medvés éjjellátó szemei egy karcsu, sudár alakot láttak az árbocfánál megjelenni, ki először is a belelőtt nyilat törte ki és rejtette dókája alá, azután pedig az éjjeli tündelevények *) cincogó sirásán, bagolyhuhogáson, szöcskecsirpelésen egész jelbeszédet folytatott a várfal tövébe lapuló juhászfiuval.

Medvés csudálkozva nézett és hallgatott, csak azon mérgelődött magában, hogy a jelbeszédből egy kukkot se értett, de e helyett addig-addig erőltette és meregette a szemeit, míg megismerte a várfalon az árboc árnyékába huzódó alakot:

— Vakuljak meg, ha ez nem a várur legkisebbik fia!

És ebben csakugyan nem is csalódott. Valóban Zoltán volt, ki jó ideig folytatta jelbeszédét Boddal, míg végre a magasban tovahuzó vadludkiáltással bucsut vettek egymástól. Bod lefelé kezdett ereszkedni a meredek sziklaoldalon, Zoltán pedig nesztelen léptekkel, mindenhol a bástyák és falak éjsetét árnyékába huzódva, visszalopódzott szobájába, hol egy vörösréz mécsesnek a világánál lebontotta a nyilvánzó fájára fonállal ráerősített hártyalapot. Alig hogy elolvasta a hártyalap leveleit, halvány arca élénken kipirult, szelid, szomorú szemei pedig az öröm és elszántság tűzében égtek.

»Bizom benned, hogy Sarolta néném megmentésére mindent el fogsz követni, mintha velem tennéd... A te jó és nemes szíved minden reménysége Fruzsínának...«

Csak ennyi volt a nyilvánzó hozta levélkén, de azért Zoltán szemei folyton azon révedeztek boldog ragyogással.

— Bizik bennem! Nem feledett el! Én vagyok neki minden reménysége! No hát ne is csalódjék! Ne fájjon soká a szive testvérnénjéért! Megmentem, meg fogom menteni, még életem árán is! — ismétlé folytonosan magában, azután egyszerre, mintha valamit elmulasz-

* Tündelevény, ősmagyar neve a denevérnek.

tott volna, sietve felállott és egy setét gyapjuköpenyeget kerítve magára, egyik szekrénynek a rejtekéből egy különös alakú nagy ezüst kulcsot vett elő, melyre a nap, hold és csillagok képei valának vésvé, és ezt övébe dugva, két összekötözött batyut vett a hóna alá. Aztán a falak árnyékában a bálványok tornyához közeledett és ott eltűnt a földalatti rejteket nyílásában.

Nem sok idő múlva újra visszatért és különböző nagyságu batyukkal még kétszer egymásután ugyanazt az utat megtéve, visszalopódzott szobájába.

— Holnap még odahordom a szükségeseket, holnapután pedig dajkámnak, Jernének, Mike Saroltával együtt oda kell költöznie! — suttogá, eloltva mécsesét. Rövid pihenésre bozontos medvebőrökkel és lágy gyapjutakárokkal leterített fülkés ágyára dőlt, hol az álom himes pillangója azonnal szeméire ereszkedett.

Hosszu idők óta az álom mindig sokáig kerülte a szeméit és az éj setétjében minden rossz és bánatos gondolata fel szokott támadni, de most, mindjárt elfogta az álom édes lankadtsága és sohasem voltak olyan édes, gyönyörködtető álmai, mint ezen a rövid éjszakán.

Fruzsinaival jártak a mézillatu, arany virágözönnel borított szaldokfák alatt és egymás kezét fogva, nem is jártak, hanem úgy lebegtek a föld virághimes fűpalástja felett, mintha szárnyaik lennének, és valahány virágot Fruzsina leszakasztott, az mind ezüst hangon megcsendült és olyan édes tulvilági illatot árasztott, mely sziveiket egészen elmámorosította.

Ebből az édes álomból a horkázoknak a napkeltét köszöntő tárogatorivallása és az áldozati dob mennydörgő puffanásai verték fel, mert már javában készülődtek az új vezérválasztásra, az *Esküllőre*.

A várudvar kellő közepére fel volt már állítva az eskütétel nagy kőkockája, melynek közepére a szent szaldokfájából készült jelvényes tányérra volt állítva az a kokuszdióból faragott kehely: szakasztott mása annak,

melyből a hét honalapító vezér megitta a véráldomást. Azután előhozták a nagy Zandirhám kőpajzsait az első alaptörvényekkel, Csaba vezér pejlő bőrére irt hagyományait és odarakták az eskükő mellé, melyet már körbe fogtak a hárslevélkoszorúval ékített büvellők vagyis énekes leányok sarlóformán görbitett szélmetező késekkel.

Eközben a falórséget kivéve, felgyülekeztek az udvarra a fegyveresek, a hét vezér nemzetsége szerint, hét csoportra szakadozva, és minden csoport elején — mely az udvar más-más részén gyülekezett — állottak a vezérek, sisakjuk mellett egy egész kerecsenszárnyal.

Abban a pillanatban, midőn a nap kibukkant, a főtáltos, Zezárma hármat ütött az üstalaku áldozati-dobra, mely jelre hangtalan csend támadt, csak az ostromló tábor ébredező kürtölése szállongott felfelé egyes szakadozott hangokban. Ezután megszólalt az agg táltos tompa, reszkető szava:

— Véreim, igazhitű magyarok, vezérek és fegyveresek! Tudjátok a törvényt, ismeritek a szokást! Ha a száldokfa megvénül, új hajtása támad, ha a vezér elaggul, fiatal lép helyére. Ozdor Telegd, a vár ura le akarja homlokáról tenni a vezéri abroncsot! Új vezért kell választanunk, ki a falainkat ostromló ellenséget elseperje. Kiáltsátok hát egy értelemmel, kit akartok vezérnek! Kiáltsátok nevén, ki legyen Ozdor Telegd várur után a vezérünk!

— Ozdor Káldor levante! Valóban ő és senki más! rivallta, harsogtatta az egész tömeg, paizsait, fegyvereit csattogtatva.

— Ugy legyen, mint szivből, szóval kívánjátok! Menjetek hát s hozzátok ide a vezéri paizson, miként vitéz őseink cselekedték hajdanában!

A hét, fegyvertől csattogó vezér erre előlépett, s dobbanó léptekkel a várurhoz mentek, honnan egy hatalmas ércpajzson emelve előhozták az új vezért,

kit ős apja hajadon fővel s hegyével lefelé fordított karddal követett.

Káldor tagba szakadt ormótlan alakja, ezüst csilagos láncingben, mellén a nap küllős aranyképével, hosszunyelű aranycsákányára támaszkodva, a kihívó dölyf megtestesült képe gyanánt állott a paizson és kiülő homlokán a vezéri aranyabroncs ragyogott a felkelő nap sugárzó fényében.

Légrázkódtató orditás fogadta mindenfelől. A horkázok repedésig fújták kürtjeiket, a fegyveresek kardjukkal, buzogányukkal verték, döngették pajzsaikat, mialatt lent az ostromlók táborában páter Chrysostomus csendes reggeli misét celebrált áhítatos buzgalommal, a tábori kápolnában.

A vezér itt van! Kössétek meg tehát az ősmagyar vérszövetség szerét, miként hétvezér őseink tevék a vezérválasztásnál, kiáltá ekkor Zezárma, és erre Káldortól kezdve minden vezér egy nyilat véve ki puzdrájából, hegyét a serlegben lévő borba mártotta.

Ekkor az agg Zezárma a nap felé terjesztette karjait.

— A mint véretek csöppjei e serlegbe hullanak, úgy hulljon annak a fejére minden átok, ki esküdött vezérét a harcban elhagyja, ki ősi hitét megtagadja, ki e várat, az őshit utolsó menedékét, minden csepp vérével meg nem védelmezi! kiáltá emelt hangon, mire újra légreszkettető eskürivallás harsant fel a fegyveresek ajkairól, a vezérek pedig Káldorral együtt nyilaik hegyével felhasítva karjaikat, vérüket az áldozatkehely borába csorgatták.

Elsőnek a választott vezér ivott a serlegből s utána a vezérek, mindegyik elismételve az eskü szavait, mely után a vezért pajzsaikon körülhordozták a várban és a várfalakon, az ostromlóknak pedig a kürtök, tárogatók szakadtig való rivallása és a bástyafokon kigyuló örömtüzek hirdetéek az *Esküllőt*, amelyre nagy áldozat,

ez után pedig még nagyobb áldomás következett, mely két nap és két éjjel tartott egyfolytában.

Az áldomás végével aztán az új vezér vasmarokkal ragadá meg a parancsolás gyepelőit.

Semmi se volt jó neki, a hogy azelőtt csinálták, hanem egészen új és szigorú rendet hozott be hadi népe között és maga köré gyűjtve a hadnagyokat és csapatosokat, mindenkinek kiszabta a maga helyét. A védelemre való szereket és ostromgépeket felhordatta, a kovácsokat, fegyverműveseket munkába állítva, éles kaszákkal ellátott nehéz kerekeket és malomköveket ácsoltatott össze, vastag fenyőgerendákkal, az ostromló seregek legázolására, óriási cserépedényeket töltetett meg szurokkal, gyantával és kénkövel, melyeket meggyújtva, a hajítógépek az ellenség táborába fognak röpíteni. S az első próbánál mindjárt sikerült is neki a templomos lovagoknak egy nagyon előre tolt fa vitornyát felgyújtani, mely szemük láttára el is égett a hegyoldalon.

A várbeliek erre harsogó diadalordításra fakadtak, Telegd ur pedig egészen oda volt a nagy örömtől. Magában már eddig is csodálta fiának nagy hadi tudományát, de most szentül meg volt győződve, hogy mihamarább összetöri és elsöpri a vár alól a Mikék ostromló seregeit.

— Az én vérem, az én igazi fiam vagy! Holnap a kún hadak közeledtekor én is részt veszek a kirohásban! Oldalad mellett fogok küzdeni s polyvaként szórjuk szét a Mikéket! kiáltá feltüzeltlen. Apródjával kihozatta ezüst láncszemekből font szaracén páncélját, e nagybecsű és ritka ereklyét s az egész őrség láttára fiának ajándékozta:

— Ezt maga nagy őszünk: Huba vezér viselte! Semmiféle fegyver nem fogja a világon! — mondá ünnepélyesen és ezt az agg Zezárma is megerősítette, mert — ugymond — egyes szemei abból a szent kard

vasából készítvék, melyet Hadur hajított le a világverő Attila számára az égből.

Káldor széles melle erre a büszkeségtől csak úgy dagadozott, és midőn lent az ostromlók táborában megpillantotta Ákos tollas vezéri sisakját, nem állhatta meg, hogy dőlyfős kérkedéssel le ne ordítsa neki:

— Most jer, Mike Ákos! Bátyáimhoz a nap mezejére küldelek szolgálni! . . . De, nini, mi történhetik odalenn! Az egész tábor úgy sűrög-forog mint a felrugott hangyaboly! — tette hozzá, midőn látta, hogy kérkedő szavai nem jutnak el ellenfele füléig.

Telegd ur is odanézett éles szemeivel, de a nagy sürgés-forgás okát ő sem tudta kitalálni.

— Valaminek nagyon örülnek odalenn! — dörmögé bosszusan, midőn a visszhang szárnyán a felzuduló örömrriadalnak gyenge moraja őhözájuk is eljutott.

Ennek az örömrriadalnak pedig az volt az oka, hogy Barangh hadnagy küldöttje épp akkor hozta meg annak a hírét, hogy Csonthalomnál Ükkös kún vezér hadait visszaverték és elszélesztették.

Ennek örömére Ákos és Adelmonte mindenféle nagy örömtüzeket gyújtattak a beálló éjszakában, melyekre viszonzásul néhány szurokkal és kénkővel töltött cserépedény repült le a vár ormairól. De vizes bivalybőrökkel csakhamar elfojtották ezeket.

— Öt darab Lizimakhus-aranyat kap, ki hírét hozza, miért örvendeznek a keresztények táborában? — ígérgette nagy mérgelődve Telegd ur és a nagy jutalomtól csábítatva, egy Robonc nevű ijjas kötélén le is ereszkedett a várból, hogy ezt kipuhatolja.

De még mielőtt kémjük visszaérkezett volna, ők is megtudták ennek az okát, mert az éjszaka közepén, a mult napokhoz hasonló jeltűz gyulladt ki a hegyeken, melynek láttára Telegd ur a düh és megrettenés sivitő kiáltását hallatá:

— Ükköst és hadait visszaverték!

— Visszaverték! — ordítá Káldor is, egészen elfehéredve dühében.

— Az átkozottak! Ármány pusztítsa el valamennyit! — átkozódék a várur, ökleivel a lohadozó örömtüzeket fenyegetve. De egyszerre elhallgatott és véreres szemeivel merőn az újra fellobbanó és elalvó jeltüzeket vigyázta.

— Még nincs minden elveszve! — szólott rekedten. Ükkös azt izeni, hogy más, jobb utat talált, melyen keresztülvághatja magát. Jövetelét holnap a Kecskéhátról füstoszloppal jelenti. Most jer! Mondok valamit! Ha ti örömtüzeket gyujtottatok, én mással felelek rá! Hanem attól a Mikék vérkönnyeket sirnak és az égre üvöltenek fájdalmukban! — sziszegé, fiát magával vonva.

A tornácra érve, Zoltánnak, ki ép a szeresházból egy marék kovával tért vissza, alig maradt annyi ideje, hogy egy oszlop mellé rejtőzzék, mert apja dühtől habzó átkait hallva, jobbnak látta, ha nem mutatja magát előtte, de minden csepp vére jéggé fagyott, midőn Ozdor Telegd bosszut lihegő, tompa szavait meghallotta:

— Holnap mi rendezünk ünnepet nekik! A Mike-lánynak meg kell halnia! Én fogom a bástyán félholtra kinezni, azután ciheren égetjük meg, mint a boszorkányokat, apja, bátyja és az egész keresztény had szeme láttára! Értetted!?

— Így lesz, jó apám! Minek is tovább várni! Elvégezzük ezt a kúnok nélkül is! Mike Ákossal pedig majd én számolok le! Zoltán egész valójában megborzadt, de egyuttal megszilárdult abbeli elhatározásában, hogy még ma éjjel mernie, kockáztatnia kell mindent, különben holnap már későn lesz.

Alig hogy atyja és bátyja távoztak, felsietett a városztályba, dajkájához, az öreg Jernéhez.

— Jó dajkám, — kezdé még mindig halványan a felindulástól, — holnap a Mike-lányt meg akarják égetni a bástyákon.

— Kegyelmes Jézusom, légy velem! — kiáltott az öreg, orsót, fonalat kiejtvén kezéből.

— Ennek azonban nem szabad megtörténni, nem, míg én élek! Jó öreg dajkám és nevelőm, készen vagy-e, el vagy-e szánva mindenre? — kérdezte kigyult arccal, mire ez becézőleg simogató végig fürtös szőke haját.

— Ha te nem sajnálsz fiatal életedet, én sajnáljam azt a pár évet, ami az enyémből még hátra van?

— Ugy hát akkor légy készen! Látod-e, mi ez?

— A bálványok tornyának, a nap tornyának a kulcsa! Gyermek, hogy került ez a féltett erekye a kezeidbe? Ha ezt atyád, Telegd ur sejtene! — suttogá az öreg rémülettel.

— Megölne, az bizonyos! — szólt Zoltán csendesen. De hát nem sejtí és nem is szabad neki sejténie. A Mike-lány megmentéséről gondolkodva, született meg az az eszme agyamban, hogy mindkettőtöket a bálványok tornyába rejtelek, míg a szabadulásra idő mutatkozik. Mindenhol keresni fogják a várban, csak ott nem, mert ehhez a kulcshoz a jövő tűzgyújtó ünnepig nem nyulnak, valamint addig a rejtek út tájára sem megy senki. Hallgass hát ide, jó Jerném! Ti éjfélkor a Mike-lánynyal oda vonultok. Én oda hordtam mindent, amire szükségtek vagyon és te oltalmazólag vele maradsz, míg csak övéinek vissza nem adhatjuk.

— Igen ám! De a Mike-lányt hogy hozod ki börtönéből?

— Az az én gondom! Te csak légy készen, és a Hetevény-csillag feljövetelekor várj ránk a földalatti rejtek-út bejárójánál. De vigyázz, hogy valaki odamenőben meg ne lásson!

— Ezt csak bizzad rám, édes mézem! Nem hiába tartják az öreg Jernét még most is alirumnának, ki ismeri a látatlanná tevő, bűbájos zárnyító-füvet!

— Ha pedig úgy rendelné Isten bölcs végzése, hogy rám kitudódnék a Mike-lány megszabadítása, — akkor

az én életemnek vége. Atyám és bátyám kérlelhetlenek lesznek!

— Isten őrizzen meg ettől! — vágott közbe Jerne elszörnyedve.

— Ne szakíts félbe! Mondom, ha ez megtörténnék, akkor te minden erődből rajta légy, hogy a Mike-lány megszabaduljon. Legalább hasztalanul ne essék áldozatul életem! Bod örködni fog és kéznél lesz mindenben; Madár pedig, atyám medveeibeinek a pecérje, minden éjjel tudósítani fog a történekről, hogy menekülésekre az alkalmas időt kiválaszthassad. E hűséges fiuban megbizhatsz és átadhatsz neki minden üzenetet.

— Jézusom! Atyám! Csak vigyázz, gyermekem, magadra! Inkább a Mike-lány veszszen el, hogysen néked egyetlen hajad szála is meggörcbüljön! aggodalmaskodék az öreg remegve.

— Dajkám, hogy mondhatsz ilyent! — szólott szemrehányólag. Rajtad kívül nem bánkodik értem, nem sirat engem senki. A Mike-lányt pedig apja, anyja, bátyja és huga siratnák.

— Az én szívfájdalmam is fölér ezekével! — mondotta az öreg asszony.

Tudom, jó dajkám, tudom! — De lásd, megígértem Mike Fruzsínának, hogy nénjét megmentem... Bod egy hártylevélkét hozott tőle... azért, ha én elvesznék, mondd meg neki, hogy érette tettem meg mindent, hogy az ő szép szemei ne sirjanak, hogy az ő gyenge szive ne fájjon testvérnénje után... talán így néha gondolni fog reám. Ez utóbbi szavakat mintegy magában mormogta, mialatt arcán boldog derű sugárzott.

Az öreg Jerne csak némán bólintgatta rá fejét ugy ezekre, mint Zoltán további szavaira, melyekben még egyet-mást lelkére kötött. Mikor a Bujdosók lámpása és a Hadvezető csillag ragyogni kezdett az égen, megölelte az öreget, mit ez egész szívéből viszonzott.

— Most pedig áldjon meg az Isten, jó dajkám te. Megyek, hogy te is, én is készen legyünk mindennel! — Ezzel kisietett a tarkára festett és cifrára faragott oszlopos folyosóra és szobájában több öl hosszú kötelet tekerve derekára, midőn a legkisebb nesz is elcsitult az apja és hivei által lakott városrtályokban, az épület azon torony-szerű része felé lopódzott, mely hajdan atyja első nejének, a fejedelmi származásu Zenikőnek szolgált lakásul s melyben most a fogoly Mike Sarolta epedett szabadulás után.

Koromsötétség fogadta mindenütt, csak az oszlopos tornác végén pislákkolt az örök szövétneke, melynek téveteg fényénél látta, hogy mind a két kópjasz ór a falhoz támaszkodva alszik.

Erre a falba rótt lépcsőkön fellopódzott az emeletre és betömve a vállán hozott takaróval a keskeny ablaknyílást, kicsiholt és meggyújtotta a fülkébe készített mécses, melynek világánál egy élesvasu kópjával felfeszítette a boltozat közepén kijáró és újra visszahelyezhető gömbölyű kőlapot.

— Mike Sarolta ébren vagy-e? Csendesen felelj! — suttogta a setét nyílásba és midőn kérdésére megkapta a feleletet, leoldozta a derekára tekert kötelet és leeresztve a nyílásba, bátorítólag suttogta:

— Ha meg akarsz szabadulni, hurkold erősen derekad köré. Ne félj! Karjaim elég erősek, hogy felhúzhassalak!

— Nem félek! Inkább a halál, mint a holnap rám váró borzalmas vég, melylyel rablóim fenyegetnek! hallatszott fel a sok sirástól fáradt tompa hang.

— Csitt! Egy szót se! Készen vagy? . . . és a mélységből felhangzó gyenge válasza, izmos karjaival huzni kezdé felfelé a kötelet, mignem a setét nyílásban megjelent Sarolta halvány arca szétbomlott fürteivel és mindkét kezével megragadva a nyílás párkányát, kikapaszkodott az üregből.

— Ki vagy? Kinek köszönjem szabadulásomat! — kérdezte meleg hálával.

— Még nem vagy megszabadulva! Egyelőre csak elrablóid dühe és boszuja elől menekültél! — felelt Zoltán, a követ sietősen visszahelyezve a nyílásra.

— Isten segíteni fog továbbra is! — szólt Sarolta áhítatos foházzsal. De ki vagy te, nemeslelkű szabadítóm?

— Fruzsina hugodnak megígértem, hogy még életem árán is megszabadítlak. Most már megmondom a nevemet is, tudom, nem fogsz visszarettenni tőle. Ozdor Zoltán vagyok, a várur legkisebb fia, védőd és barátod! felelt Zoltán.

Sarolta akaratlanul visszadöbrent az Ozdor név hallatára, de a másik pillanatban már önkénytelen bizalmat kezdett érezni az ifju borongós, nemes vonásu arca láttára.

— Honnan ismered Fruzsínát? kérdezte halkán.

— Erre most nincs idő! Bizzál bennem, mint barátodban. Öreg dajkámhoz egy rejtekhelyre foglak vezetni, honnan alkalmas pillanatban menekülni fogtok. Most pedig add kezedet, mert a mécseset el kell oltanom! — szólt Zoltán, a mécseset eloltva.

Kéz kézben haladtak a koromsötétségű folyosón s midőn a lépcsőhöz értek, a setét takarót Sarolta világos alakjára burkolva, levezette a folyosóra, honnan árnyként suhantak végig az alsó városztály zegzugos tornácain, az udvaron pedig mindenhol a falak mellé lapulva, rövid ide-oda kanyargás után, elérték a földalatti ut bejáratát, hol már az öreg Jerne várta őket.

— Itt vagyunk, jó dajkám. Nesze a torony kulcsa, rád bízom! Itt addig biztonságban vagytok, míg a szabadulás órája elérkezik! — mondotta Zoltán, miközben gyengéden betolta őket a rejtek setét, gádorszerű nyílásába.

— Hála és dicsőség Istennek! Eddig mentve vannak! — sóhajtá, de a szívét szorongató aggály mégsem

akart könnyebbülni. Mindazáltal boldognak és elégedettnek érezte magát, mert tudta, hogy az öreg Jerne Saroltát megfogja szabadítani, bármi történjék is övele és ebben a tudatban tért pihenésre. Oly szép álmai voltak, hogy még a horkázok falrengető tárogatóira se ébredt fel, sem pedig arra a mennydörgésszerű hármás jelkürtőzésre, melylyel Ozdor Telegd az ostromlók figyelmét akarta felébreszteni. Mikor látta, hogy felhívására az alanti táborban nagy várakozással összetódnak, egy hosszú hársfakéreg túlkön a következőket kiáltatta egyik kádárjával alá:

— Zeleméri Mike Ákos, hívjad ide apádat, anyádat és minden nemzetségedet, mert ezen a máglyán hugodat fogják megégetni, három levente fiam haláláért. Ezt izenem néked én, Ozdor Telegd a Szomoruágból, Harag-Bálványosvár ura.

Telegd ur bősz örömmel élvezte azt a zavart lőtást-futást, ami erre az alanti táborban következett és hangos parancsszóval riogató embereit, hogy serényebben halmozzák a cihert és gyantásfát a szöglettorony rondellájára, a hol máris hatalmas máglya volt összerakva, a közepéből magasra kiemelkedő párkányos cölöppel, hogy a rákötözött áldozatot mindenki láthassa.

De már abban aztán nem gyönyörködött, ami ezután következett. Az ostromlók lázas sietséggel négy hajitógépet vonszoltak a rondella irányába s olyan közáporral árasztották el a tornyot és környékét, hogy rövid idő alatt tizenkét fegyveresét zúzták halálra a súlyos kőlövegek, a többi pedig fejvesztett ijedtséggel futott, menekült el onnan. Dühöngve, szitkozódva parancsolá vissza a futókat, de biz azok nem valami serényen engedelmeskedtek neki. Nagy rikácsolással a fiát kiabálta elő:

— Köttesd a cölöphöz a leányt, mindjárt felhagynak a hajigálással! — tanácsolta neki Káldor.

— Arany tanács — rikkantott Telegd ur és vele együtt rohant Sarolta börtöne felé, de majd sóbálvány-

nyá meredt, midőn a szobát üresen találta és a két ór mit se tudott a fogoly eltűnéséről mondani.

— Ki tette ezt? Ki segítette a szökésben! — ordítá vérbenforgó szemekkel.

— Ki tette? Ez a korcs, elfajzott lidércköltés tette! — ordította Káldor, egy picinyke ezüst forgóba dugott sastollat tartva atyja elé, a melyben az legkisebbik fia tulajdonára ismert.

Elfojtott átokkiáltással kapta ki a forgós sastollat Káldor kezéből, azután fogcsikorgatva rohant a felső városztályba, hol Zoltán még mindig édes álomba merülten pihent ágyas fülkéjében és fél kezével mellen ragadva, pehelyként lóditotta ki a szoba közepére.

— Hol van, hová tetted a Mikék leányát, te áruló kigyó? — ordította rá rettenetes hangon.

— Megszabadult! — suttogta ez falfehéren az ijedségtől.

— Megszabadult! — hörgé a várur és a másik pillanatban iszonyú öklével olyant sujtott Zoltánra, hogy az vértől boritva zuhant végig a szoba fehérgyapjas szőnyegén.

— Vettesd alá a várfalokról ezt az áruló kigyó fajzatot! — mondotta Káldor zordonan.

— Nem! Elő kell kerítenie a Mike-leányt! Ha nem, azon a máglyán hal meg, ami annak a leánynak volt szánva! A nélkül, hogy csak egy pillantást is vetett volna mozdulatlanul heverő fiára, távozott a teremből és leérve kemény parancsot adott embereinek, hogy a várnak minden zegét-zugát kutassák át, mert a szökevénynek még valahol a várban kell lappangnia.

— Ennek az alattomos kigyónak cinkosai is vannak a várban. Ha felocsudik, ki kell vallasdunk, apám! — kiáltá Káldor.

— Hát vallasd ki!

— Ne félj, meg is teszem! Ha darabonként kell is szétszednem az áruló testét, de ki kell vallania! — szólt

Káldor és egy vén asszonyt küldött fel a palotába, hogy mossa életre öcscsét és jelentse meg neki azonnal, ha magához tér, hogy kivallathassa.

A vén asszony azonban csak estefelé csoszogott be ezzel a hirrel, de hozzátette, hogy napok kellene, míg annyira magához tér, hogy értelmes feleletet bír adni. Most félre beszél.

Ez a vén asszony véletlenül Madárnak, a pecérlegénynek az anyja volt és midőn Zoltán nagy kinnal felnyitá szemeit, ezt és fiát találta ágya körül.

— Nem találták meg őket? — suttogta Zoltán. A pecér intett, hogy nem.

— Emeljetek fel! — suttogá és nagy fáradsággal egy hártyardarabkát véve ki oldaltarsolyából, nagy kinnal néhány szót karcolt rá ónhegygyel, azután ezt Madárnak adva, csak annyit birt hebegni, hogy éjféltájon a zászlóárbócnál dobja alá Bodnak, ki majd rendeltetése helyére juttatja. Ez másnap meg is történt, mert páter Chrysostomus tudatta Ákossal, hogy nővére bár ugyan még a várban van, de azért meg van mentve az Ozdorok bosszujától.

Bár e hir a tegnapi rémes fenyegetés után megnyugtatólag hatott Ákosra, mindazáltal hadi tanácsra hívta össze a templomos lovagok főbijeit és hadnagyait, mert, mint Adelmonte Henningnek mondá, addig lelkének nem leszen nyugalma, míg e pogány fészket be nem veszi. Mig Sarolta a várban rejtőzik, minden pillanatban ki van téve a felfedeztetés veszélyének s ha mégegyszer az Ozdorok kezébe kerül, menthetetlenül veszve van.

Adelmonte teljesen egyetértett vele és a haditanács végével, minden nélkülözhető ember, sőt még a környékbeli jobbágyság is, ásóval, kapával és csákányokkal serényen nekiállott a várhegynek, hogy a faltörők és vívótornyok részére járható pályát egyenlessenek.

Midőn a toronyőrök ezt Káldornak hirül vitték, nagyot nevetett rajta és a beszélőtülkőn csufolódva lekiáltott:

— Hej, Zeleméri Mike Ákos! Talán bizony el akarod a hegyet hordatni alólunk! — és szavai végeztével öldöklő nyilzাপort bocsáttatott a munkásokra, mely azonban nagyon kevés kárt tett bennük, miután a templomos lovag tanácsára minden ember vastag szalmafonást viselt elől-hátul, mi a nyilak erejét tetemesen meggyengítette.

Ozdor Káldor maga is nyilat nyíl után repített lefelé, midőn egyszerre hosszú tiszafa-ivét mellette álló apródjának dobva, berohant atyjához.

— Délfelől vastag füstoszlopot látok felszállni! — mondá sebesen, mely hirre Telegd ur is felvillanyozódva ugrott fel és a bástyákra sietve, kezével beárnyalá bokros szemöldeit:

— Ez Ükkös kún vezér jele! Ha számításom nem csal, holnap délverő táján itt lesznek!

— Akkor mi is kitörünk! — kiáltá Káldor és a bástyákra, a kapu mögé kaszás kerekeket, görgő malomköveket hordatott, a kopja- és nyillövő-gépeket pedig a kaput védő tornyok ormaira állíttatá fel.

— Ugy látom, a Krisztushívők táborában is nagy hadi készülődés folyik! — figyelmezteté Káldort a vezérek egyike, ez azonban elbizakodva rántott egyet a vállán:

— Csak hadd készülődjenek! Mennél többen jönnek, annál többen mennek Ábrahám kebelébe! — mondá durván.

Éjfél felé közeledett az idő s Zoltán szemére nem jött álom, fájdalmasan lüktető fejét kezére támasztva, szomoruan merengett a mécses lobogó lángjába.

Egyszerre könnyű suhogás riasztotta fel álmodozásaiból.

— Dajkám, Jerne, hogy merészelsz idejönni? Atyám és bátyám minden percben betoppanhatnak, mert én is fogoly vagyok!

— Tudom, lelkem gyermeke, tudom! De azok után, miket Madár mult éjjel elmondott, látnom kellett téged! — felelt az öreg odasietve és gyengéden karjaiba zárta.

— Milyen halavány vagy! S mindezt mi értünk! — folytatá sajnálkozva, miközben egy cseréptégelyt véve elő, a benne levő zöldes irral bekente homlokát és halántékait, egy barna irral pedig betapasztotta a fején végigvonuló sebet, melynek olyan fájdalomcsillapító hatása volt, hogy Zoltán megkönnyebbülten sóhajtott fel:

— Oh, mily jót tesz e balzsam! Mintha elvágták volna fejem tüzesen lüktető fájdalmait!

— Tudom drágám, tudom! Ép ezért jöttem! Ha étetemmel kellene is megfizetnem, mégis eljöttem volna, hogy fájdalmaidat csillapítsam!

— Köszönöm, jó dajkám, de most eridj, siess vissza rejtekedbe! Nehogy atyám vagy bátyám itt találjanak! — szólt Zoltán aggodalmasan.

— Ne félj, nem jönnek azok most ide, se ma, se holnap! Mindazáltal, te csak maradj fekvé, hadd higyjék, hogy még mindig eszméletlen vagy!

Zoltán bánatos szomorúsággal ragadta meg az öreg cirógató kezét:

— Oh dajkám, nem az ütés fáj nekem, hanem az, hogy atyám keze adta.

— Ne busulj! Isten nem hagy el! Még minden jóra fordul! — vigasztalá reszkető szóval az öreg. Egész életében gyűlölettel és haraggal környeztek, de te azért mindig szeretettel és szelidséggel küzdöttél ellenük! Ennek meglesz a bére! Kétannyi szeretet vár rád a jövőbe, mint a mennyit a gyűlölettől szenvedtél.

Zoltán szomorú kétkedéssel ingatta fejét.

— Lásd, gyermekem, valahányszor valami nagy fordulás készül, azt én mindig megálmodom, és ez az álmom rendszeren be is szokott teljesülni. Most is megálmodtam, hogy rövid időn belül nagy változás lesz itt a várban,

s azzal végeszakad az ostromnak és minden véres ortályoskodásnak.

— Adná Isten, hogy ugy lenne! — sóhajtá Zoltán.

— Ugy lesz! Ebben bizhatol.

— De most eridj, jó dajkám! A Mike-lány félni fog magában. S többet ne keress fel. Ne tedd kockára életedet.

— Mert te kéred! Hanem te is fogadj nekem szót! Igérd meg, ha atyád vagy bátyád jó, tedd magadat eszméletlen betegnek.

— Szinleljek? Álarcoskodjam! Dajkám, ezt ne kívánd tőlem! — szólt heves visszautasítással.

— Jó, hát nem kívánom! Csak ne heveskedj, mert sebed újra fel fog szakadni! — válaszolta Jerne, magában pedig mást gondolt, mert egy piciny szerpentin-kőből faragott phiolát vett elő.

— Nesze drágám! Ebből mindig husz cseppnyit csorgass egy ejtel tiszta forrásvizbe, hogy mielőbb talpra állj! Most pedig szintén igyál belőle egy cseppet.

Zoltán, hogy kedvét ne szegje, megtette, mire az öreg Jerne elégedetten surrant ki a szobából.

— Ettől mélyen aludni fog! Az a két hóhér nem tudja kivallatni, dűnnyögé elégedetten, mialatt öregségét meghazudtoló fürgeséggel egyenesen a nagy áldomásterem felé lopódzott s ennek közelében meghuzódva, fejszóvalva hallgatta Ozdor Káldor hetvenkedéseit, ki mámortól nekivörösödött ábrázattal fogadkozott, hogy holnap kettőbe fogja hasítani Zeleméri Mike Ákost, Telegd ur pedig bozontos fejével mindannyiszor sötét kedvteléssel bólingatott reá.

— Ha te Mike Ákost, akkor én meg a másik vezért, a fehérköponyeges templomost hasítom kettőbe! — kiáltá nekítüzesedve barátja, Uzor, a fiatal kopjás-vezér.

— Fogadjunk rá! Én elébb készen leszek Mikével, mint te a templomossal! — orditá Káldor szikrázó szemekkel.

— Fogadjunk! — kiáltá bortól hevült fejfel Uzor vezér is.

— Én aranypántos, drága ivótülkömet teszem ki, a te feketefejú sólymod ellenében, melyet hiába kértem szép szóval és nehéz aranyokon tőled! — recsegte Káldor, széles tenyerét megerősítő kézcsapásra nyujtva.

— Áll! — harsogtatá Uzor és jobbjaival az oda-nyujtott tenyérbe csapva, de, hogy egyőnk se előzhesse meg a másikat, öveinknél fogva, egymáshoz láncoljuk egymást, miként a csatákban az igaz jóbarátok szokták.

Káldor ebbe is készségesen beleegyezett, noha atyja hevesen ellenezte.

— A vezérnek serege élén kell lenni! — mordult rá haragosan.

— Hát iszen ott leszünk mind a ketten! — Addig feleselt, ungorkodott Telegd urral, míg ennek kénytelen-kelletlen engednie kellett, mely fogadás olyan harcra-tűzelő lelkesülést gyujtott a jelenlevőkben, hogy kívülök még öt pár jóbarát szándékozott magát a holnapi kirohanásban összeláncolni.

Éppen az utolsó áldomás-serleget üritették, midőn Likor, a főkapuőr azt jelentette Káldornak, hogy jó lenne egy pár világitó szurokkoszorut lehajítani, mert gyanus mozgolódás hallatszik a hegyoldalón. Mintha vitornyokat és faltörő kosokat vontatna az ellenség felfelé.

— Hát csak hadd vontassa! — torkolta le büszkén, de azért néhány szurokkoszorut mégis lehajíttatott. Ám mielőtt még láthattak volna a lángjánál valamit, nedves bivalybőrökkel menten elfojtották.

Egyet azonban mégis megláttak, azt, hogy a hegyoldalt sűrű, átláthatlan köd üli el mindenfelé.

— Köd-e ez, vagy füst? — kérdé káromkodva Telegd ur, ki mindjárt valami cselt gyanított.

— Akár köd, akár füst, kutyát fognak vele!*) Fúj-

*) Kutyát fognak vele, ősrégi kifejezés, azaz hasztalan, eredménytelen munkát mivelnek.

jon az őrség riadót, hadd lássák, hogy éjjel-nappal örködünk! — parancsolta Káldor; mire az őrség egész reggyszürkületig fujta az örködőt, a mivel meg éppen az ostromlók malmára hajtották a vizet, mert a nagy rivallásban egészen elnyomta az ostromgépek és vitornyok nehéz görgését és csikorgását, melyeket Ákos parancsára a nedves szalmából és nyirfalevélből gerjesztett sűrű füstfelhők oltalmazó leple alatt felfelé vontattak.

Hajnalhasadáskor azonban maga Káldor is a düh- és megrettenés érzésével látta, hogy a hegyoldalon nemcsak lecsapó hidakkal ellátott vitornyok, faltörő kosok és hajítógépek görögnek felfelé, hanem még olyanféle furfangosan kieszelt ostromlószeres is, melyeknek védelme alatt az ő nyilai, kopjái és kövei mit sem árthatnak az ellenséges csapatoknak, melyek bár lassan, de azért egyre közelednek a falak felé. És midőn a horkázók a felkelő napisten tiszteletére megzendítették a tárogatókat, olyan pusztító nyíl- és kopjazápor zúdult a falakra, hogy eszük nélkül rohantak le a bástyákról.

A haragváriak dühös ordítására a keresztények diadalmas Jézus segits! kiáltása felelt öldöklő közápor kíséretében, mely ettől kezdve szünet nélkül zúgott, csattogott mindenfelé, ahol csak egy ember mutatkozott a bástyákon.

— Megfizetünk ezért! — fenyegetőzött Káldor, a halottak és sebesültek láttára, azután, hogy embereibe lelket öntsön, riadó énekszóval szökött a bástyákra s maga lóditotta el a hajítógép csappantyúját.

— A falakra, vitézeim! — orditá harsányan, midőn a nehéz szikladarab egyik vitorony oldalát betörte és több embert megölt az ellenségből. Előre! Miénk lesz a diadal! Aki meghal, az a fényes napmezőkre jut Hadurhoz! Előre hát! — tüzelte embereit, kik nekilelkesülve bátran tolongtak köréje.

Kezében súiyos csatabárdját forgatva, járt-kelt lelkesítve a bástyákon. Ezüst láncszemekből font szaracén

munkáju láncingén, elől a nap aranyképe ragyogott küllős sugaraival és drágaköves, aranyozott ezüst övéről egyfelől hosszú kétélű csatapallosa, másik felől hosszú darab hegykristályból faragott buzogánya csüngött, ezüst sisakján pedig egy kiterjesztett szárnyu ráró madár ült villogó drágaköves szemekkel.

— Gyujtsátok fel a vitornyokat! Elő a szurok-koszorukkal és kénköves cserepekkel! — parancsolá, Telegd ur pedig a siketítő harci lármától neki szilajodva, pajzsát verte, dőngette buzogányával, közbe-közbe kopját, kelevézt hajigálva az ostromlókra, kiknek vitornyai mennydörgő dübörgéssel gördültek előre, egy-két faltörő kosuk pedig már Haragvár falait zúzta, rengette ormátlan vasfejével.

Tüzes szurokkoszoruk, hordónyi cserépgömbök lobogó gyantával, kénkövel telve, repültek, omlottak mindenfelé.

Amerre egy-egy leesett, égő lángtenger csapott fel nyomából, a vitornyok ércel fedett tetején és oldalain égő lavapatakok csorogtak alá, a haldoklók és sebesültek jajkiáltásaiba a bástyákról aláhullók halálsikoltása vegyült, túlharsogva az elégettek ordításaitól, kik hemperegve gördültek, bukfenceztek alá a hegyoldalon.

Ákos és Adelmonte kitűnő hegyászó lovaik hátán, majd itt, majd ott vágattak a csapatok élén, midőn egyszerre, a legvadabb küzdelem zajában, a vár bástyáiról egetvető örömrivallás harsant fel, melyre a kunok csatakiáltása válaszolt, kik Ükkös vezérrel az élükön, az elhagyott templomos tábor felől rohantak elő az ostromlókra nyíl- és kopjazáporral árasztva el ezeket.

— Nyissátok fel a kapukat! Elő az ostromszerekkel! Gázoljátok le a malomkövekkel! — ordította csatabárdját csóválva Káldor, mire csattogva ereszkedett le a vár vashidja és dübörögve lódultak elő a páros kaszás kerekek és összeácsolt malomkövek, hogy véres utcákat törjenek az ostromlók között. Adelmonte azonban

erre hátrálót fuvatott, hirtelen tért engedett a vakon utána rohanó kun csapatoknak, hogy az alá gördülő malomkövek és kaszákkal ellátott kerekék egyenesen ezek soraiba vágtak. Oly rettentő zavar kerekedett erre, hogy a csapatjaival kirohanó Káldor egyenesen ebbe az ide-oda gomolygó tömkelegbe rontott bele.

— Jézus segíts! Hadur isten! Damesek isten! — hangzott mind a kétfelől, midőn Ákos és Adelmonte csapatjai kétfelől az összegabalyodott hadra csaptak, melyből a nagynehezen kikeveredő kunokat Barangh hadnagy nekiszorította a meredélynek és ott támadt rájuk. Káldor észrevette a veszedelmet s hogy el ne vágják csapatjával együtt a várkaputól, nem állott helyt, hanem hátrálva igyekezett magáról elverni a templosokat, míg csapatjának másik része, Ákos és Adelmonte hadai közé ékelődve, soronként hullott el legvitézebb hadnagyaival és vezéreivel egyetemben, ezek súlyos hadi szekeréi és kétélű csatapallosai alatt.

— Kapcsold ki övedről a láncot, különben itt veszünk! — hörgé Uzornak, mert a küzdelembe keveredve, a belé akadók majd lerántották mindkettőjüket a lábukról s a mint a lánc kivolt kapcsolva, csatabárdját villogtatva rohant a kapu felé, mert Tamásfi hadnagy kopjásaival a leeresztett hidat készült megostromolni.

— Utánam Hadur hivei! Be a várba! Fel a falakra! — kiáltá túldörögve a csatazajt. Szavaira azonban nem hiveinek követő orditása, hanem Mike Ákos érces hangja felelt, ki lováról leszökve, Adelmonteval együtt rohant feléje. Ám az ütközet forgatagában Ákos Uzor vezérrel, Adelmonte pedig Káldorral került szembe, ki ellenfele hosszú pallosának láttára elhajítá csatabárdját és ő is két kézre való csatapallosát rántotta elő.

A felvonó hid mély árka szélén ép akkor kezdtek az élet-halál küzdelemhez, midőn Telegd ur a félig felvont hidat ép lekészült számára eresztetni, de midőn látta, hogy Mike Ákos megöli Uzor vezért, a templosos

lovag pedig milyen ádáz dühvel támad fiára, torakaszakadtából ordítani kezdte.

— Fújjátok a szent kürtöket, horkázok! Jövel Hadur! Te Dézs isten! Te Damasek isten! Te Hadur isten! Te Jzes isten! Te Jerid isten! Ébredjetek! Nézzetek alá a fényes napmezőkről! Ébredjetek! Segítsétek az ősi hit igaz bajnokát győzelemre! — ordította és hogy maga is segítsen a horkázoknak az alvó ősiszteneket felverni álmukból, dübörögve verte, kongatta buzogányával rézpajzsa öblét.

Az ősisztenek azonban nem segítették Káldort, ki heves harc után, halálos sebtől találva, bukott le a felvonó hid árkába.

— Megöltél, templomos! — kiáltá fel megtört hangon. Kegyelmes és jó uram légy majd a nap mezején a másvilágon.

— Térj az igaz Istenhez! Testvérek leszünk az Uristenben! — kiáltá a templomos, de szavait elnyomta a várbeliek, de különösen Ozdor Telegd haragos fájdalomordítása, ki immár legutolsó fiát is elvesztette a Mikék és a keresztények ellen támasztott harcában.

— Huzzátok fel a felvonó hidat! Nincs már isten! Hadur isten! A keresztények istene erősebb! — ordítá bösz elkeseredettséggel, midőn a szöglettorony bástyájánál egyszerre mennydörgő csattogás között az oda-gördült vitorony csapó hidja leereszkedett és Mike Ákos-sal az élükön a keresztények özönlöttek Haragvár falaira.

— Kardot ide! Kardomat és pajzsomat! — ordítá, midőn a falakhoz gördülő vitornyok egyikéből egy nyíl úgy vállon találta, hogy a körülállók karjaiba roskadt.

— Védjétek a várt az utolsó csepp vérig! — hörgé elborult szemekkel, midőn hivei levítették a bástyáról, kikből a várur és fiának elestével, mintha kilett volna lopva a lélek, fejüket veszelve, azt sem tudták, hogyan és miként védekezzenek. Midőn az est setét fátyola leeresz-

kedett, mint a kergetett vadak egyik toronyból a másikba menekülve, engedtek utat a betóduló ellenségnek.

E válságos perczekben Madár, a peczér, lélekszakadva bukott be Zoltán szobájába, ki a rémséges csatazajra csak késő este ébredt föl abból a mély álomból, melyet az öreg Jerne álomitala idézett elő.

— Ébredj uram, ébredj! Bátyád elesett! Atyád halálra sebesült! A várat elfoglalta az ellenség! — ordította remegő hangon.

Zoltán szédülve szökött fel e riasztó hirre és támolyogva rohant kifelé. A friss levegő és a zürzavaros csatazaj azonban mindjárt magához térítette és lerohanva az udvarra, épp akkor ért haldokló atyjához, midőn a leeresztett felvonó hidon a fáklyákkal és vaskosaras szövétnekekkel betóduló ellenség dühödt boszukiáltással a vár urát: Ozdor Telegdet halálra kereste.

Egy elesett pánczélos vitéznek a kardját felragadva, villogó szemekkel vetette magát a berohanók elé s kettőt-hármat megsebesítve, éppen a tetőtől talpig páncélba öltözött Bodzai Mikes Tamással készült összemérni kardját, midőn egy magas nőalak rohant a fegyveresek közé.

— Le a fegyverekkel! Ő az én szabadítóm! — csendült fel egyszerre az ádáz harci zaj és kardcsattogás között Sarolta hangja, ki Zoltán mellé állva, védőleg emelte fel kezeit. Mellette az öreg Jerne állott, remegve összekulcsolt kezekkel.

Sarolta hangjára Ákos örömkialtása felelt. Kitért karokkal rohant nővéréhez, mialatt Adelmonte és hadnagyai csakhamar csendet és fegyvernyugvást parancsoltak az elfoglalt várban, s az örömhírral gyors hírnököket küldöttek Torja várába.

— Férjedet ez örömhír teljesen lábra fogja állítani! Már a javulás útján van! — ujságoló Ákos a nővérenek, mialatt az öreg Jerne gondos kezeivel a haldokló várur utolsó nehéz perceit könnyíté meg, ki az ágya

... le a fegyverekkel, ó az én szabadítóm! — csendült fel egyszerre az ádáz harci zaj és kardcsattogás között Sarolta hangja...

előtt térdelő Zoltán fejére téve kezét, utolsó erejével megáldotta fiát, az egész életében gyötrött és üldözöttet.

— A halál rövid perceiben belátjuk egy hosszú élet tévedéseit! — ezekkel a szavakkal vált meg fiától, ki őszintén és szívből megsiratta és fiui kegyelettel övéi mellé temettette el.

Másnap reggel aztán nagy kísérettel átjött Torjáról Zeleméri Mike Ompoly főkirálybíró és a kíséret között ott mosolygott Fruzsina bájos arca is, ki nemcsak azért jött, hogy nővérét megölelje, hanem azért is, hogy Zoltánnak melegen megköszönje, amit érette tett.

— Anyám is akarna látni! Eljössz-e hozzánk? — kérdezte tőle Fruzsina édes hangon.

— Hát te akarod-e, hogy elmenjek?

Ujabb kérdésre a lányka lesütötte szemét és olyan hangon, hogy csak Zoltán hallotta, válaszolt:

— Jer, minél gyakrabban!

Pár év múlt el a történetek óta és az alatt az idő alatt Magyarország és Erdély átszenvedte a tatárjárás borzalmait, mely alatt Haragvár volt a környék menedék helye. E szomorú idők alatt ennek falai adtak menedéket a Mike családnak is. Mikor aztán a tatár kihuzódott az országból, Zeleméri Mike Fruzsínának, mint Zoltán nejeének állandó és boldog otthonává lettek Haragvár falai.

